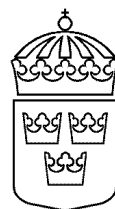

Riksdagens protokoll

1999/2000:114

Tisdagen den 23 maj

Protokoll
1999/2000:114

Kl. 12.00 – 16.24
18.00 – 21.19

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 15, 16 och 17 maj.

2 § Svar på interpellation 1999/2000:357 om barnarbete

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Monica Green har frågat mig vad regeringen avser göra inom det handelspolitiska området för att barnarbete ska kunna förbjudas.

Sverige engagerar sig starkt i olika internationella sammanhang för att förbättra barnens rättigheter. I Stockholm hölls för ett par år sedan en konferens om kommersiell sexuell exploatering av barn som gavs stor uppmärksamhet. Sverige var också starkt drivande i arbetet kring ett tilläggsprotokoll till barnkonventionen om barnsoldater. Detta protokoll väntas inom kort antas av FN:s generalförsamling. Dessutom deltog vi aktivt i utarbetandet av ILO-konventionen om förbud mot de värsta formerna av barnarbete. Regeringen lämnar en proposition om den konventionen till riksdagen i höst.

Inom utvecklingssamarbetet arbetar Sverige också aktivt för att stärka barnens situation. Vi vill att ett barnrättsperspektiv ska genomsyra allt vårt bilaterala samarbete via Sida. Skadligt barnarbete kan inte ses som en isolerad företeelse utan är en del av en fattigdomssituation. Barnens familjer måste få en möjlighet till försörjning och social trygghet på annat sätt än genom barnarbete. Inom UD pågår för närvarande ett arbete med en svensk strategi mot barnarbete inom ramen för översynen av barnfrågorna. Dessutom gav regeringen förra året 15 miljoner kronor till ILO:s program för att eliminera barnarbete.

Barnens rättigheter är alltså en fråga som starkt engagerar Sverige. Det är oerhört betydelsefullt att vi kan hjälpa till att stödja utsatta barn. Trots att det på många ställen i världen ser dystert ut så finns en positiv utveckling. Fler och fler länder ratificerar de ILO-konventioner som finns om barnarbete. Men vi vill att det ska gå snabbare, att de konventioner som existerar på papper också ska nå barn i verkliga livet och att fler barn omfattas. För att det ska vara möjligt krävs det att länder som Sverige även i fortsättningen spelar en aktiv roll för att främja mänskliga rättigheter trots att detta tar tid och innebär långa förhandlingar.

Många tror att en koppling mellan det internationella handelssystemet och mänskliga rättigheter skulle innebära slutet för skadligt barnarbete; att barnsoldater, barnprostitution och detta att barn används som slavar skulle försvinna. Jag önskar att det vore så. I dag är det emellertid bara omkring 5 % av barnarbetarna i världen som arbetar inom exportindustrin. Det stora problemet finns alltså på hemmamarknaden. Återigen handlar det om att övertyga länder om vikten av att ratificera och respektera de konventioner om barnarbete som finns. Det är det skadliga barnarbetet dessa konventioner tar sikte på, inte alla former av barnarbete.

Jag ställer mig dock inte främmande till att göra en starkare koppling mellan handel och mänskliga rättigheter i arbetslivet. Vi har en skyldighet att göra vad vi kan för att främja efterlevnaden av mänskliga rättigheter trots att endast en liten del av barnarbetarna berörs.

Inom EU finns det s.k. allmänna preferenssystemet, GSP. Systemet ger u-länder lägre tullar för att uppmuntra export. På så sätt kan EU genom en ökad handel främja den ekonomiska tillväxten i länderna. Om arbetstagares rättigheter skyddas kan ytterligare tullsänkningar medges. Länder som respekterar mänskliga rättigheter kan därmed få lägre tullar. Det betyder att länder som avskaffat skadligt barnarbete får sälja sina varor till EU med tullrabatt.

Än så länge har Moldavien och Ryssland ansökt om bättre preferenser med hänvisning till skydd av arbetstagares rättigheter. EU är visserligen inte klar med sin granskning av dessa länder, men beslut väntas tas inom en inte alltför avlägsen framtid.

Jag tycker att det är bra att genom dialog och positiva incitament söka uppmuntra länder att följa de konventioner som länderna faktiskt själva valt att ansluta sig till. Om stater ratificerar en konvention så förutsätter regeringen att de också tänker följa den. Det är genom uppmuntran och inte hot som vi kan påverka fler länder att respektera och implementera barnens rättigheter.

Men tyvärr är EU:s preferenssystem inte så kraftfullt som jag skulle vilja. EU borde på ett tydligare sätt gynna de länder som respekterar mänskliga rättigheter i arbetslivet genom att ge större tullrabatter. Då skapas starkare incitament för att främja mänskliga rättigheter.

Den förordning som reglerar EU:s preferenssystem går ut den 31 december år 2001. En stor del av förberedelsearbetet för en ny förordning kommer därför att ske under det svenska ordförandeskapet. Min förhoppning är att preferenserna i det nya systemet bättre ska återspegla de åtaganden som länderna gjort inom det område som rör mänskliga rättigheter.

Ytterligare ett område där Sverige varit aktivt för att främja mänskliga rättigheter i förhållande till handeln, och där ingår självfallet skadligt barnarbete, är WTO:s ländergranskningar. I dessa tas enskilda länders ekonomiska och handelspolitiska situation upp. Tyvärr är det än så länge inte brukligt att i rapporten redogöra för mänskliga rättigheter. Sverige försökte därför förändra granskningssystemet då detta förra året var uppe till översyn. Tyvärr fick vi inte gehör för att inkludera mänskliga rättigheter i rapporterna, men vi fortsätter att driva frågan.

Sverige vill också skapa ett forum för dialog mellan i- och u-länderna där handel och arbetstagares rättigheter kan diskuteras. Detta krav drivs nu av EU inför en ny världshandelsförhandling. Får vi gehör kommer

även skadligt barnarbete att kunna tas upp. U-länderna är dock starkt negativa till förslaget eftersom de är rädda för att detta är ännu ett protektionistiskt drag från den rika världen.

Handelsreglerna i världen måste främja en hållbar utveckling för att få människors respekt och stöd för mer handel. Därför är Monica Greens fråga av stor vikt inte bara för barnen utan också för handelssystemets framtid.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 2 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Jag tycker precis som ministern att det är oerhört viktigt att vi faktiskt diskuterar den här frågan och att vi hela tiden tar upp situationer med barnarbete när vi träffar andra länder. Det är viktigt att vi i alla sammanhang har klart för oss att barndomen inte går i repris.

Det finns 250 miljoner heltidsarbetande barn mellan 5 och 14 år. 20 % av världens barn går inte i skolan, och miljontals barn tvingas att arbeta under vidriga förhållanden i direkt farliga yrken. Vi som svenskar kan aldrig acceptera att barn utsätts för detta. Det finns både långt bort ifrån oss, i det vi kallar u-länderna, men också väldigt nära oss. Där har vi än större anledning att engagera oss, alltså i Östersjösamarbetet. Barnarbetet pågår även i de baltiska länderna. Där kan vi påverka alltmer, med tanke på Östersjömiljarden, och ställa krav.

Vi vet att det finns många som påstår att det här är bra för barnfamiljernas ekonomi, för de är så fattiga. Ja, men vi ska ha klart för oss att i de här länderna, där barnen arbetar, där är de vuxna arbetslösa. De vuxna går och driver och har inga arbeten medan barnen får arbeta. De tvingas till arbete 12–16 timmar om dagen när familjerna blir alltmer skuldsatta för att de inte arbetar tillräckligt snabbt.

Vi kan inte acceptera det här. Barnarbete är bara av ondo. Vi kan aldrig säga att det kan vara till nytta för att barnfamiljerna får något bättre ekonomi. Nej, det är inte till nytta. Det är bara av ondo. Det behöver vi som svenskar framföra i alla sammanhang.

Jag vill passa på att fråga ministern om det fortsatta arbetet. Jag förstår att det går långsamt fram, men vad kan Sverige göra mer än det som Leif Pagrotsky här har redogjort för?

Anf. 3 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag har i mitt svar redovisat vad regeringen gör, hur vår politik ser ut och vad som går att göra inom det handelspolitiska fältet och även på övriga politiska områden som bistånd m.m. Men jag skulle vilja fästa uppmärksamheten på vad Sverige och vi svenskar kan göra något bredare. Jag tror att det på kort sikt mest verkningsfulla som Sverige och Sveriges folk kan göra är att mobilisera konsumenternas makt via deras inköpsbeslut, att påverka de företag som handlar med de länder där barnarbete finns och att höja vaksamheten mot denna typ av missbruk och mot denna typ av omänskliga arbetsförhållanden. Det tror jag är oerhört effektivt. Det visar de erfarenheter som gjordes när det upptäcktes att barnarbetare var inblandade i att producera mattor för Ikea och kläder för Hennes & Mauritz. Det blev omedelbara reaktioner från dessa företag, och det tror jag fick ett mycket snabbare och kraftfullare genom-

slag än mycket av det som vi klarar av att åstadkomma på det handelspolitiska området – tyvärr måste jag säga.

Andra saker som jag tycker är viktiga för oss är olika saker som tar sikte på det grundläggande förhållandet att barnarbete hänger nära samman med fattigdom. Det gäller också i Baltikum, i länderna på andra sidan om Östersjön. Det gäller inte bara i de allra fattigaste u-länderna. Det handlar om olika åtgärder som bekämpar fattigdomen, t.ex. genom biståndspolitiken, att vi ger ett generöst bistånd, att andra länder gör det och att det inriktas på ett sådant sätt att det blir verkningsfullt i detta sammanhang. Men det handlar också om att de fattiga ländernas utveckling underlättas genom att vi accepterar att de får sälja det lilla som de kan producera på våra marknader till våra konsumenter. Det är orimligt av oss, tycker jag, att stänga ute deras varor på de få områden där de kan sälja, samtidigt som vi förmanar dem att höja barnfamiljernas levnadsstandard och höja kraven på detta på en gång.

Jag tycker att vi i de rika länderna, inte minst i Europa, måste ha en mer sammanhängande och mer trovärdig politik. Det är några områden som jag tycker att vi ska jobba aktivt på, utöver att fortsätta att ihärdigt pressa handelspolitiken att steg för steg bli bättre och bättre på detta område.

De erfarenheter som jag har säger mig att det går långsamt och att det är trögt. Den pådrivande roll som Sverige har tagit på sig i detta sammanhang ska vi verkligen fortsätta att ha.

Anf. 4 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag delar Leif Pagrotskys uppfattning om att vi måste fortsätta enträget med detta arbete och om och om igen påpeka att barn får illa över hela världen, bl.a. på grund av barnarbetet och de enorma mängder av barn som tvingas till detta.

Jag delar också uppfattningen att konsumentmakten är väldigt stor och att vi som konsumenter kan påverka inköp osv. Men då gäller det också att vi klart och tydligt får reda på att produkterna i fråga inte är tillverkade av barn i andra länder. Det är viktigt för oss konsumenter att kräva en innehållsförteckning eller ett slags sigill på att produkterna i fråga inte är tillverkade av barn. Jag undrar om det går att lösa genom handelsministrarnas försorg. Eller uppfattas det också som ett slags protektionism?

En annan sak som kommer in är handeln genom IT och Internet. Kan vi även där kräva ett sigill på att produkterna inte är tillverkade av barn?

Ministern tog också upp fattigdomsbekämpningen. Jag delar uppfattningen att det viktigaste är att länderna och barnfamiljerna där får så att säga bra på fötterna, att barnen har möjlighet att utbilda sig, inte minst flickor, eftersom flickor blir utsatta och det inte uppfattas som att de kommer att få ett yrke i framtiden och då inte heller får någon utbildning. Flickor går i mindre utsträckning i skolan än pojkar. Fattigdomsbekämpningen kan vi hjälpa till med genom biståndet. Men vi kan också göra det genom att vi som konsumenter ställer krav.

Jag undrar om man kan kräva sigill på att produkterna inte är tillverkade av barn.

Anf. 5 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Märkning är en effektiv och verkningsfull metod som inte används tillräckligt mycket i dessa sammanhang. Men jag tror att de stora kedjorna – Hennes & Mauritz, Ikea, KF, Ica och andra – är mycket måna om sina anseenden, varumärken och goda namn. Det är ju det viktigaste som de har. De är mer värdefulla för dem än alla varulager och anläggningar som de har över världen. Det tror jag är den bästa garantin för att detta inte missbrukas. Det gäller då att vara vaksam och uppmärksam, att journalister, medier, intresseorganisationer, Rädda Barnen och fackliga organisationer hjälper dessa företag att hålla rent och se till att risken för kollaps av deras förtroendekapital kan minimeras.

När det gäller att staten ska gå in och organisera ett märkningssystem skulle det innebära att staten då måste ta ansvar för att inspektera alla fabriker, alla underleverantörer, osv. för alla varor som kommer in till Sverige och för vilka man vill ha dessa sigill. Jag tvivlar på att jag skulle vara kapabel att för statens räkning ta ansvar för att bygga upp och vårda ett sådant system. Men det hindrar inte att jag tycker att konsumenterna absolut har rätt att önska sig att ett sådant system växer fram.

Faktum är att i USA sprids olika typer av sådana system mycket snabbt och får allt större spridning. Det kräver ju att man samarbetar så att dessa system blir någorlunda kända och att man kan göra som med den nordiska svanen på miljösidan, nämligen att man kan enas om vad man menar med de krav som man ställer. Men det tycker jag absolut är en framkomlig väg, och det är väl någonting som t.ex. Rädda Barnen skulle kunna lockas att intressera sig för. Det är ju en organisation som har engagerat sig starkt i dessa frågor tidigare.

Anf. 6 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag vill passa på att upplysa ministern om att det finns en annan barnorganisation som också har engagerat sig kanske än mer i denna fråga, nämligen Unga örnar. Det engagemanget kanske började i och med det som hände med Iqbal Masih, som gav barnarbetet ett ansikte i hela världen när det gäller mattindustrin. Unga örnar pekar bl.a. på de långa arbetstiderna, vad barnen blir utsatta för under arbetet och att arbetsgivarna inte har något som helst dåligt samvete. Arbetsgivarna säger att talet om barnarbete är påhittat. Men siffror från sjukhusen i områdena visar att mängder av barn drabbas av tuberkulos, andningssjukdomar, dysenteri, hudsjukdomar, osv. Detta talar sitt tydliga språk. En tredjedel av barnen uppnår inte den vikt som är normal för åldersgruppen. Det finns alltså väldigt tydliga bevis för vad dessa arbetsgivare utsätter barnen för.

Jag kan dela uppfattningen att barnföreningar och olika organisationer på olika sätt kan engagera sig för att stärka konsumenternas makt och ställa de krav som behöver ställas. Men jag tror också att regeringarna måste fortsätta sitt arbete. Men det har ju Leif Pagrotsky redogjort för här. Jag tackar därför för denna debatt.

Anf. 7 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag vill avsluta med att understryka att jag är glad över den enighet som tycks råda om denna mycket angelägna fråga som Monica Green har tagit upp. Och jag är glad över att hon på detta sätt har

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

fäst uppmärksamhet på detta. Frågan är ju oerhört viktig. Men den är inte bara viktig, utan den är också oerhört komplicerad. Och det krävs, som diskussionen här har visat, insatser av många olika slag inom ett mycket brett fält och av många olika aktörer – konsumenter, företag, fackliga organisationer, intresseorganisationer, inte minst Unga örnar, biståndsgivare och biståndsorganisationer, antingen direkt som bilateralt bistånd eller sådant som vi ger via organisationer som ILO, den internationella arbetsorganisationen, som har en viktig roll att spela i detta sammanhang.

Vad gäller handelspolitiken, som interpellationen egentligen tar sin utgångspunkt i, är det självklart för mig att också den har en viktig roll att spela. Jag tänker för min del fortsätta att göra vad jag kan på mitt ansvarsområde för att dra uppmärksamhet till problemen med skadligt barnarbete och för att handelsreglerna ska förändras i en sådan riktning att de främjar bra arbetsvillkor för alla människor.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1999/2000:401 om hinder för bredbands-tjänster

Anf. 8 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Ola Karlsson har ställt fyra frågor till mig som han sätter i samband med utbyggnaden av bredbandstjänster.

De två första frågorna gäller vad jag avser att göra för att undanröja det hinder som radio- och TV-lagens *must carry*-regler enligt hans mening utgör för utbyggnaden av bredbandsnät till de svenska hushållen och vad jag avser att göra för att undanröja den risk som han anser föreligger för att radio- och TV-lagen begränsar hushållens tillgång till ett varierat utbud av bredbandstjänster.

Motivet för *must carry*-reglerna är att alla i Sverige ska ha rimlig tillgång till ett allsidigt programutbud. De som bor i kabelanslutna flerfamiljshus har i allmänhet inte möjlighet att t.ex. sätta upp egna TV-antennor utan är hänvisade till de kabeldistribuerade programmen.

Must carry-förpliktelsen övervakas av Radio- och TV-verket som har möjlighet att vid vite förelägga nätinnehavare att följa den. Radio- och TV-verket kan även ge dispens om det finns särskilda skäl till det.

Svaret på de två första frågorna beror på vilken situation som avses. Om ett befintligt analogt kabelnät helt ersätts med en bredbandig digital förbindelse på så sätt att hushållen kommer att vara hänvisade till denna för att få tillgång till TV-program, kvarstår enligt min mening skälen till att med lagens hjälp säkerställa att de som bor i de anslutna fastigheterna har rimlig tillgång till ett allsidigt programutbud.

Om det däremot är fråga om att en ny digital bredbandsförbindelse, där det sänds TV-program, anläggs vid sidan av ett befintligt analogt kabelnät, torde *must carry*-förpliktelsen för den som driver bredbandsnätet inte innebära någon skyldighet att vidaresända program i analog form. Mot denna bakgrund bör reglerna inte skapa problem i de hänseenden som Ola Karlsson gör gällande.

Ola Karlssons tredje fråga gäller vad jag avser att göra för att undanröja det han benämner Teracoms monopol på utsändningen av TV i

marknätet. Bakgrunden synes vara att Sveriges Television och TV 4 enligt villkor för sändningstillstånden ska köpa utsändningstjänster från Teracom. Denna skyldighet gäller dock inte för företagets digitala sändningar.

Sändningstillståndet för Sveriges Television gäller till utgången av år 2001. Det är regeringens avsikt att inom kort tillkalla en parlamentarisk beredningsgrupp som ska medverka vid utformningen av riktlinjer för den nya tillståndperioden. En särskild utredare kommer att lägga fram ett underlag för beredningsarbetet i början av juni. Frågor om sändningsteknik kommer att kunna tas upp inom ramen för det beredningsarbetet.

Även sändningstillståndet för TV 4 gäller till utgången av år 2001. Eftersom vi från regeringens sida inte har meddelat att vi önskar att villkoren ska förändras kommer tillståndet att förlängas på oförändrade villkor i ytterligare fyra år, om TV 4 önskar det.

I sin fjärde fråga vill Ola Karlsson veta vad jag avser att göra för att säkerställa att Teracom inte använder det han kallar Teracom's monopolvinster för att subventionera konkurrensutsatt verksamhet.

För Teracom gäller att den verksamhet som inte är utsatt för konkurrens, dvs. de utsändningstjänster som bolaget säljer till *public service*-företagen och TV 4, ska bedrivas med skälig lönsamhet och bygga på en självkostnadsprincip. Den konkurrensutsatta verksamheten ska Teracom driva på företagsekonomiskt och marknadsmässigt bästa sätt.

I samband med bolagsstämman framställs krav på Teracom om t.ex. avkastning på insatt kapital och utdelning genom s.k. ägardirektiv. I ägardirektiven anges också att Teracom ska belysa förhållandet mellan den konkurrensutsatta och den icke konkurrensutsatta verksamheten och därvid följa EU-kommissionens arbete med det s.k. transparensdirektivet (80/723/EG).

Anf. 9 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag börjar med att tacka statsrådet för svaret men jag tvingas konstatera att det mer leder till frågor än just ger svar.

Först och främst konstaterar jag att svaret på de två första frågorna handlar om två situationer där vi redan har ett befintligt kabelnät. Vad jag tror att vi alla önskar av en bredbandsutbyggnad över landet är att vi får fler kablar. Det är egentligen den situationen som är den intressanta. Hur ska vi alltså undvika att det byggs upp hinder och problem för nya kablar, nya fibrer och nya bredband ut över landet?

Den intressanta frågan kommer ju: Vad händer och vilken situation gäller för den händelse att Bredbandsbolaget eller något annat bolag drar en ny kabel till ett villaområde, ett radhusområde eller ett område som i dag inte har ett kabelnät?

Som jag läser radio- och TV-lagen innebär den att man, om man vill distribuera TV-tjänster i bredbandet, blir skyldig att också distribuera de s.k. *must carry*-kanalerna analogt. Det kan leda till två alternativ: antingen att bolaget väljer att inte alls erbjuda TV-tjänster, därför att det skulle vara kostsamt och krångligt att ha både digitala och analoga tjänster i nätet, eller också att man väljer att ta med det men att väldigt mycket av bredbandskapaciteten ockuperas av de analoga tjänsterna. Jag skulle därför vilja fråga statsrådet: Vad är det som gäller här för de fastigheter och för de nätbolag som kan tänkas bygga ut? Jag tror att vi är överens

Prot.
1999/2000:114
23 maj

Svar på
interpellationer

om att vi vill ha mer tillgång till bredband ut över hela landet, också med kabelteknik.

När det gäller frågorna om Teracom står det i svaret:

”I samband med bolagsstämman framställs krav på Teracom om t.ex. avkastning på insatt kapital och utdelning genom s.k. ägardirektiv. I ägardirektiven anges också att Teracom ska belysa förhållandet mellan den konkurrensutsatta och den icke konkurrensutsatta verksamheten – –.”

När jag försöker läsa Teracom's årsredovisning hittar jag inga sådana uppgifter – inte någonting om någon avgränsning mellan den konkurrensutsatta och den monopolistiska verksamheten. Vad jag hittar är att man har haft en ganska taskig ekonomi under fjolåret – jag återger ur årsredovisningen: I huvudsak hänger det samman med en försening i marknads- och intäktsutvecklingen som uppkommit i digital-TV-verksamheten, samtidigt som Teracom tagit på sig en större andel än beräknat av kostnaderna i de koncernbolag som är knutna till denna verksamhet.

Man tar alltså pengar från den ordinarie verksamheten för att skyffla in i den här konkurrensutsatta verksamheten. Resultatet är så dålig lönsamhet att det inte blir någon utdelning till staten.

Jag skulle vilja fråga: Kommer statsrådet att ställa krav på särredovisning så att det tydligt går att utläsa vilken del av verksamheten som hör till den monopolistiska verksamheten och vilken del som hör till den konkurrensutsatta verksamheten – detta för att vi ska kunna ha klara och rejäla spelregler för de olika bolagen på marknaden?

Anf. 10 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Ja, jag tror nog att jag är överens med Ola Karlsson, eller rättare sagt: Det är väl trevligt att Ola Karlsson är överens med regeringen om att det behövs bredband och kablar och om att vilja ha en spridning som inte är marknadsdriven utan där alla delar av landet kan få tillgång till ny teknik.

Samtidigt hoppas jag – där tvivlar jag ibland – på att Ola Karlsson är överens med mig om att vi behöver flera konkurrerande distributionssätt när det gäller television. Det är inte så att TV ska distribueras bara t.ex. via kabel, där ju den enskilde kabelmottagaren, det enskilda kabelhushållet, har mycket små möjligheter att göra egna val. På den punkten är Ola Karlsson ständigt en försvarsadvokat för kabelföretagen och mycket sällan en försvarare av de enskilda medborgarnas intressen.

När det gäller frågan hur man ska kunna veta vad som händer om bredbandsbolaget skulle dra någon kabel till en fastighet är det helt enkelt enligt lagen fastighetsägaren själv som väljer vilken teknik som han eller hon vill ska användas för att de boende i en fastighet ska kunna ta emot TV-sändningar. Det är inte staten som styr detta, utan det är något som fastighetsägaren helt avgör själv.

När det sedan gäller Teracom kan jag bara konstatera att vi har en styrelse som har att se till att detta är ett välskött företag. Vi har vid den senaste bolagsstämman självfallet framfört att vi önskar se en utdelning och en särredovisning av det slag som Ola Karlsson berör i sin fråga.

Anf. 11 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Då är det ungefär såsom jag beskrev i min fråga, dvs. att när man drar nya bredband ut över landet i områden som inte tidigare har kabel-TV-nät kommer operatörsbolagen att bli skyldiga att distribuera ett antal analoga kanaler, om de väljer att distribuera någon enda TV-tjänst i sina breda band.

Jag tycker och tror att detta leder till fördyringar, krångligheter, och det kommer att bromsa utvecklingen. Det här innebär ju att det kommer att bli mycket dyrare för bolagen att erbjuda TV-tjänster i bredband om de, så fort de erbjuder en enda digital TV-tjänst, också kommer att tvingas distribuera tre analoga TV-kanaler i samma bredband.

Jag tycker att detta verkar onödigt krångligt, dumt och byråkratiskt. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Tycker statsrådet att detta är en bra modell för att stimulera utbyggnad av bredbandstjänster i landet? Är statsrådet beredd att göra någonting åt detta?

Vad gäller Teracom och krav på avkastning skulle jag gärna vilja ställa frågan: Vilka krav på avkastning ställer Kulturdepartementet och statsrådet som ägare? Vilka krav på särredovisning ställer man? Av årets redovisning går det inte att utläsa någonting av detta. När kommer de kraven att ställas, och vilka krav kommer statsrådet att ställa då, eller är det bara munväder som kommer?

Anf. 12 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att det i digital teknik inte finns någon *must carry*-skyldighet annat än för digitala sändningar, icke för analoga sändningar. Jag ska högläsa ur första paragrafen i radio- och TV-lagen som reglerar vidaresändningar i kabelnät. Den lyder som följer:

Var och en som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning där TV-program sänds vidare till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än tio bostäder ska se till att de boende i fastigheten som är anslutna till anläggningen kan ta emot TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen och som är avsedda att tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Skyldigheten gäller endast för sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saklighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det ska ingå nyheter. Sändningar ska kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen. Ett program som har sänts ut enbart med digital teknik behöver sändas vidare endast om det sänds andra program i anläggningen med digital teknik. Det behöver då sändas vidare endast digitalt.

Det var detta jag försökte säga i mitt inledande svar. Jag kan alltså inte se några problem. Ola Karlsson talar om kostnader. Jag talar om möjligheten för alla människor att fritt välja vad de ska få hemma i TV-apparaten och att det inte ska sitta några kabeldirektörer eller andra direktörer och bestämma vad som lönar sig bäst för dem att sända till hushållen.

När det gäller Teracom har jag inte de exakta uppgifterna om avkastningskraven, men det är gängse avkastningskrav. Det är inget speciellt vad gäller Teracom. Det vi från statens sida, från ägarens sida, har markerat är att vi vill att man strävar efter en utdelning på 16 miljoner kronor i år.

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 13 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag kan konstatera att det statsrådet läser upp ju reglerar hur ett program ska vidaresändas, dvs. att sänder man ett TV-program digitalt finns det ingen skyldighet att omvandla det till analog signal. Men *must carry*-skyldigheten gäller också ett antal analoga kanaler – TV 1, TV 2, TV 4. Det finns ingen begränsning. I varje fall har jag inte lyckats läsa ut en sådan begränsning i radio- och TV-lagen som säger att om man har ett digitalt nytt bredband är man inte skyldig att distribuera de analoga kanalerna. Något sådant har jag inte kunnat läsa ut. Det är möjligt att statsrådet kan förtydliga ytterligare på den här punkten.

Jag måste ändå konstatera att jag blir lite bekymrad över statsrådets minne vad gäller ägardirektiven. Jag tror att det är mycket viktigt inom en konkurrensutsatt verksamhet att det är klart att de statliga aktörer som vi har agerar på ett konkurrensneutralt sätt. Jag tror att en grundförutsättning för att detta ska kunna ske är att man särredovisar de kostnader och de verksamheter som i det ena fallet handlar om ett monopol och i det andra handlar om konkurrensutsatt verksamhet. Men i årets verksamhetsberättelse kan man inte utläsa ett skvatt av detta.

Statsrådet är ansvarig ägare i regeringen för Teracom. Jag skulle vilja fråga: När kommer statsrådet att se till att det blir en särredovisning så att man faktiskt kan utläsa om det är konkurrensneutralt eller inte?

Anf. 14 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Ja, med anledning Ola Karlssons sista bombastiska utlägg här vill jag åter upprepa det jag sagt i olika sammanhang om denna fråga om Teracom, att självfallet framställs i samband med bolagsstämman krav på Teracom om t.ex. avkastning på insatt kapital och utdelning i s.k. ägardirektiv. I ägardirektivet anges också att Teracom ska belysa förhållandet mellan den konkurrensutsatta och den icke konkurrensutsatta verksamheten. Vi begär alltså denna särredovisning. Det är inte så att vi försöker behandla Teracom på något annat sätt än alla andra bolag där staten är ägare.

Reglerna för en kabeloperatör som enbart använder analog teknik innebär att *must carry*-skyldigheten gäller SVT 1, SVT 2 och TV 4, alltså de kanaler som så gott som alla i Sverige kan se utan kostnad med en individuell antenn för analog mottagning. Om kabeloperatören även sänder digitalt, då omfattar *must carry*-skyldigheten en av Sveriges televisions båda digitala kanaler, alltså SVT 24 eller den regionala kanalen.

Den första situationen innebär att det befintliga analoga kabel-TV-nätet byts ut mot en ny digital anläggning. De boende kommer fortfarande att vara hänvisade till denna anläggning för att få tillgång till TV-program, och nätinnehavaren är då skyldig att se till att alla boende kan ta emot *must carry*-kanaler med god kvalitet.

Det andra fallet innebär att ett digitalt bredbandsnät installeras som komplement till ett analogt kabelnät som redan finns. Då handlar det om att nätinnehavaren är skyldig att sända ut en av Sveriges televisions digitala kanaler med digital teknik.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 15 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Elver Jonsson har frågat statsministern om regeringen är beredd att samlat se över en rad samhällsfunktioner där statsmakten har ett särskilt ansvar och som skulle kunna förbättra situationen vad beträffar urbaniseringens våndor, ungdomens utanförskap och upprättande av en rättstrygghet som inkluderar rimliga krav på nära samhällsservice. Vidare har han frågat om regeringen är beredd att stimulera nyföretagandet för särskilt de små företagen beträffande regler, riskkapital och en förändring som motverkar den svarta arbetsmarknaden.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen. Interpellationen berör ett mycket stort antal frågeställningar inom olika statsråds ansvarsområden. Med hänsyn till den korta tid som står till mitt förfogande koncentrerar jag mig på att besvara de två huvudfrågor som ställs i interpellationen.

Elver Jonsson frågar hur situationen kan förbättras i de delar av landet där befolkningen minskar till följd av den ökade urbaniseringen. Jag vill poängtera att diskussionen om urbaniseringen delvis är förenklad. Studier som har gjorts på senare tid visar att främst mindre tätorter minskar sin befolkning, samtidigt som det faktiskt sker en ökning i främst tätortsnära landsbygds- och vissa skärgårdsområden. Dessutom vill jag påpeka att den befolkningsminskning som sker i stora delar av Sverige inte enbart är en följd av utflyttning till storstadsregionerna.

Andra faktorer som förklarar befolkningsminskningen är det historiskt mycket låga födelsetalet och den kraftigt minskade invandringen under andra halvan av 1990-talet. När det gäller utflyttning från glesbygd är det ungdomar som svarar för nästan hela ökningen. Det beror framför allt på den kraftiga ökningen av antalet studerande.

Regeringen har givit den regionalpolitiska utredningen i uppgift att bl.a. utarbeta en strategi för regional balans samt att lämna förslag beträffande grundläggande servicefrågor, både samhälleliga och kommunala, i gles- och landsbygdsområden.

Elver Jonsson har också tagit upp frågan om rättstryggheten. En utgångspunkt för regeringens arbete är att det samhällsproblem som brottsligheten utgör måste – förstås – angripas utifrån en bred politisk ansats. Det lokala brottsförebyggande arbetet har utvecklats i positiv riktning. Mer än hälften av landets kommuner har i dag lokala brottsförebyggande råd eller motsvarande organisation. I vårpropositionen har regeringen tillfört rättsväsendet ett tillskott på 1 miljard kronor för år 2001 och ytterligare ca 1,5 miljard kronor för vardera åren 2002 och 2003. Polisen ges samtidigt en resursförstärkning för innevarande år på 200 miljoner kronor.

När det gäller frågan om situationen för ungdomar har statsrådet Ulrica Messing den 25 april i år besvarat en interpellation från Elver Jonsson om ungdomars livschanser. Jag vill särskilt lyfta fram den del i interpellationssvaret som gäller vikten av ungdomars ökade entreprenörsanda. En nationell handlingsplan för främjande av ungt företagande utarbetas för närvarande av NUTEK.

*Svar på
interpellationer*

I interpellationens andra fråga efterfrågas regeringens inställning till fortsatta insatser för att stimulera de små och medelstora företagen. Regeringens linje ligger i detta fall fast, och vi avser att med hög prioritet fortsätta arbetet med att förbättra villkoren för företagande och sysselsättning. Regeringen har under det gångna året genomfört lättnader på företagsskatteområdet, och många av åtgärderna har varit särskilt riktade till små och medelstora företag.

Regeringen anser att arbetet med att motarbeta och begränsa den svarta marknaden är ett mycket prioriterat område. Det handlar emellertid inte bara om att eventuellt sänka skatter utan också om att påverka attityder, göra det enklare att redovisa och betala skatt på ett riktigt sätt och att förbättra möjligheterna till kontroll. I detta sammanhang kan nämnas att regeringen i vårpropositionen föreslagit att skatteförvaltningen bör tillföras ett varaktigt tillskott på 125 miljoner kronor för att bl.a. upprätthålla kontrollintensiteten på en önskvärd nivå.

Anf. 16 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret. Jag har i ett antal interpellationer tagit upp statens ansvar för den kärnverksamhet som på många områden har urholkats. Därför har jag under senare tid haft debatter med departementscheferna inom Finans-, Närings- och Justitiedepartementen samt dessutom med statsråden Mona Sahlin och Ulrica Messing.

Därför reste jag frågan till statsministern om hur han sammantaget såg på statens medborgerliga ansvar när det gäller en rad samhällsfunktioner där statsmakten har ett särskilt ansvar och på vad som skulle kunna förändra situationen till det bättre när det gäller urbaniseringens avigsidor, ungdomens utanförskap, rättstryggheten som urholkas och hur man stimulerar nyföretagande för de små företagen i fråga om bl.a. regler, riskkapital och hur man kommer till rätta med den s.k. svarta arbetsmarknaden.

Nu har frågan delegerats till biträdande näringsministern, och jag är självfallet angelägen om att få diskutera den med statsrådet, men jag hade – låt mig erkänna det – förväntat mig ett mera djupgående svar från regeringen än vad som ryms på en A4-sida.

Statsrådet synes ta lätt på den obalans som råder i landet. Att hänvisa urbaniseringens stora problem till att det skulle handla om att vi har för få invandrare eller att det föds för få barn är att se alltför lättvindigt på saken. Vi har en urbaniseringsvåg som i sin styrka är långt värre än 1960-talets s.k. flyttlasspolitik.

Mer än 200 kommuner minskar i befolkningstal, mindre än 80 kommuner växer. Hela befolkningstillväxten sker på några få orter i landet. Norrlands inland, Bergslagen, Värmland, Dalsland och sydöstra Sverige töms på invånare i aktiv ålder, och sysselsättningsökningen i dessa områden är praktiskt taget obefintlig. Norr om Dalälven är det endast en kommun som växer. Vid sidan av de tre storstadslänen är det bara två län som ökar i befolkning medan befolkningen minskar i 17 län.

I skogslänen bor 20 % av landets invånare. Lika stor andel – 20 % – bor i Stockholmsområdet, men av den sysselsättningsökning som nu sker hamnar 40 % i Stockholm medan skogslänen endast får 7 % av de nya jobben. De norrländska inlandskommunerna får den minsta andelen av

tillväxten, och den utarmningen går från Tornedalen i norr ned till Västra Götaland.

Nu hänvisar statsrådet till den regionalpolitiska utredningen. Men det vore fel att skriva ut en växel i förväg och tro att lösningen skulle vara klar med det. Den våldsamma nedrustningen av vårt vägnät, den haverejade närpolisreformen, tingsrätternas urglesning och en förväntad försämring när det gäller postens service på kassaområdet är alarmerande. Att då hänvisa till en statlig utredning som ännu inte är klar, långt mindre remissbehandlad och vars effekter ligger flera år framåt i tiden är som att se gräset växa medan kon dör.

Min fråga om rättstryggheten har fog för sig. Jag har inga invändningar mot statsrådets synpunkt att det behövs en bred politisk insats. Det kan skönjas positiva signaler i det brottsförebyggande arbetet, men det behövs också en polisorganisation som följer upp och är på plats. Att kunna upprätthålla ordning medelst service och lokalkännedom är ytterst angeläget. Det är dags att låta närpolisreformen få ett reellt innehåll.

Mitt påstående att ungdomar hamnar i ett utanförskap som vi knappast tidigare har varit med om är tyvärr riktigt – detta trots att vi i rent ekonomiska termer kanske aldrig har haft en så påkostad ungdomsgeneration.

Min slutsats är att staten har misskött sin kärnverksamhet. Den medborgarligen servicen är inte tillräcklig. Fältropet *Hela Sverige ska leva!* måste bli mer än högtidstal. Bredband är naturligtvis bra, men det är makabert att den mest publika statliga satsningen under det senaste året är fler systembolag och statliga kasinon. Jag tror att det vill till betydligt mer konstruktiva och positiva inslag i regional- och arbetsmarknadspolitiken.

Anf. 17 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag kan inte göra något åt besvikelsen över att det inte är statsministern som står här, utan Elver Jonsson får nöja sig med min enkla person.

Det samlade svaret, med tanke på att det var väldigt många områden som Elver Jonsson ställde frågor om och tiden för att svara i en interpellationsdebatt är begränsad, är att det självfallet finns väldigt mycket mer som regeringen har gjort och som pågår på många håll i departementen. Jag tycker att jag i interpellationssvaret har visat det allvar som regeringen fäster vid denna fråga och på ett antal av de åtgärder som i dag vidtas, och jag kan givetvis fylla på med mer.

Jag vill också säga att det är en viktig debatt som Elver Jonsson för och som jag har kunnat följa under en lång tid. Jag har respekt för den. Det finns en stor oro ute i landet, och det finns väldigt mycket som staten, både riksdag och regering men också myndigheterna, måste göra för att kunna upprätthålla en rimlig servicenivå i alla delar av landet. Den debatten är viktig och jag hyser all respekt för den.

Men när Elver Jonsson säger att jag tar det här väl lättvindigt, blir jag ändå lite irriterad när Elver Jonsson själv säger att nu töms landsbygden på invånare i aktiv ålder. Vi kan väl ändå försöka att se med lite rim och reson på vad som faktiskt har hänt de senaste åren.

Två viktiga orsaker till den minskade befolkningsutvecklingen i delar av landet – och det är inte lättvindigt att säga det, Elver Jonsson – är att

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

det föds färre barn och att invandringen har minskat så drastiskt under de senaste åren. Totalt sett stod faktiskt invandringen för mer än halva befolkningsökningen i Sverige under den första halvan av 90-talet. Detta är inte lättvindigt, utan det är fakta.

Jag tror att Elver Jonsson och jag är överens om att det är fantastiskt att fler ungdomar i dag får möjlighet att studera och att de studieorter som dessa ungdomar i dag kan flytta till för att få sin välbehövliga utbildning finns på flera håll i landet och inte bara i storstadsområdena. Jag tycker att någonting som vi ska poängtera många gånger är att ungdomars ökade rörlighet inte är något problem utan en fantastisk tillgång och något nödvändigt och viktigt: att få röra på sig, få intryck, erfarenheter och utbildning. Men det som vi ska diskutera är hur vi kan göra så att miljön i hela landet är sådan att man sedan vill och ska ha möjlighet att återvända med den nya kunskap och erfarenhet som man har skaffat sig. Då är servicen, kulturen, jobben, entreprenörsklimatet – precis det som Elver Jonsson pekar på – helt avgörande.

Jag vill till detta bara lägga dels arbetet med de regionala tillväxtavtalen, som ju också visar på den väldiga anda som finns ute i länen för att skapa nya förutsättningar runt om i landet, dels statens arbete för att flytta både resurser och makt ut till regionerna, så att man där kan skapa sig en annan framtid och också få ett annat innehåll i sin arbetsmarknad.

Jag vill också igen betona att tillgången till service i gles- och landsbygdsområdena är avgörande. Därför har också den regionalpolitiska utredningen fått i uppdrag att komma med förslag om hur detta ska förändras. Det finns också många projekt i gång som handlar om att hitta nya samlade servicelösningar för glesbygden.

Polisen kommer att beröras på många sätt. Regeringen kommer redan i höst att tillsätta en utredning för att se över vilka möjligheter det finns att komplettera polisens resurser i glesbygdsområdena och hur tryggheten i dessa delar av landet kan öka.

Det pågår alltså mycket. Oron är befogad. Men gör inte den överdrivna beskrivningen att landsbygden totalt töms på aktiva invånare, för riktigt så illa är det inte.

Anf. 18 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Vi är ändå överens om att det kan vara befogat med oro. Men sedan backar statsrådet mycket snabbt igen och säger att hon inte tar det här lättvindigt.

Att de senaste årens befolkningsminskning beror på en svagare invandring och att färre barn föds är ett riktigt konstaterande. Men obalansen har ändå förvärrats, för storstadslänen har ju inte fått reduktioner av att det har fötts färre barn och att antalet invandrare har minskat. Vi har alltså fått en obalans som har stärkts av att det faktiskt går flyttlass från Norrlands inland. Problemet är att befolkningen minskar från en lägre nivå än tidigare.

Sedan tycker jag ändå att man kan säga att det är dystert att vi i en god konjunktur med en tillväxt på 3–4 % – det är fantastiskt roligt att det är möjligt – ändå inte har kommit upp i de sysselsättningstal som har varit gängse under hela efterkrigstiden, under tidigare decennier.

Jag tycker att det är viktigt att vi hinner byta några ord om min fråga om hur nyföretagandet kan stimuleras genom regelförbättringar, hur

tillgången till riskkapital kan öka och hur man kan gynna framför allt kvinnors entreprenörsanda. Jag menar att det är helt otillräckligt att hänvisa till en nationell handlingsplan. Vi har genom åren haft för mycket planer och för lite handling.

Det är bra att regeringen bejakar nödvändigheten av att förbättra villkoren för företagare och sysselsättning. Men de påstådda lättnaderna på skatteområdet är ju så begränsade och dessutom neutraliserade genom andra avgifter och skattehöjningar att de, enligt mitt sätt att se det, är helt otillräckliga.

Jag har tidigare här med statsrådet Sahlin tagit upp de s.k. hushållsnära tjänsterna. Det finns ett antal företag som har startat trots ogynnsamma förutsättningar, och de är i snabbt växande. Men det finns ett problem, och det är att skatter och avgifter gör att de som vi kan kalla för vanliga inkomsttagare inte har råd att efterfråga sådana tjänster. Att sådana företag ofta har kvinnor i ledningen gör inte saken mindre besvärande, vare sig för mig eller, tror jag, för den tidigare jämställdhetsministern.

Återigen har en snabb förändring hindrats, tycker jag, av den splittning som är tydlig inom regeringen. Den har ofta hindrat kvinnliga entreprenörer att utveckla företag som det nu visar sig att de har kunnat hantera med stor professionalitet. Reformen, som uteblivit, får ett allt starkare stöd, inte minst från tidigare socialdemokratiskt aktiva människor som nu finns på andra håll där man ser behovet av och vill göra det möjligt att efterfråga sådana tjänster. Jag tror att det är viktigt att få reformen sjösat, och då gäller det inte att få en flerårig utredning som ser över skattesystem i största allmänhet, för jag tror att den köpta markservicen, som skulle möjliggöra en satsning på kvinnors och mäns egen yrkesutveckling, är väldigt angelägen. Det skulle dessutom, och det har vi talat om förut, faktiskt bromsa en växande svart arbetsmarknad med lågbetalda människor utan sjukförsäkringsskydd eller möjlighet att samla ATP-poäng. T.ex. säger Riksskatteverkets chef att det är en verksamhet som är på väg att bli ohållbar. Han talar om 30–50 miljarder kronor i uteblivna statsinkomster, dvs. mer än en svensk försvarsbudget.

Jag tror att vi måste gripa oss an detta område både för att få en vit arbetsmarknad och för att göra det möjligt för unga människor att förena sin egen yrkeskarriär med ett gott familjeliv.

Anf. 19 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill igen betona att varken jag eller någon annan ledamot i regeringen tar befolkningsutvecklingen lättvindigt. Det kan ändå inte vara lättvindigt att hänvisa till de två enskilt absolut största förklaringarna, som är födelsetalen och den drastiskt minskade invandringen. När vi för resonemanget om vad det är som måste ske i politiken för att göra tillväxtmöjligheterna och entreprenörmöjligheterna starkare i hela landet, har vi därmed också sagt att vi har ett problem, som Elver Jansson förtjänstfullt påpekat både nu och många gånger tidigare. Det som vi koncentrerar arbetet på är att föra ut makt och resurser till regionerna, för det är där man bäst kan bygga upp den nya tillväxten. Det handlar om servicenivån, och det handlar om tryggheten, precis de områden som interpellationen berör.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

När det gäller entreprenörsandan måste jag också få säga, med risk för att bli beskylld för att vara lättvindig igen, att vi har rekordhög nivåer på nyföretagande i Sverige. Det är fantastiskt, och det är viktigt. Företagen måste bli ännu fler, det måste bli ännu enklare och det måste bli ännu bättre anpassade regler för de små företagen. Men man måste ha två ögon att se med, Elver Jonsson. Se inte bara det svarta, utan se också de förändringar som nu sker när det handlar om villkoren för de små och nya företagen.

Regeringen kommer att fortsätta sitt arbete med att göra tillgången till riskkapital större för de små företagen. Vi gör om myndighetsstrukturen så att det ska bli lättare och enklare att ge service åt de små och medelstora företagen. Regelverket ska också ännu mer vara anpassat efter de mycket olika villkor som gäller för små företagare.

När det gäller de hushållsnära tjänsterna har vi som Elver Jonsson själv sade diskuterat det ett antal gånger. Den frågeställningen förs ju nu in i diskussionen om den samlade synen på skattepolitiken som ska föras under hösten. Jag vill bara lägga till det som jag också nämnde i mitt svar, att det är viktigt nog att diskutera nivån på skatterna. Men minst lika viktigt är att förändra attityden till de tjänsteföretag vi nu pratar om. De är ett viktigt bidrag till sysselsättningen i Sverige och skulle kunna vara det i ännu högre grad.

Anf. 20 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Sedan gäller det befolkningsutvecklingen och den obalans som råder, och som jag påtalade är det så att den stora majoriteten av Sveriges län har minussiffror i sina befolkningstal. Det räcker inte att konstatera, menar jag, att det föds färre barn – det är i och för sig mycket beklagligt – och att det kommer färre invandrare som påverkar befolkningsutvecklingen. Men det som statsrådet inte lade lika stor vikt vid är att de flyttströmmarna går olyckligt och oftast åt fel håll.

Jag delar Mona Sahlins uppfattning att ungdomar självfallet ska röra på sig och få nyttiga studie- och yrkeserfarenheter på annat håll. Men jag tror att det är viktigt att vi också kan få en återström. Det jag har tagit upp i flera interpellationer och även nu i den senaste sammankopplat – för det hänger ju ihop – är att det inte finns den servicenivå som statsrådet bekänner sig till och menar att vi ska ha. Det har skett stora missgrepp. Det gäller t.ex. den nedrustning av vägnätet och den uttunning av tingsrätter och annan rättsservice som har skett. Det gäller t.ex. också detta att det helstatliga Postverket inte kommer att erbjuda samma goda service framöver som man har haft.

Det är sådana brister som jag tror spelar in när folk funderar på att återvända till landsbygdsområden utanför storstadsområdena. Därför tror jag att vi behöver se över det, och det är bråttom.

Till sist bara de hushållsnära tjänsterna. Jag känner i luften att statsrådet bejakar mycket av min heta önskan om att det snabbt ska bli en reform. Men jag tror tyvärr att det är krafter som bromsar. I den delen får jag väl bara önska statsrådet Mona Sahlins god lycka när det gäller att kämpa ned en del motstånd i den egna partikretsens, för jag tror att det finns. Det behövs en förändrad attityd, förändrade regler och förändrade skattenivåer för att nyföretagen ska sätta fart där kvinnor i företagaryrkena kan få sin chans.

5 § Svar på interpellation 1999/2000:394 om högskolans kvalitet

*Svar på
interpellationer*

Anf. 21 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Ulf Nilsson har frågat vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att inte förkunskapskraven till högskolan successivt ska sänkas och påverka högskolans kvalitet. Ulf Nilsson gör gällande att elever från naturvetenskapligt och tekniskt program inte automatiskt kommer att bli behöriga till naturvetenskapliga, tekniska och medicinska högskoleutbildningar eftersom kurser i matematik, fysik och kemi inte längre blir obligatoriska. Som en följd av detta kan högskolorna – enligt Ulf Nilsson – komma att sänka antagningskraven alternativt tvingas anordna s.k. behörighetsgivande förutbildningar, vilket skulle leda till längre och dyrare studietid för studenterna.

I mars 1999 godkände riksdagen i huvudsak regeringens förslag till en ny struktur för gymnasieskolans nationella och specialutformade program (prop. 1997/98:169, bet. 1998/99:UbU3, rskr. 1998/99:160).

Den av riksdagen beslutade nya strukturen innebär bl.a. att alla gymnasieprogram ska ha en omfattning på 2 500 gymnasiepoäng fördelade på kärnämnen, karaktärsämnen och individuella val. Beslutet berör de elever som börjar gymnasieskolan efter den 1 juli 2000. Beslutet innebär vidare att ett nytt program, teknikprogrammet, inrättas och att de nationella programmen ska erbjuda eleverna en större valfrihet. Valbara kurser finns inom karaktärsämnesblocket och inom ramen för individuellt val.

Mot bakgrund av riksdagens beslut om en ny gymnasiestruktur fick Skolverket i uppdrag att utarbeta förslag till program mål, inriktningar och omfattning av gemensamma karaktärsämnen för nationella program. Vad gällde inriktningar och kurser som har betydelse för särskild behörighet till olika högskoleutbildningar skulle Skolverket samråda med Högskoleverket och gemensamt med Högskoleverket analysera eventuella konsekvenser och finna lösningar som inte försvårar för eleverna från olika program att söka till högskolan.

Regeringens beslut om program mål och gemensamma karaktärsämnen på de nationella programmen har haft som utgångspunkt att skapa tydlighet i programstrukturen och utrymme för valbarhet inom karaktärsämnesblocket. Detta innebär att vissa ämneskurser, som för närvarande krävs för särskild behörighet, i vissa fall kommer att erbjudas som s.k. garanterat valbara kurser. Skolverket har – med stöd av gymnasieförordningen – beslutat vilka kurser som ska erbjudas som garanterat valbara på varje nationellt program. T.ex. anges för teknikprogrammet att matematik D och matematik E samt fysik B ska vara garanterat valbara. Syftet är att – i minst samma omfattning som för närvarande – skapa möjligheter för elever att skaffa sig betyg i ämnen som är vanligt förekommande som särskilda behörighetskrav i högskolan.

Ulf Nilsson är oroad över att kvaliteten i högskolan kan sjunka om högskolan tvingas sänka behörighetskraven. Jag skulle vilja göra följande kommentar till detta.

I den proposition som regeringen lade fram våren 1996 (prop. 1995/96:184) med förslag till ändringen av reglerna om tillträde till högskolan påpekades att högskolans utbildningar ska vara öppna för så många studenter som möjligt. Syftet med de särskilda behörighetskraven är att tydliggöra de mer specialiserade förkunskaper som anses nödvändiga för att klara av en viss utbildning. Å andra sidan är det den enskilda studenten som har ansvar för sina studier, och många studenter måste förmodas vara i stånd att bedöma om de har de reella förutsättningarna att klara av en viss utbildning. Därför bedömde regeringen att de särskilda behörighetskraven bör tillämpas relativt restriktivt.

Högskolans utbildning ska bygga vidare på den kunskap som elever får i gymnasieskolan. Förkunskapskraven för antagning till högskoleutbildning är en bedömningsfråga för Högskoleverket och lärosätena. Kvaliteten på slutresultatet av högskoleutbildningen får naturligtvis inte påverkas av vilka förkunskapskrav som ställs. Kraven för godkända kurser i högskolan måste vara desamma, även om behörighetskraven ändras. Det ankommer på Högskoleverket att fatta beslut om vilka särskilda behörighetskrav som ska gälla för vissa program som leder till en viss yrkesexamen, t.ex. civilingenjörsexamen. Detta måste givetvis ske i samråd med Skolverket och med beaktande av förändringar i programstrukturen i gymnasieskolan. Det kan inte vara en förutsättning att en stor andel elever från gymnasieskolan måste komplettera sina förkunskaper efter avslutade gymnasiestudier.

Gymnasieskolans nya struktur medför att Högskoleverket måste se över föreskrifterna om särskild behörighet. Ett sådant arbete pågår för närvarande inom Högskoleverket. Jag utgår från att verket så snart det är möjligt och i god tid före det att de första eleverna lämnar den nya gymnasieskolan har fullföljt översynen av de särskilda behörighetskraven. Det är av stor betydelse att eleverna tidigt informeras om vilka krav som ställs inför kommande högskolestudier.

I propositionen *Vissa skolfrågor* (prop. 1999/2000:68) som nyligen förelagts riksdagen aviserade regeringen att en proposition om rekrytering till högskolan kommer att föreläggas riksdagen. I det arbetet kommer frågan om en gymnasieexamen att behandlas.

Anf. 22 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret. Utbildningsministern bekräftar i sitt svar att ett antal kurser inte kommer att vara obligatoriska, kurser som tidigare har varit det. De kommer i stället att vara, som det heter, garanterat valbara på det naturvetenskapliga programmet och på det nya teknikprogrammet. Det gäller sådana kurser som t.ex. matematik D, matematik E och fysik B. Möjligheterna finns alltså kvar för dem som väljer att läsa dessa kurser, som utbildningsministern säger.

Bakgrunden till min interpellation var två frågetecken.

För det första: Kommer högskolan att ge avkall på förkunskapskrav ifall det kommer fler elever som inte har läst de kurser som tidigare var obligatoriska?

För det andra: Kommer högskolan att införa gymnasiekurser i form av s.k. baskurser för att hjälpa in studenterna?

I det första fallet sjunker enligt min mening kvaliteten på högskolan med tanke på pressen att examinera så många som möjligt. I det andra fallet blir studietiden längre och dyrare för studenterna. Dessutom utnyttjas högskolans resurser till utbildning på gymnasienivå.

Jag tycker inte att jag får något riktigt svar från utbildningsministern på min avslutande fråga om vad regeringen tänker göra för att de sänkta förkunskapskraven inte ska påverka högskolans kvalitet negativt. Jag tycker att utbildningsministerns svar pekar lite åt olika håll. Högre utbildning ska vara öppen för så många som möjligt, men samtidigt ska förkunskaperna ha inhämtats i gymnasiet. Högskolans slutresultat ska vara av samma kvalitet som hittills, men samtidigt finns pressen på att examinera de studenter som är sämre förberedda än tidigare.

Utbildningsministern säger att ett övergripande mål är att högre utbildningar ska vara öppna för så många som möjligt. Jag skulle i stället vilja formulera det så här: Det är viktigt att så många som möjligt går vidare till högre utbildning, men de som gör det måste ha bra förutsättningar att klara sin utbildning.

Utbildningsministern säger också att gymnasieskolans nya utformning medför att högskolan i god tid måste se över föreskrifterna om behörighet innan de första eleverna lämnar den nya gymnasieskolan. Enligt min mening borde det ske betydligt tidigare, dvs. innan gymnasieeleverna ska välja eller välja bort de kurser som kan krävas för behörighet. Eleverna börjar ju redan i höst på de förändrade gymnasieprogrammen. Ett rimligt krav från dem som läser på gymnasiet måste väl vara att de kan planera sina studier efter vad de kan tänka sig att läsa senare.

Fru talman! Jag menar att vi borde ha en helt annan och mycket enklare grundprincip för antagning till högskolan. Inför i stället en gymnasieexamen som ger grundläggande behörighet för olika ämnesinriktningar, beroende på vilket gymnasieprogram man läser! Låt sedan högskolorna i större utsträckning än nu själva utforma särskilda behörighetskrav och använda sig av tester och intervjuer när en utbildning kräver särskilda förutsättningar!

En självklar och mycket viktig grundförutsättning måste vara att varje studerande vet vilka möjligheter en gymnasieutbildning ger för framtida studier. Jag tycker att dagens diskussion visar att den tydligheten inte finns för de elever som börjar gymnasiet i höst. En mera uttalad högskoleförberedande utbildning än den som vi har i dag på gymnasiet skulle skapa den klarheten för eleverna.

Anf. 23 PER BILL (m):

Fru talman! Ulf Nilsson tar upp en mycket viktig fråga, nämligen om högskolans kvalitet. Jag tror att det finns många orsaker till att vi i dag har en fläckvis ganska låg kvalitet på vår högre utbildning. Det visar inte minst den senaste ESO-studien, *benchmarking*-rapporten. Bitvis är det väldigt bra, och bitvis finns det mycket kvar att göra.

Ulf Nilsson har pekat på *en* viktig aspekt, att man tar in studenter med för dåliga kunskaper. En annan viktig aspekt är naturligtvis att man använder lärare med för dåliga kunskaper. En tillkommande aspekt kan vara att det finns för små resurser på många universitet och högskolor i dag. Ytterligare en kan vara att utbildningen på vissa ställen ligger långt från den relevanta forskningen. Därutöver kan det vara så att studenter-

Prot.
1999/2000:114
23 maj

Svar på
interpellationer

nas val har så liten betydelse och att det är så mycket av politisk styrning som avgör var studenterna ska studera.

Men jag tror också att problemet börjar mycket tidigare. Ulf Nilsson var inne på det. Vi har fått en "högstadiesfiering" av gymnasiet. I Katedralskolan hemma i Uppsala finns det en mattelärare som varje år genomför samma prov, så att varje årskull blir testad. Han säger att resultatet tyvärr sjunker år efter år. Man tvingas då fundera på hur man ska ge eleverna den basutbildning som de borde ha fått redan på högstadiet.

På samma sätt ser vi en "gymnasiesfiering" av högskolan. På en känd teknisk högskola gör man samma sak, dvs. testar eleverna med ett matteprov. Även där säger läraren att det blir sämre och sämre resultat. Ett tag trodde han att det berodde på att man nu tar in många fler, och han gjorde därför en bortgallring av dem som inte skulle ha fått plats, om man inte hade utökat utbildningen. Även sedan han hade gjort det såg han sjunkande resultat i matteutbildningen.

Det här är naturligtvis mycket oroande. Det finns alltså mycket att göra i grund- och gymnasieskolan.

Jag håller också med Ulf Nilsson om att det finns mycket att göra när det gäller antagningen till den högre utbildningen. Det måste finnas en tydlighet, så att eleverna vet vad som behövs för att komma in på olika linjer.

Det behöver också göras väldigt mycket på våra universitet och högskolor för att de år efter år ska kunna ge utbildning i absolut världsklass. Jag tror t.ex. att det handlar om att studenternas val ska styra resurser och platstilldelning. Jag tror att vi måste få en tuffare konkurrens mellan olika universitet. Jag tror att vi måste öka antalet platser på attraktiva lärosäten och minska det på icke attraktiva lärosäten. Det blir en följd av studenternas val.

Jag tror också att vi måste decentralisera antagningen till högskolan, så att högskolorna själva ska få avgöra om de ska använda betyg, betyg och tester eller betyg och intervjuer, eller hur de vill göra detta. Jag tror vidare att vi måste öka anslagen till den högre utbildningen och bli av med de tomma platserna på vissa ställen och de långa köerna på andra och attraktiva ställen. Dessa köer bidrar verkligen inte till att höja kvaliteten på den högre utbildningen i Sverige.

Anf. 24 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag blir väldigt glad när både Ulf Nilsson och Per Bill är intresserade av att diskutera högskolans kvalitet. Det är ett område som jag lagt ned mycket av min arbetstid på. Jag är övertygad om att vi behöver en mycket mer omfattande kvalitetsutvärdering av våra högskoleutbildningar. Därför har regeringen också på riksdagens bord lagt ett förslag som har bifallits av riksdagen. Det innebär att vi nu framöver har ett av Europas mest ambitiösa system när det gäller kvalitetsutvärdering. Alla våra högskoleprogram, alla våra ämnen, ska regelbundet utvärderas, och ribban ska ligga högt. Vi ska stå oss väl i en internationell konkurrens i högskoleutbildningen.

Om man inte förbättrar kvaliteten i utbildningen på en högskola där man får kritik för bristande kvalitet, riskerar man till syvende och sist att förlora examinationsrätten. Det är ett mycket starkt system. Det genomfördes inte några framsteg i det avseendet under den moderata utbild-

ningsministerperioden, men nu har vi tagit ett rejält steg framåt. Det är viktigt. Utbildningskvaliteten i högskolan är väldigt viktig.

Ulf Nilsson tar upp en fråga som rör antagningen och förkunskaperna för de personer som söker till högskoleutbildning, men jag tror att han hamnar i en konflikt med sin egen politiska övertygelse. Jag tror att Ulf Nilsson vill att gymnasieeleverna ska ha valfrihet att själva komponera sin utbildning. Alla elever borde ges ökad möjlighet att själva sätta samman kurser till ett eget personligt program, skriver Folkpartiet i sin reservation mot regeringens politik på gymnasieskolans område.

Valfrihet innebär ju också att det finns en möjlighet för elever att välja efter eget intresse och egen fallenhet. Det viktiga är att eleverna ska veta vilka förkunskapskrav som ställs, om de vill vidare till högskolan. Där har vi väldigt höga ambitioner. Vi vill ju att hälften av en årskull ska komma vidare till högre utbildning.

Ulf Nilsson bör nog fundera igenom sin egen principiella syn på detta med valfrihet och att slå förordningarna i huvudet på de elever som inte väljer som Ulf Nilsson vill. Vår tradition i svensk högskola är att inte stänga ute väldigt stora grupper redan vid antagningen utan faktiskt lita till individens eget ansvar för att fullfölja och klara sin utbildning. Det är en viktig tradition. Vi ska inte försöka snäva in antagningen till högskolan, något som gör att vi skulle stöta bort många begåvningar som söker sig till högre utbildning.

Per Bill säger att högskolans utbildningar har låg kvalitet. Vad grundar han det på? Jo, han säger att det har kommit ut en ESO-rapport som säger att högskolans utbildning har låg kvalitet. Den skulle jag gärna vilja se, för den har ännu så länge inte kommit ut. ESO har avgivit en jämförande rapport som var väldigt intressant. Den var nästan identisk med en artikel som jag själv skrev i Svenska Dagbladet för ett och ett halvt år sedan och som pekade på ett centralt problem i den svenska högskolan.

Det är att min generation – vi som är födda på 60-talet – inte gick vidare till högskolan på 1980-talet. Orsaken till det var att man inte byggde ut högskolan på 1980-talet. Det gjorde man inte heller i slutet på 1980-talet, och väldigt lite på 1990-talet. Det behövs en uppryckning på den punkten för att vi ska få de nya ungdomsgenerationerna väldigt välutbildade. Det är precis den grund vi har för den mycket skarpa expansion vi gör av högre utbildning, 100 000 platser. Det är vad ESO-rapporten innebär.

Det ESO-rapporten däremot säger är att vi ligger ganska bra till på grund- och gymnasieskolan i matematik jämfört med andra länder. Där har skett en uppryckning sedan början på 80-talet, då vi låg dåligt till i vissa internationella jämförelser. Vi är bättre på att hävda oss internationellt när det gäller matematik och naturvetenskapen i innehållet, i kunskaperna hos eleverna. Det är bra, och det är viktigt.

Det finns många intressanta frågeställningar att diskutera. Jag återkommer i nästa replik.

Anf. 25 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Utbildningsministern säger att Folkpartiet vill ha valfrihet i gymnasieskolan, och det är alldeles riktigt. Men kärnpunkten är att man också måste ha valfrihet att förbereda sig på en mer yrkesinriktad

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

utbildning eller på en högre utbildning. Samtidigt måste alltid möjligheter att komplettera finnas även som vuxen.

Den här diskussionen visar på en principiell skillnad när det gäller inställningen till gymnasieskolan mellan Socialdemokraterna och Folkpartiet. Den skillnaden i grundsynen hänger också samman med synen på högskolan.

Gymnasieskolans likformighet i dag gör det svårt både för många som vill välja att förbereda sig för en yrkesutbildning och också för många som vill välja att förbereda sig för högre studier. Detta tog också Per Bill upp i sitt anförande.

Det blir allt vanligare att högskolan tvingas reparera kunskapsbrister från gymnasieskolan liksom gymnasieskolan tvingas reparera brister från grundskolan. Det blir en negativ tendens genom hela utbildningssystemet att elever slussas vidare till nivåer de inte har kunskaper för att klara av. Det är naturligtvis till sist den enskilde studeranden som drabbas av detta.

I dag valde jag att ställa frågan om hur antagningsprinciperna ska utformas. Antagningssystemet verkar inte fungera särskilt bra i dag. Den ESO-rapport om antagningen till högskolan som kom nu i maj innebär en svidande kritik av dagens centraliserade antagningssystem.

Rapporten konstaterar att antagningssystemet är en misshushållning med mänskliga resurser. Det finns ingen garanti för rättvis behandling. Sökandes förutsättningar för studier tas inte till vara. Den sociala snedkryteringen motverkas inte. En avgörande slutsats från rapporten lyder: De som söker kommer inte in, och de som kommer in börjar inte.

Fru talman! Regeringen har nu tyvärr skjutit upp förslaget om gymnasieexamen. Ett sådant förslag skulle egentligen ha kommit redan denna vår. Det är synd att Högskoleverkets arbete med förkunskapskrav måste börja utan att man vet besked om hur det blir med gymnasieexamen. Det är synd att de som börjar gymnasiet i höst inte vet vad de måste läsa för att komma in på olika utbildningar.

Regeringen har sagt att ett förslag om en gymnasieexamen ska kopplas till frågan om regler för behörighet. Det tycker jag låter intressant. Folkpartiets inställning är tydlig. En gymnasieexamen ska helt enkelt vara grundkravet för behörighet till högre utbildningen. Naturligtvis hoppas jag att regeringens förslag kommer att gå i den riktningen.

Min fråga gällde vilka åtgärder regeringen avser vidta för att inte förkunskapskraven till högskolan ska sänkas och påverka högskolans kvalitet. Därför upprepar jag nu några konkreta frågor till utbildningsministern.

Hur tänker utbildningsministern förhindra att sänkta förkunskapskrav sänker kvaliteten på en utbildning, som naturligt strävar efter att examinera så många som möjligt? Den andra frågan är: Anser utbildningsministern att högskolorna ska bedriva kurser på gymnasienivå, eller är detta gymnasieskolans och vuxenutbildningens uppgift?

Anf. 26 PER BILL (m):

Fru talman! Jag tror att utbildningsministern hörde lite dåligt eller talade med någon annan medan jag höll mitt inledningsanförande. Jag tyckte att jag var ganska tydlig på den punkten. Jag sade inte att den svenska högre utbildningen är dålig överlag, utan jag sade att den är

fläckvis dålig. Vi har utbildningar av absolut världsklass. Men vi har faktiskt också utbildningar som tyvärr håller ganska medioker kvalitet.

Jag tycker att varje student som investerar oerhört mycken möda och drar på sig stora skulder har rätt till en riktigt bra utbildning av mycket hög kvalitet. Jag tror faktiskt att vi har gemensamma ambitioner om kvaliteten och hur vi år efter år måste sträva efter att det ska bli bättre. Jag tycker dock att den kvalitetsutvärdering som nu är på gång inte är särdeles ambitiös. Att utvärdera varje utbildning vart sjätte år är inte alls att sätta ribban väldigt högt utan snarare på en halvlåg nivå.

Jag tycker därför att det är väldigt bra att Moderna Tider och flera andra nu börjar vakna till och hitta olika sätt att varje år göra en rankning av olika utbildningar. Här tror jag att vi kan få många fler bra exempel på sätt att se till att kommande studenter får en god inblick i vilka utbildningar som håller riktigt bra kvalitet och vilka som ännu inte gör det.

Hur kan jag då veta att det är fläckvis dåligt? frågar utbildningsministern. Det gör jag t.ex. genom att jag träffar ganska många studenter på högskolor. Flera av dem har sagt, att hade de vetat hur få studenter de skulle vara på sin civilingenjörsutbildning på den medelstora högskolan hade de hellre köat ytterligare något år på KTH eller Chalmers än att börja på den utbildning de gjorde. Det är deras egna ord.

Anf. 27 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Per Bill är trots sin ungdom en erfaren politiker. När han blir pressad glider han undan till något annat. Kvalitetsfrågan är oerhört viktig, och utvärderingen är oerhört viktig.

Denna regering har, som enda regering som jag kan överblicka, lagt fram ett förslag om ett genomgripande kvalitetsutvärderingssystem med till syvende och sist också ett sanktionsinstrument om man inte uppnår kvalitetskraven, dvs. man får inte examinera på en svensk högskoleutbildning om man inte bedriver en högskolemässig utbildning av hög kvalitet.

Att det finns fläckvisa delar av dålig utbildning har vi fått bevis på genom detta system. Ett antal sjuksköterskeutbildningar och liknande har blivit av med examinationsrättigheterna för att man icke uppnår högskolemässig kvalitet. Det var aldrig moderaterna i närheten av när de hade ansvar för utbildningspolitiken.

De hade inte ork och kraft att driva igenom ett kvalitetsutvärderingssystem, utan de stannade på halva vägen. Det blev ett slags resonerande med högskolorna från dåvarande kanslerns sida men inte ett kvalitetsutvärderingssystem. Det gläder mig att Per Bill har närmat sig oss på den punkten.

Det som Per Bill påstod var att ESO hade kommit med bevis för att det var dålig kvalitet på vissa delar av svensk högskoleutbildning. Så var det inte. Jag har läst ESO:s rapport, och jag tror inte att Per Bill har läst den. De noterade det som jag också tycker är viktigt och som har legat till grund för vår politik.

Vi har för låg andel högskoleutbildade i de unga generationerna. Detta måste vi göra någonting åt. Det var ingen kommentar till kvaliteten i svensk högskoleutbildning. Det var kvantiteten det handlade om, och det måste vi göra någonting åt.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

När det gäller kvalitetsfrågorna kan jag garantera både Per Bill och Ulf Nilsson att regeringen är väldigt aktiv och engagerad i att genomföra väldigt konkreta förslag till kvalitetskontroll i svensk högskola. Här är vi intresserade av att utbyta erfarenheter för att gå vidare.

Det finns på ett område en inkonsekvens ytterligare hos Ulf Nilsson, som är lite grann en tradition hos Ulf Nilsson när vi diskuterar högskolefrågor. Engagemanget ligger oftast på grund- och gymnasieskolan och inte på högskolan. Det märks tydligt.

Det gäller den här gången det han säger om att alla elever ska veta när de går i gymnasieskolan vilka antagningskrav som gäller. Det tycker jag är en fullt respektabel åsikt. Så ska det naturligtvis vara.

Samtidigt säger både Ulf Nilsson och Per Bill att antagningen ska avgöras i frihet för varje högskola att bedöma. Enligt Per Bills uppfattning ska det vara betyg, betyg eller tester, eller ”hur man nu vill göra det”. Hur ska den unge gymnasiestudenten veta ”hur man nu vill göra det” när det är dags att komma till högskolan?

Det är därför som jag vill ha ett system som är rikstäckande som gör att det finns en möjlighet för varje elev i gymnasieskolan att veta vilka förkunskapskrav som ställs. Det är viktigt. Sedan är jag intresserad av att föra ett resonemang om att underlätta för högskolorna att hitta alternativa metoder. Men det får aldrig vara så att det slår undan möjligheterna för planering för gymnasieeleven.

Ulf Nilsson har inte funderat över den motsättningen och inte heller över motsättningen mellan valfrihet och att alla ska läsa det som Ulf Nilsson vill.

Vi har ett högskoleverk som fastställer standardbehörigheterna. Så bör det vara. De arbetar nu med de nya standardbehörigheterna, och jag har fullt förtroende för att de kommer att arbeta för att upprätthålla en hög kvalitet också när det gäller kraven på antagningen till högskolan.

När skolministern lägger fram sitt förslag om en gymnasieexamen kommer man också parallellt att föra en diskussion om hur den påverkar antagningsreglerna. Till detta får vi återkomma då skolministern presenterar sitt förslag till gymnasieexamen.

Anf. 28 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Nej, utbildningsministern, engagemanget handlar inte bara om gymnasieskolan. Däremot finns det ett stort engagemang för hela utbildningssystemet, från förskolan, genom grundskolan och gymnasieskolan till högre utbildning. Det hänger ihop.

Därför tycker jag att det är bra att regeringen har börjat med ett kvalitetsutvärderingsarbete. Men jag tycker, vilket jag också har hävdad i en motion, att man borde göra tidsintervallerna betydligt kortare. Jag anser också att regeringen borde gå vidare med att skilja mellan de olika roller som i dag förenas i högskolan.

Nej, utbildningsministern, det finns ingen motsättning mellan Folkpartiets uppfattning om valfrihet och uppfattningen att man ska kunna välja mellan en mer högskoleinriktad gymnasieutbildning och en mer yrkesinriktad gymnasieutbildning. Det är just det som är valfrihet. I dagens likformade gymnasieskola tenderar man att inte kunna göra det här valet. Man blir inte förberedd vare sig för högre utbildning eller för yrkesutbildning.

Dessutom tycker jag och Folkpartiet att det är mycket viktigt att man genom hela utbildningssystemet, bl.a. genom en väl utbyggd vuxenutbildning, alltid har möjlighet att komplettera, så att man inte fastnar i återvändsgränder.

Jag skulle vilja ge utbildningsministern en chans att kommentera mina två grundfrågor ännu en gång.

Anser utbildningsministern att universitet och högskolor ska anordna gymnasiekurser för att rädda de områden där gymnasieskolan har brustit, eller ska man skilja på de rollerna?

Har utbildningsministern några konkreta förslag till hur man kan förhindra att de sänkta förkunskapskraven – om de införs – inte sänker kvaliteten?

Anf. 29 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Förändringarna i gymnasieskolan innebär inte några sänkta förkunskapskrav på det sätt som Ulf Nilsson beskriver. Gymnasieeleverna får möjlighet att välja kurser, och det finns klart stipulerat vilka kurser som man absolut ska ha möjlighet att välja. Det ska också vara klart och tydligt för gymnasieeleverna vilka kraven är för att komma in på högskolan.

Ulf Nilsson frågade om högskolan över huvud taget ska vara med och överbrygga de svårigheter som kan finnas för dem som t.ex. inte har rätt naturvetenskaplig bakgrund för att kunna läsa en naturvetenskaplig utbildning. Svaret är absolut ja.

Det basår som finns i högskolorna är i mitt tycke ett väldigt viktigt verktyg för att locka fler att läsa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. Det är av gemensamt intresse för hela vårt samhälle att vi förmår fler att söka sig till den sektorn.

Vi kan inte säga att man bara ska ha den möjligheten på gymnasiet och att man därefter får packa sin kappsäck och aldrig mer söka sig till det området. Det är inte rimligt.

Jag tycker att det är väldigt bra att många högskolor också jobbar aktivt med att locka nya grupper till naturvetenskap och teknik, inte minst till ingenjörsutbildningarna. Det är viktigt för vårt samhälle och för vårt näringsliv.

Så naturligtvis ska högskolorna fortsätta med det arbetet. Jag tror inte att Ulf Nilsson själv anser att man ska avsluta det.

Ulf Nilsson ansluter sig nu till den kvalitetsutvärdering som vi har genomfört. Nu vill han ha lite mer. Låt oss då diskutera det – jag är glad över att ni ställer upp på det stora systemskifte som vi gör på det här området.

Ulf Nilsson håller fast vid ytterligare en inkonsekvens. Det ska vara något slags fristående myndighet som gör utvärderingen, medan Högskoleverket ska ha sanktionsinstrumentet att ta bort examinationsrätten. Hur ska detta gå till?

Jag ställde den frågan i riksdagsdebatten tidigare. Då hade Ulf Nilsson inte tänkt igenom detta, sade han. Jag vet inte om det gäller nu också.

Ska vi ha Moderna Tider som talar om ifall kvaliteten var god och Högskoleverket som följer dess rekommendationer och drar in examinationsrätten? Orimligt! Däremot är Moderna Tider en intressant tidning. Den läser jag gärna.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 1999/2000:395 om studiemedel och internationalisering

Anf. 30 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Per Bill har frågat mig om jag avser verka för att fler svenska studenter ska få möjlighet att studera utomlands på lika villkor oavsett på vilka grunder de blivit antagna.

Frågan har uppkommit med anledning av att vissa språkstudier som Göteborgs universitet valt att förlägga till University of Sussex, Brighton, inte berättigar till studiemedel för utlandsstudier utan till ordinarie studiemedel för studier i Sverige. Till följd av att levnadsomkostnaderna och valutans köpkraft inte beaktas i sådana fall kan det uppkomma vissa beloppsskillnader.

Studiemedel för studier utomlands beviljas med stöd av studiestöds-lagen under de förutsättningar och med de belopp som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Enligt studiestödsförordningen får studielån lämnas med högst det belopp som CSN årligen fastställer med hänsyn till levnadsomkostnaderna i respektive land.

För närvarande utgår studiemedel för utlandsstudier i Storbritannien till ett belopp som överstiger svenska studiemedel med 1 485 kr per månad. Bidragsdelen är alltid lika stor som vid studier i Sverige. I studiestödsförordningen har regeringen överlåtit på CSN att utfärda mer detaljerade föreskrifter om rätt till studiemedel för studier utomlands samt att beräkna sådana studiemedel.

CSN har i aktuella föreskrifter om studier utomlands avgränsat rätten till studiemedel till studerande som är antagna till och studerar vid utländsk läroanstalt utanför rikets gränser och som har rätt att tentera och avlägga examen vid den utländska läroanstalten samt har status som studerande i studielandet.

För att få studiemedel enligt utlandsföreskrifterna räcker det alltså inte med att studierna rent praktiskt bedrivs utomlands. Svenska studerande som vistas vid University of Sussex, Brighton, men som inte är antagna som studerande vid detta universitet utan studerar vid Göteborgs universitet och följer den svenska kursplanen beviljas därför studiemedel på samma grunder och med samma belopp som gäller för andra studerande vid svenska läroanstalter.

Studiemedel för studier vid svenska utbildningar eller vid svenska läroanstalter är beräknade för studier i Sverige. Förutsättningen för resursberäkningen är alltså inte att de svenska utbildningarna ska lokaliseras utomlands. Detta gäller även för resurstilldelningen för själva utbildningen.

Både studenter och utbildningsanordnare har tillgång till relevant information om vilka regler som gäller för den här typen av utlandsförlagda studier. Reglerna har varit kända alltsedan Göteborgs universitet startade sina utbildningar i England för 25 år sedan. Anledningen till att

de just på senare tid särskilt uppmärksammat är kronans försvagning i förhållande till pundet.

I många fall måste svenskar som studerar vid utländska läroanstalter betala terminsavgifter. För sådana utgifter kan man söka extra studiemedel. Svenskar som studerar vid svenskt lärosäte med utbildning förlagd utomlands, vilket är aktuellt i det här fallet, betalar däremot ingen terminsavgift. Lånebeloppet behöver alltså inte höjas av den anledningen. Det bör också noteras att de har möjlighet till extra studiemedel för resekostnader och försäkring och att högskolepoäng som läses under vistelse i Brighton tillgodoräknas, vilket inte är lika självklart för svenska studenter som bedriver utlandsstudier vid samma universitet. De studerande som här avses har därför en förhållandevis förmånlig studiesituation.

Det svenska studiemedelssystemet är internationellt sett mycket generöst och ger i dag svenska studenter många möjligheter till utlandsstudier. Jag anser att det inte är motiverat att vidta åtgärder i den fråga interpellationen avser.

Anf. 31 PER BILL (m):

Fru talman! Det finns ett par trender som man kan se ganska tydligt i den högre utbildningen. Den ena är att våra studenter blir alltmer globala. Den andra är att vi börjar se framväxten av en global utbildningsmarknad.

Den första trenden innebär alltså att utbildningen blir alltmer global till sin karaktär. Den bygger på ett fritt flöde av tankar, idéer och personer. Studenter är sammanlänkade i nätverk, och trots teknikens möjligheter att minska avstånd, så sker en frivillig koncentration, klusterbildning, till vissa universitetsorter som upplevs som attraktiva ur såväl studie- som livskvalitetsperspektiv.

Det blir allt fler studenter som ser det som helt självklart att förlägga hela eller delar av sin utbildning till ett annat land. Det är kvaliteten som är det viktiga.

Spiegelbilden av detta blir naturligtvis att universiteten snabbt inser att vi håller på att få en global utbildningsmarknad. Det är en marknad som bygger på logiken att hela världen är en potentiell arbetsplats, att konkurrensen om de allra mest spännande och välbetalda jobben kommer att vara global och att en riktigt god utbildning från ett riktigt bra universitet är nyckeln till dessa toppjobb.

Det kommer att vara en ständig kamp om att bli ett av de universitet där de nya kräsna studenterna anser att de kan tänka sig studera. Det kommer att bli en kamp om att kunna erbjuda utbildning i världsklass, att kunna rekrytera och behålla de bästa lärarna, att bedriva spetsforskning och att attrahera en bred, internationell grupp av studenter med goda förkunskaper.

I den här situationen tror jag att Sverige skulle må bra av att ha två mål.

Det första är att studenterna ska kunna skaffa sig en utbildning av högsta kvalitet.

Det andra är att svenska universitet ska kunna konkurrera på den globala utbildningsmarknad som växer fram.

Därför blir jag lite förvånad över exemplet i dag från Göteborgs universitet. Göteborgs universitet var för 25 år sedan klokt nog att förlägga

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

delar av sin utbildning till University of Sussex. Men dess studenter får inte utlandsstudiestöd, utan vanligt studiestöd enligt den svenska modellen. Detta missgynnar de studenter som finns på Göteborgs universitet. Det skapar också en lite märklig situation – nämligen att Göteborgs universitet har svårare att konkurrera om studenterna i och med att det är fördelaktigare att få utlandsstudiemedlen.

I sitt svar säger utbildningsministern att vissa beloppsskillnader kan uppkomma mellan ordinarie studiemedel och studiemedel för utlandsstudier. När jag läste svaret tänkte jag: Det rör sig väl om några kronor, eller några tiotusent kanske. Men jag hade helt fel. "Vissa beloppsskillnader" är för utbildningsministern tydligen 1 485 kr per månad! 1 485 kr i månaden kanske är "vissa beloppsskillnader" om man har statsrådslön. Men för de flesta studenter är 1 485 kr i månaden väldigt mycket pengar.

Jag har tre frågor.

Varför ska vi ha två parallella system för de studenter som läser utomlands?

Varför vill ministern låta CSN missgynna de svenska universiteten genom att vi har de här två olika systemen?

Jag måste också fråga:

Tror verkligen utbildningsministern att de flesta studenter tycker att 1 485 kr är "vissa beloppsskillnader", eller tror ministern att de kanske egentligen tycker att det är stora pengar i deras budget?

Anf. 32 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Efter många debatter med Per Bill i Uppsala kommunfullmäktige vet jag att retorik är någonting som intresserar honom mycket.

Men låt oss gå till saken. I princip måste jag säga att jag helt och hållet håller med om hela Pers beskrivning av vad som är på väg att ske med vårt utbildningssystem. Det är en mycket stark internationalisering. Sverige ligger långt framme när det gäller att uppmuntra våra studenter att ge sig av utomlands. Det har vi gjort medvetet – från gymnasiet och uppåt har vi uppmuntrat våra ungdomar att ge sig ut.

Detta gör vi med många olika instrument. Dels ser vi på ett moraliskt och uppmuntrande vis till att de kommer på de tankarna, dels ser vi till att vi har ett studiemedelssystem som, om jag jämför det med våra europeiska kamraters i utbildningsvärlden, framstår som väldigt generöst. Man får i princip studera precis vad man vill utomlands, och ta med sig studiemedel. Dessutom får man kompensation för kostnader, och kan betala terminsavgifter med lånade pengar. Det tycker jag är väldigt bra.

Jag har mycket bestämt avvisat alla tankar på att göra inskränkningar i detta system. Tack vare det här generösa studiemedelssystemet, som de flesta länder inte kan jämföra sig med, har vi också fått en ökning – tio gånger fler än i början av 90-talet söker sig nu utomlands för att studera en termin eller två, eller längre. Det är väldigt positivt. Närmare 30 000 studenter per år har via CSN möjlighet att komma utomlands och studera. Vi har ju ungefär 300 000 studenter, men för en årskull innebär detta att vi börjar nå en väldigt mycket större andel än de tio procenten.

Jag skulle väldigt gärna vilja se en utveckling där vi på sikt når dit där alla våra studenter under en period i sin utbildning också är utomlands. Det är någonting för Sverige att sträva efter eftersom Sverige är ett land

som vill vara öppet mot världen och delta i den globalisering som nu pågår. Vi vet också att vi har en god tradition av att stärka vårt välbefinnande i ett sådant öppet samspel med omvärlden. Det är mycket viktigt.

Det finns en restriktion för det extra förmånliga studiemedlet, och det är att man studerar vid ett utländskt lärosäte. I det här fallet studerar man vid Göteborgs universitet, som har valt att förlägga en del av sin utbildning utomlands. Jag är inte säker på att det är den vägen vi ska gå – att säga att våra lärosäten ska etablera sig utomlands för att locka de svenska studenterna dit. Jag tycker att det är väldigt bra att man söker sig direkt till de utländska lärosätena och får del av den tradition som man har där. Det gäller Storbritannien, Frankrike och alla andra europeiska länder. Vi vill nu också stimulera studenterna att söka sig till övriga delar av världen – inte minst till Asien. Det är viktigt.

Den restriktion som Göteborg råkar ut för beror på att det handlar om en filial till Göteborgs universitet som man har valt att förlägga till Sussex. Jag är inte beredd att i dag säga att vi ska göra så att alla svenska lärosäten får samma tillägg till studiemedlen om man förlägger verksamhet utomlands. Dessutom är det ju så för Göteborgs universitet, liksom för alla svenska universitet och högskolor för övrigt, att man icke får ta ut avgifter för sin högskoleutbildning, vilket man gör utomlands. Det är alltså skillnaden.

Däremot ska vi fortsätta se till att uppmuntra våra studenter att ge sig av utomlands. Det är bra för Sverige, det är bra för studenterna och det är ett sätt för oss att möta globaliseringen genom att lära oss mer av omvärlden.

Anf. 33 PER BILL (m):

Fru talman! Vi har väldigt lika mål när det gäller den högre utbildningen och globaliseringen av den. Det kanske är just därför som jag blir lite förvånad över att man inte kan göra någonting åt en sådan här, som jag tycker, ganska uppenbar skillnad som beror på att det finns två typer av studiemedel.

Jag kan inte se – men jag är ju inte heller systemkonstruktör – att det skulle vara svårt att låta studenterna, beroende på i vilket land de studerar just en viss vecka eller månad, få möjligheter till x kronor i extra studiemedel. Framför allt tycker jag inte att man ska behöva gå med mössan i handen till CSN och säga: Nu ligger det till så här och så här. Snälla patron, skulle inte jag kunna få låna lite extra pengar för att klara av det och det?

Det vore mycket enklare och rakare om vi hade ett system.

Jag tror också att vi kommer att få en nätverksstruktur på universiteten som gör att man kommer att studera mycket mer vid olika lärosäten. Jag är inte säker på att det innebär att om man kanske studerar på tre olika universitet under sin utbildning, och dessutom tar en del av kurserna via någon typ av virtuell distansutbildning, så ska man behöva hålla på och skriva in sig vid tre olika universitet – och detta bara därför att CSN har åsikter om att det ska vara skillnad på studenter beroende på vilket universitet de har skrivit in sig vid. Det är inte självklart för mig.

Detta tycker jag att vi bör tänka över. Jag kan inte se att det är någonting som är ideologiskt oöverskridligt. Det borde gå att skapa ett enklare system för den internationella utbildningen. Jag är nämligen helt överty-

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

gad om att vi kommer att få allianser mellan olika universitet. Precis som utbildningsministern så hoppas och tror jag att alltför många studenter kommer att välja att förlägga hela eller delar av sin utbildning till en utländsk ort.

Fru talman! Premiärminister Tony Blair, som väl inte är helt okänd för utbildningsministern, har satt som mål att år 2005 ska var fjärde student som väljer att studera utomlands läsa vid ett brittiskt universitet. Han vill att var fjärde student på hela jordklotet som väljer att läsa utomlands ska studera vid ett brittiskt universitet. Han säger att dessa studenter, oavsett vad de väljer att göra efter sina studier, blir goda ambassadörer för Storbritannien.

Det är inte svårt att övertyga mig om att det här resonemanget också håller väldigt bra i Sverige. Vi behöver ambassadörer som kan gå ut och prata väl om Sverige. Vi behöver på allvar kunna locka utländska studenter att studera hela eller delar av sin tid vid ett svenskt universitet. Det är här jag tycker att vi behöver tänka nytt och fritt och inte låsa fast oss vid att ett visst system säger att vi måste göra på det här sättet. I stället måste vi försöka att hitta flexibla lösningar både för de utländska studenter som vill komma hit och studera och för de svenska studenter som vill delta i olika typer av internationellt samarbete. Därför tycker jag att det är lite konstigt att vi inte kan göra en översyn av studiemedelssystemet för att rätta till de här oavsiktliga problemen.

Anf. 34 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Nu tar Per Bill upp en annan fråga som jag också arbetar mycket med. Den handlar om hur vi kan locka utländska studenter att komma till Sverige i ännu större utsträckning. Det är viktigt. Det har inte med det svenska studiemedelssystemet att göra i första hand. Det har att göra med att om det ska vara möjligt att locka studenter från delar av Asien till Sverige i stor utsträckning, måste vi också ha en möjlighet för högskolorna att ta ut avgifter för att täcka kostnaderna för den utbildningen. Det har vi en utredning som nu tittar över.

Här är vi inspirerade av de länder, t.ex. Storbritannien, som har mycket höga ambitioner på det här området. Trots att vi är ett litet språk-område har Sverige ett gott renommé i omvärlden när det gäller akademisk utbildning. Detta gör att vi också kan vara en viktig aktör. Till syvende och sist, vilket jag menar är huvudsyftet, stärker fler utländska studenter i Sverige kvaliteten på vår högskoleutbildning. Det gör våra högskolor till internationella miljöer.

Jag ser fram emot en diskussion med Per Bill i den frågan när utredningen är klar och när det är dags för regeringens ställningstagande. Där har vi kanske ett intressant samarbetsområde.

Anf. 35 PER BILL (m):

Fru talman! Jag tror att vi skulle kunna locka många utländska studenter hit därför att vi har många bra utbildningsanordnare och vi börjar få en konkurrens. Då menar jag inte bara den konkurrens som man såg på 1800-talet mellan Uppsala och Lund. Numera finns det också en tuff konkurrens mellan t.ex. universitet i Örebro och Uppsala universitet om studenterna i den närregionen. Det tycker jag är bra. Mycket snart kommer vi att ha en tuff konkurrens över hela Europa och kanske över hela världen där vi ser hur studenternas vilja att hitta högkvalitativa ställen att

studera på kommer att vara vägledande för många av dem. För andra kommer det kanske fortfarande att vara närhetsprincipen som är vägledande under förutsättning att grundkvaliteten är tillräckligt bra på alla ställen.

Fru talman! Jag ser ändå debatten om den här interpellationen som några steg framåt. Jag tror att vi kan komma överens om att försöka ta bort de hinder i form av gamla system som kanske ligger i vägen i dag. Vi borde kunna plocka undan de hindren utan att låsa oss ideologiskt. Det gäller att kunna locka både utländska studenter till Sverige och svenska studenter att läsa hela eller delar av sin utbildning vid ett universitet utomlands.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 1999/2000:380 om möjlighet för universitet att bilda holdingbolag

Anf. 36 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Per-Samuel Nisser har frågat mig om regeringen avser att införa en förordning som ger universitet och högskolor laglig rätt att bilda holdingbolag.

I interpellationen framhåller Per-Samuel Nisser betydelsen av att universitet och högskolor tillsammans med olika företag ska kunna stödja, utveckla och bättre ta till vara resultaten av den forskning och det utvecklingsarbete som sker vid lärosätena.

Ett holdingbolag kan växla ut forskningsresultat och öka den regionala vinsten kring ett lärosätes forskningsverksamhet. Det är också därför som regeringen stött en rad av de specifika samverkansformer som har utvecklats mellan universitet och högskolor samt näringsliv med början under 1970-talet. Bland dessa kan nämnas teknikparker, kontaktsektariat, kontaktforskare, teknikbrostiftelser, holdingbolag för kommersialisering av forskningsresultat, materialkonsortier och kompetenscentrum.

Regeringen gav 1995 en särskild utredare i uppdrag att undersöka om samverkansformerna är ändamålsenliga. Utredningen antog namnet NY-FOR, Nyttiggörande av forskningsresultat, samverkan näringsliv–högskola. Förslagen har redovisats i betänkandet *Samverkan mellan högskolor och näringslivet* (SOU 1996:70). Ett kompletterande betänkande avseende samverkan mellan högskolan och de små och medelstora företagen (SOU 1996:89) har också presenterats.

Fr.o.m. den 1 januari 1998 övergick förvaltningen av statens aktier i holdingbolag från Näringsdepartementet till det lärosäte till vilket respektive holdingbolag är knutet. Förvaltningsuppdraget innebär att respektive lärosäte ska fullgöra statens ägarroll i bolaget. Enligt regeringsbeslut ska Riksrevisionsverket årligen lämna en skriftlig redogörelse över holdingbolagens verksamhet och utveckling under förevarande år.

För de sammanlagt elva holdingbolagen har statsmakterna hittills tillskjutit ett kapital om sammanlagt 64 miljoner kronor fördelade på respektive bolag med mellan 4 och 10 miljoner kronor. De flesta holdingbolagen uppvisade en god ekonomisk ställning per den 31 december 1998, men det fanns samtidigt en tydlig tendens till att den ekonomiska

ställningen försvagas och till att kassalikviditeten och soliditeten minskar.

Frågor kring holdingbolagen har aktualiserats under 1999 genom att lärosäten som i dag inte har holdingbolag hos regeringen har ansökt om att få upprätta sådana. Dessutom har ett lärosäte som har holdingbolag hos regeringen ansökt om att få ekonomiskt tillskott för att öka aktiekapitalet.

I betänkandet *Forskningspolitik* (SOU 1998:128) anges att det finns ett behov av att se över de många särorganisationer som inrättats med ändamålet att förbättra samverkan mellan universitet och högskolor och samhället i övrigt. I Riksdagens revisorers förstudie *Styrningen av bolag under myndigheter och stiftelser bildade av myndigheter* (1998/99:3) konstateras också att en granskning av bolag och stiftelser bildade av universitet och högskolor är önskvärd. Även Riksrevisionsverket har pekat på att det samarbete som finns mellan teknikbrostiftelser och holdingbolag borde bli föremål för en mer samlad utvärdering (RRV 1999:22, årlig rapport 1999 till regeringen).

Sammanfattningsvis vill jag poängtera att regeringen inte har någon avvikande mening avseende vikten av att stödja, utveckla och bättre ta till vara resultaten av den forskning och det utvecklingsarbete som sker vid våra lärosäten. Först bör dock en utvärdering av nuvarande system genomföras.

Anf. 37 PER-SAMUEL NISSER (m):

Fru talman! Först vill jag tacka utbildningsministern för svaret. Min interpellation gäller universitets och högskolors möjlighet att bilda utvecklingsbolag i form av holdingbolag.

Jag tar upp och betonar den betydelse som högskolor och universitet har för utveckling och tillväxt i vårt land. De ska ge studenter möjlighet till en kvalitativt bra utbildning som kan leda till en framtid med intressanta jobb. Det ger näringslivet runtom i landet kunnig arbetskraft och forskning.

Jag betonar även vikten av att när vi nu har relativt många högskolor och universitet måste dessa få agera mer fritt för att på bästa sätt ta till vara de förutsättningar som just det lärosätet har. Det kan gälla en viss profil på ämnen och program, speciellt samarbete med lokalt näringsliv – det kan finnas traditioner – och det kanske mest avgörande, nämligen de personer som är knutna till lärosätet, lärare, rektor, personal och samhälle i övrigt.

I svaret säger statsrådet att han delar min uppfattning när det gäller betydelsen av dessa lärosäten för studenterna och för tillväxten både regionalt och i hela landet. Men jag får inte riktigt svar på frågan om en ökad frihet för högskolor och universitet för att bättre kunna utvecklas lokalt. Statsrådet skriver i svaret: ”att regeringen inte har någon avvikande mening avseende vikten av att stödja, utveckla och bättre ta till vara resultaten av den forskning och det utvecklingsarbete som sker vid våra lärosäten. Först bör dock en utvärdering av nuvarande system genomföras.”

Jag vill fråga om statsrådet tycker att utvecklingsbolag i form holdingbolag är en bra modell för att kunna ta till vara den forskning och utveckling som kan ske och ofta sker kring ett universitet.

Anf. 38 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Just de frågeställningar som Per-Samuel Nisser tar upp är väldigt viktiga. Hur kan vi öka möjligheten att ta till vara intressanta forskningsresultat? De kan ju inte minst spridas in i småföretagarsektorn och innebära en tillväxtpotential för Sverige som nation och för många regioner. Därför är det väldigt viktigt att vi utvecklar de instrument vi har för att nå detta. Holdingbolagen är ett sådant instrument.

Per-Samuel Nisser vill att vi ska öka friheten för högskolorna att inrätta sådana holdingbolag. Det utesluter jag inte, men vi måste se över detta innan vi tar ytterligare steg. Vi har fått den synpunkten från flera viktiga myndigheter. Det tycker jag är en rimlig första slutsats. Det behövs en översyn.

Det andra som är viktigt är att det aldrig kommer att vara så att högskolorna och universiteten får friheten att använda utbildnings- och forskningsmedel från staten till att bilda holdingbolag. Det måste vara särskilda medel som avsätts. Det får aldrig finnas någon tvekan bland studenter och forskare om att de pengar vi för över till högskolorna för utbildning och forskning ska gå till utbildning och forskning.

Det tredje är att verksamheten inte heller på något sätt får riskera universitetets ekonomiska ställning och trovärdighet. Det är också en viktig utgångspunkt.

Med de här utgångspunkterna ser jag väldigt stora möjligheter att fortsätta att utveckla verksamheten i gränssnittet mellan företagsamhet och högskola.

Sverige ligger hyggligt till numera, efter en tioårsperiod då det har hänt väldigt mycket. Holdingbolagen har spelat en viss roll. Men också själva klimatförändringen på högskolorna har spelat en stor roll. Det blir vanligare i dag att forskare också funderar kring frågor som om deras upptäckter går att patentera, går att föra vidare till en affärsverksamhet. Det är bra. Vi har varit för långt ifrån de tankarna tidigare.

Jag noterade t.ex. när Frankrikes president besökte oss i Sverige att han lyfte fram Sverige som ett föregångsland just på detta område. I går träffade jag kommissionären Busquin, som har hand om forsknings- och utvecklingsfrågor i EU-kommissionen. Han lyfte också fram Sverige som ett föregångsland. Det ska vi fortsätta att vara. Då behöver vi finslipa instrumenten. Därför vill jag först se över hur läget är med våra holdingbolag, föranlett av de önskemål som vi har fått från flera myndigheter om en översyn, innan vi fattar beslut om ytterligare steg.

Min bedömning i det här läget är att de har kommit för att stanna och att vi kommer att kunna utveckla dem. Men det är viktigt att göra den här analysen innan vi tar definitiv ställning.

Anf. 39 PER-SAMUEL NISSER (m):

Fru talman! Erfarenheterna från flera lärosäten med utvecklingsbolag är positiva, som utbildningsministern också pekar på här. Det är betydelsefullt att kunna bolagisera och kommersialisera forskningsresultat i forsknings- och tjänsteföretag. Det ger möjlighet till förändring av det regionala näringslivet runt lärosätet och bidrar till tillväxt och arbetstillfällen.

Men det är också många krafter lokalt och regionalt som arbetar hårt för att universitet ska kunna utvecklas efter de förutsättningar som finns

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

just vid den platsen och det lärosätet, där man nu inte har fått möjlighet att bilda utvecklingsbolag och holdingbolag, t.ex. vid Karlstads universitet.

Det finns många argument för att kunna bilda ett sådant bolag. Man skulle kunna tillhandahålla utvecklingskapital. Det finns en koncentrerad och förankrad miljö för att utveckla företag och tillväxt. Redan existerande bolagsbildningar har sitt ursprung i universitetet och den miljö som finns där. Tar man Karlstad som exempel finns det starka företagsgrupper som har ett nära samarbete med universitetet, t.ex. Paperprovince. Det är ett kluster med många olika företag inom skogsindustrin. Vi har ett antal IT-företag, bl.a. Ericsson Infotech.

Jag vill fråga statsrådet utifrån det svar jag fick förut: När kan den utvärdering som statsrådet tänker göra vara klar? Det är den första frågan.

Den andra frågan är: Vilket besked kan vi ge bl.a. Karlstads universitet, som nu har ansökt och vill bilda ett holdingbolag?

Anf. 40 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Precis som Per-Samuel Nisser säger är Karlstads universitet ett bra exempel på samverkan mellan företagande och universitetet. Senast jag var på besök träffade jag bl.a. de IT-företag som var mycket nöjda med just den samverkan man har kring forskningsprojekt, men också i utbildningen. Man har en samverkan och även ett utbyte av lärare mellan de här sektorerna. Det är oerhört bra. Det kan vara ett fint exempel för många andra lärosäten.

Karlstads universitet har ansökt om att få bilda holdingbolag och har även ansökt om medel till detta. Det blir inte bara en fråga om analysen av holdingbolagen utan också en budgetfråga. Vi kommer nu att skyndsamt göra en sådan utvärdering. Man måste naturligtvis få en viss tid på sig för att kunna göra en ordentlig analys av holdingbolagens verksamhet. Jag räknar med att under våren nästa år kunna ta ställning till ytterligare steg med den här utredningen i botten.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1999/2000:363 om vården av överviktiga människor

Anf. 41 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Margareta Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att garantera de patienter som fick sin vård avbruten på grund av nedläggningen av Riksförsäkringsverkets sjukhus i Tranås och Nynäshamn en fortsatt god vård. Margareta Andersson frågar även vilka åtgärder jag avser vidta för att förstärka dels upplysning och utbildning när det gäller kost- och näringslära bland unga och äldre, dels forskningen på området och också se till att forskningsrön kommer ut i allmän praktik så snart som möjligt.

Nedläggningen av delar av sjukhusen i Tranås och Nynäshamn innebär en förändring av vården för överviktiga. Tanken är att skapa förutsättningar i flera landsting för att öka kunskapen och kompetensen inom

hälso- och sjukvården när det gäller både förebyggande och behandlande insatser för överviktiga. Detta ska ske genom den överenskommelse som träffats mellan staten och Landstingsförbundet. Överenskommelsen innebär att staten ska lämna bidrag till landstingen om 25 miljoner kronor per år för åren 2000 och 2001 att användas för kompetenshöjande eller andra insatser som bedöms vara lämpliga inom överviktsområdet. Detta medför att kompetensen inte enbart koncentreras till vissa sjukhus, utan det möjliggör en generell kompetensförstärkning inom samtliga landsting.

Överviktsproblem förklaras av såväl medicinska orsaker som av människors livsstil och levnadsvanor.

När det gäller livsstil är kost och motion centrala faktorer i sammanhanget. Människors matvanor beror på många olika faktorer, som t.ex. intresse för mat och matlagning och kunskap om kostens betydelse för hälsan. Ett hinder för en sund kosthållning är bl.a. tiden. Många människor har inte tid att laga och äta nyttig och näringsrik mat. I detta sammanhang vill jag nämna att Livsmedelsverket och Folkhälsoinstitutet har tagit fram en nationell handlingsplan för nutrition. Huvudmålet i handlingsplanen är att genom förbättrade mat- och motionsvanor, befrämja hälsa samt förebygga sjuklighet och för tidig död i kostrelaterade sjukdomar samt att minska de sociala klyftorna med avseende på dessa sjukdomars förekomst. I handlingsplanen anges flera strukturella åtgärder för att skapa förutsättningar för att förbättra människors matvanor. Både unga och äldre pekas ut som viktiga målgrupper i handlingsplanen.

Flera utredningar har pekats på att befolkningen blir alltmer fysiskt inaktiv. Under våren 1999 överlämnade regeringen två propositioner till riksdagen som berörde frågan, dels en idrottspolitisk proposition, dels en ungdomspolitisk proposition. I båda lämnas förslag till hur intresset för fysisk aktivitet ska kunna öka.

Regeringen har gett Folkhälsoinstitutet i uppdrag att planera och genomföra ett s.k. fysiskt aktivitetsår år 2001. Syftet är att lyfta upp frågan och medvetandegöra betydelsen av att röra på sig. Liknande satsningar, när man valt att lyfta fram och fokusera på en särskild fråga, har visat sig ge positiva resultat, som t.ex. Allergiåret 1995.

Regeringen tillsatte år 1995 Nationella folkhälsokommittén, som har i uppdrag att ta fram mål och strategier för hälsoutvecklingen. Kommittén ska presentera sitt slutbetänkande hösten 2000, och jag utgår ifrån att den kommer att presentera förslag som syftar till att möjliggöra stöd till personer med övervikt, t.ex. genom förslag till såväl förstärkt upplysning och utbildning som förstärkta forskningsinsatser.

Anf. 42 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret från socialministern, men jag är lite bekymrad i alla fall. De människor som fanns i Tranås och Nynäshamn blir lämnade vid sidan av. De blir över. För dem är det tragiskt att känna att de blir ställda vid sidan av när de har påbörjat en effektiv behandling mot övervikt och fetma.

Det finns andra som också har försökt att få genomgå olika behandlingar och som i olika fall har misslyckats, för tyvärr är det så att landstingen i dag inte har tillräcklig kompetens. Man försöker visserligen att göra insatser, men många gånger är de inte tillräckliga. Och man har en

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

inställning till överviktiga och feta patienter som är ganska förskräcklig, om jag ska vara lite hård mot landstingen också.

Fetma och övervikt är genetiskt betingade. Vi människor har levt på jorden under miljoner år, och våra förfäder levde under helt andra fysiologiska betingelser. Svårt var det vanliga, och i samband med överflöd lade man på sig så mycket som gick. Kroppen är dessutom inställd på att inte släppa ifrån sig fett mer än när det är absolut nödvändigt.

Jag har träffat en mycket skicklig och framstående forskare på området, Lars Sjöström, på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Han varnar för att inom tio år kommer vi att ha ett stort problem med upp till en miljon människor som lider av så stor övervikt och fetma att de kommer att utgöra proppar i primärvården om de ska få den behandling de behöver. Här behövs det utökad utbildning för de människor som ska behandla feta och överviktiga människor. Det behövs mer resurser till operationer. Enligt Lars Sjöströms forskning är det i stort sett endast operationer som ger stadigvarande hjälp för dessa människor.

Lars Sjöström har gjort livsstilsundersökningar där det har framgått att livskvaliteten för människor med övervikt eller fetma är på ungefär samma nivå som för cancerpatienter med metastaser. Det är svårt att komma till rätta med problemen. De bygger på faktorer som är nedärvda i oss som det inte går att göra så mycket åt.

Det är bra att röra på sig. Men samtidigt är bidragen till idrottsorganisationer ojämnt fördelade. Flickor och kvinnor får mindre andel av dem. Detta är inte socialministerns arbetsområde, men frågorna kanske diskuteras i regeringen. Det är de som har hand om de frågorna som behöver uppmuntras att ta det här ansvaret.

Frågorna om utökad information är bra. Men jag känner att det inte kommer att räcka till. Det kan vara fråga om en miljon människor ytterligare inom den svenska primärvården inom ett år. Hur hanterar vi det problemet? Det är människor som själva inte klarar problemet. Det måste finnas större kunskaper och större satsningar på forskning för att se vad det går att åstadkomma.

Jag har inte fått ett riktigt bra svar av socialministern ännu på mina frågor, framför allt den om forskning och utveckling.

Anf. 43 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det viktigaste är att vi gör klart för oss hur ansvarsfördelningen ser ut. Med beslutet om att avveckla delar av Riksförsäkringsverkets sjukhus markerades att det är landstingen som är ansvariga för den delen av sjukvården. Det är viktigt att påpeka att övervikt faktiskt är en sjukdom. Det är viktigt att personer med problem med övervikt ska kunna räkna med vård oavsett vilket landsting de hör till. Det ska ingå i den normala sjukvården. Jag räknar med att landstingen tar sitt ansvar i fråga om problem med övervikt, likaväl som man har ansvar för andra diagnoser och sjukdomar.

En annan sak är diskussionen om folkhälsoarbetet och framför allt stödet till idrottsrörelsen och andra folkrörelser som arbetar med kost, motion, vår dagliga livsföring osv. Jag har påpekat att i det avseendet kommer det att hända ganska mycket. Idén med det fysiska aktivitetsåret är viktig. Den kan spela en roll för att vi som inte har en sjuklig övervikt

eller lider av sjukliga problem, utan snarare har anledning att fundera över vår livsstil och dagliga livsföring, kan få en chans att reflektera över våra problem.

När det gäller att dimensionera sjukvården utgår jag från att landstingen är kapabla att göra bedömningen av resurserna till primärvården så att det går att räkna med att få behandling. De patienter som har fått behandling i Tranås och Nynäshamn ska räkna med att få motsvarande behandling och uppföljning i sitt eget landsting.

Anf. 44 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är rädd för att frågan kommer att hamna, ungefär som psykiäterna en gång gjorde, mellan landstingen och kommunerna. Man avvecklade i stor utsträckning de psykiatriska sjukhusen innan kommunerna hade hunnit bygga upp boendeformer och sysselsättning för de psykiskt sjuka. Nu ser vi resultatet.

Jag skulle vilja att man kunde säga att detta inte kommer att ske i samband med denna avveckling. Nu rör det sig inte om så många patienter. Det är en mindre fråga. Men jag är ändå orolig. Jag upplever också att man inte satsar tillräckligt mycket på forskning av den anledningen av att det inte är särskilt "inne" eller "sexigt" – för att använda modeord – att syssla med dessa frågor. Det är ingen som tycker att dessa frågor måste prioriteras. Ändå är jag övertygad om att prioriteringen är viktig.

En annan olycklig diskussion är att de mediciner som finns mot övervikt och fetma kallas för livsstilsmediciner. Men dessa människor som lider av fetma är i stadium 1 för att sedan drabbas av hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes, för höga kolesterolvärden och alla andra möjliga sjukdomar, plus att de i hög utsträckning har dålig psykisk och social status. De orkar inte ta jobb, de klarar inte av att hantera sin sociala situation. Det finns så mycket. Landstingen har redan i dag en stor börda. Jag tror att det är viktigt för opinionen att vi alla deltar i arbetet, och socialministern har det yttersta ansvaret för sjukvården i landet, dvs. att folk mår bra och att det bedrivs ett riktigt folkhälsoarbete.

Insatserna nästa år att poängtera att vi ska röra på oss är viktiga. För många av oss innebär det mest att förändra livsstilen. De människor som i dag är mest professionella på området är tyvärr inte landstingens personal utan personal från bl.a. Viktväktarna. De har kommit långt med att ta fram både vad som måste göras och en förståelse för det livslånga lidandet. Det hjälper inte att gå ned i vikt för ett tag och sedan återgå till den gamla livsstilen. En verklig livsstilsförändring är nödvändig.

Vi behöver göra en mycket större insats på alla fronter än vad vi gör i dag för att vi inte ska drabbas av "bomben" om ingenting händer. Vi behöver fortsätta med att intensifiera arbetet, sätta av ännu mer pengar för forskning och se till att det kommer ut mer pengar för operativ behandling av fetma. Det är viktigt för patienterna, som ofta har en dålig psykisk status.

Anf. 45 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag vill påpeka för Margareta Andersson att det i den här frågan finns knappast samma problem som när det gäller psykiatrin. Här råder det inte något tvivel om vem som har huvudmannaskapet. Här är det landstingens huvudmannaskap som gäller, dvs. Landstingsförbundet

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

har accepterat den överenskommelse vi har träffat. Det är den ordinarie sjukvårdens sak att också ge hjälp och behandling till människor som har sjuklig övervikt eller där övervikten hänger ihop med sjukdomssymtom eller en sjukdomsindikation.

En annan sak är sedan det allmänna folkhälsoarbetet. Vi har alla ett ansvar. Det är många organisationer med. Jag påpekade i mitt första svar apropå forskningen att jag förväntar mig att Folkhälsokommittén, som ska redovisa sin rapport till hösten, tar upp frågan om övervikt och den sociala dimensionen. De ska redovisa sina synpunkter på intensifierad forskning på området.

Anf. 46 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Det här är viktiga frågor. Jag upplever att vi inte är särskilt många som diskuterar frågorna. Jag hoppas att diskussionen kan leda fram till att vi ägnar mera eftertanke och mera energi åt frågorna.

Vi är överens om att det är landstingets ansvarsområde, och det finns ingen anledning att ändra det. När man genomförde psykiadelreformen var man också överens om att de här frågorna skulle hanteras av kommunerna. Men det tar en tid innan man har kommit i gång med arbetet, och under tiden är det människor som drabbas.

Det är det som jag också upplever i Tranås och Nynäshamn. Under tiden som landstinget bygger upp de här resurserna kommer ett antal människor att hamna mellan stolarna och inte få den vård de behöver. Jag har tyvärr också upplevt på några ställen där landstinget verkligen har försökt göra detta att man har haft alldeles för dåligt utbildad personal.

En god vän till mig hade övervikt och gick ned väldigt mycket, men sedan hände någonting och hon gick upp igen. Hon fick i stort sett svaret att hon kunde återkomma när hon hade börjat gå ned igen. Hon fick alltså inte det stöd hon behövde.

Jag hoppas att de 25 miljonerna varje år ska ge den här effekten, men jag tror att det är för lite pengar. Vi måste på alla sätt se på de här frågorna. Kostnaden är enligt professor Sjöström ungefär 6 miljarder om året för sjukskrivningar och pensioneringar på grund av övervikt. Det är ganska mycket pengar som vi har att spela med och som skulle kunna användas på ett mycket bättre sätt än att ges till människor därför att de inte får den vård de behöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1999/2000:406 om vin i gårdsbutik

Anf. 47 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Carl G Nilsson har frågat om regeringen är redo att föreslå sådana ändringar i lagstiftningen att det blir möjligt för svenska vinproducenter att vid egen gårdsbutik sälja sina produkter direkt till konsument.

Systembolagets detaljhandelsmonopol är ett viktigt alkoholpolitiskt instrument för att Sverige ska kunna ha en kontrollerad och ansvarsfull försäljning av alkohol. Att luckra upp detta monopol genom att låta pri-

vata vinproducenter bedriva detaljhandel kommer att resa krav även från bryggerier, spritproducenter och partihandlare att också de ska få utöva detaljhandel med alkoholdrycker. Att endast inhemska vinproducenter får bedriva detaljhandel diskriminerar utländska vinproducenter att få tillgång till den svenska marknaden på samma villkor som svenska producenter. Jag är därför inte beredd att föreslå någon ändrad lagstiftning så att det blir möjligt för svenska vinproducenter att vid egen gårdsbutik sälja sina produkter direkt till konsument.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 48 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Tack för svaret eller, rättare sagt, försöket till svar. Svaret visar att socialministern inte har förstått min fråga, eller i varje fall inte har förstått motivet till min fråga.

Sverige är numera ett vinproducerande land, och det växer vinrankor på Gotland, på Ven och i Grännatrakten. Vi har dessutom duktiga producenter av bär och frukter, bl.a. äpplen, och alla dessa utgör en potential till små företag och duktiga producenter av olika typer av viner, t.ex. fruktviner.

Före Systemets tid i början på 1900-talet var produktionen av fruktviner en blomstrande näring i Sverige, och numera har vi bara en handfull större eller mindre vinmakare.

I Finland har man däremot ett sextiotal sådana vinproducenter. Detta har kunnat komma till stånd i Finland, har jag förstått, genom att man där har medgivit ett undantag i det lika stränga alkoholmonopol som vi har i Sverige och helt enkelt tillåter dessa små vinproducenter att sälja vid sin egen producentplats. Detta sker naturligtvis under sådana villkor som stämmer överens med skattelagstiftningen, vår stränga alkoholskattelagstiftning. De har också regeln att man inte får ha sin gårdsbutik öppen på andra tider än när Alko har öppet. Det får alltså inte vara någon illojal konkurrens med därvarande monopol.

Även i EU finns det väldigt många som har möjligheten att sälja sina produkter direkt.

Här i Sverige är det för de här producenterna i stort sett en omöjlighet att komma in via Systembolaget, därför att Systembolaget kräver att produkterna får en tillräckligt stor omfattning för att över huvud taget ta in ett visst varusortiment. Det krävs att det ska säljas ett stort antal tusen flaskor per år för att det över huvud taget ska vara intressant. Det blir med andra ord ett moment 22-förhållande för de här producenterna. Om man inte kommer i gång och kommer in i systemet och inte får sälja tillräckligt mycket kan man heller aldrig starta. Man måste vara liten för att vara stor.

Min fråga till ministern återstår, om han inte tror att vi i likhet med Finland och länderna runtomkring oss skulle kunna få till stånd ett större antal sådana här småföretag som sysslar just med produktion av fruktviner och andra viner, om ministern tror att det skulle vara möjligt att underlätta för dem. Vi talar i andra sammanhang om en levande landsbygd och om behovet av flera företag och flera arbetstillfällen. Vi talar om behovet av vidareförädling och att öka förädlingsgraden på våra produkter. Det är min följdfråga till Lars Engqvist.

Anf. 49 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag vet inte vad det är för problem som Carl G Nilsson egentligen är ute efter att lösa. Utgångspunkten när det gäller regeringens och riksdagens syn på detaljhandeln är att vi just på det området har bestämt oss för att upprätthålla ett detaljhandelsmonopol. Vi tror att det är viktigt för att kunna hävda den restriktiva alkoholpolitiken. På det området har vi också fått ett godkännande från EU. Just det monopolet har man accepterat, till skillnad från produktionsmonopolet, distributionsmonopolet och importmonopolet, som är upphävt.

Jag tror att det är viktigt att vi slår vakt om detta. Om man börjar resonera om att rucka på detaljhandelsmonopolet har man berört en viktig princip, som kommer att leda till rimliga krav inte bara från svenska producenter utan också från andra importörer eller distributörer i Sverige att kunna presentera sin produkt.

Problemet, som Carl G Nilsson beskriver det, är ju ett marknadsföringsproblem. Det delar alla producenter. Det innebär att den svenska marknaden inte är öppen för vilken marknadsföring som helst. Man ska alltså övertyga Systembolaget om för det första kvaliteten och för det andra att det finns en viss efterfrågan på produkten. Nu har Systembolaget sannolikt världens största sortiment och är generöst också mot svenska producenter. Det finns ett antal svenska vinproducenter som säljer sitt vin i de svenska systembutikerna och som har lyckats ganska väl.

Jag tror inte att det är något särskilt omfattande problem. Jag kan förstå att vinproducenter skulle önska att få ha gårdsförsäljning, men jag tror inte att det skulle lösa deras egentliga problem, nämligen att de vill marknadsföra sitt vin på ett annat sätt än de utländska konkurrenterna. Det kommer vi inte att tillåta.

Anf. 50 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Vi skulle naturligtvis kunna diskutera Systemet och Systemets måloppfyllelse. Jag har noterat att ministern skriver att vi har detta politiska instrument för att "kunna ha en kontrollerad och ansvarsfull försäljning av alkohol". Jag skulle kunna fråga hur naiv socialministern är. Vi känner ju väl till att vi inte har någon kontrollerad och ansvarsfull alkoholförsäljning i Sverige. Det är bara ett faktum. Produkterna strömmar in på olika sätt, om de inte tillverkas hemma.

När socialministern säger att det här inte är något omfattande problem kan jag delvis hålla med om det. Jag har inte fått en massa brev och en massa klagomål från presumtiva vinproducenter och presumtiva fruktodlare. Men jag är fullständigt övertygad om att om vi hade en mera modest syn på den här lagstiftningen skulle ett stort antal kunna få möjlighet att vidareförädla sina produkter, i form av äppelodlingar eller bärodlingar, som många svenska producenter är ganska duktiga på.

Frågan är, socialministern, hur det kan komma sig att vi har ungefär en handfull svenska vinodlare som tillverkar viner och får dem sålda i Sverige, när det finns ett sextiotial i Finland. Hur kan det komma sig att Finland, som har precis samma restriktiva alkoholpolitik i övrigt, har denna möjlighet? Vad har de gjort för bedömning när de har gjort det lilla undantaget som innebär att en vinproducent inom lagens olika ramar

får denna dispens för att sälja sina produkter direkt till konsument vid sin egen källa?

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 51 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Varje land svarar naturligtvis för sin alkoholpolitik. För oss är det viktigt att utveckla den strategi som har utvecklats de senaste åren. Som en följd eller som ett resultat av vårt EU-medlemskap förfogar vi över mycket bestämda instrument som är viktiga att slå vakt om. Bl.a. gäller det detaljhandelsmonopolet.

Finland må göra sina bedömningar av hur marknaden kommer att utvecklas eller av hur samarbetet inom EU kommer att utvecklas. För oss är det viktigt att konstatera att vi slår vakt om monopolet, och vi kommer inte att öppna för alternativa försäljningar – inte ens en gång om det handlar om inhemska producenters önskan att ha gårdsbutiker.

När vi har analyserat detta har vi sett att det inte handlar om försäljningen i sig. Gårdsförsäljningen kommer inte att klara ekonomin. Det handlar om att via gårdsförsäljningen ha en möjlighet att marknadsföra sina produkter, vilket andra leverantörer till det svenska detaljhandelsmonopolet i så fall inte skulle ha på den svenska marknaden. Det skulle innebära att vi börjar se på marknadsföring av alkohol på ett annat sätt än hittills. Det är det som är grundfrågan.

Sedan tror jag att förklaringen till att vi inte har lika många lokala producenter helt enkelt är att vissa producenter, som Saturnus i Malmö, som var ganska framgångsrikt vid sekelskiftet, faktiskt upphörde med hela sin produktion. Man kom i gång senare. Vi kommer säkert att få sådana producenter, men de tvingas arbeta på den svenska marknaden precis så som de som importerar vin och utländska producenter arbetar.

Man presenterar sina produkter för Systembolaget, och man ser till så att man får dem på Systembolagets lista och att konsumenterna via Systembolagets detaljhandelsmonopol kommer i åtnjutande av dem.

Jag tror att de flesta vinkonsumenter i Sverige uppskattar monopolet just därför att det har en sådan bredd och att man på de svenska systembolagen kan komma åt även svenska viner.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1999/2000:407 om osteoporos

Anf. 52 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Elisabeth Fleetwood har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att möjliggöra att något påtagligt snarast sker för att sprida kunskap och information om osteoporos samt att uppnå en förbättrad vård av osteoporosdrabbade människor i dag och i framtiden.

Alltfler människor lever längre, vilket i sin tur leder till att åldersrelaterade sjukdomar som t.ex. osteoporos ökar och blir ett allt större och växande folkhälsoproblem. Regeringen har vidtagit och planerar att vidta ett flertal konkreta satsningar inom området. Jag vill inleda med att nämna några. En arbetsgrupp inom Socialvetenskapliga forskningsrådet beslutade i februari i år om en stor satsning på forskning om äldre, åld-

Prot.
1999/2000:114
23 maj

rande och ojämlikhet i hälsa. Det kommer att inrättas två nationella institut för forskning om äldre och åldrande, ett i Stockholm och ett i Linköping.

I samband med regeringens proposition om en nationell handlingsplan för äldrepolitiken (prop. 1997/98:113) beslutades att särskilda stimulansmedel skulle avsättas för projekt som syftade till nytänkande inom äldreområdet. Medlen kan sökas av såväl kommun och landsting som av frivilligorganisationer. Flera av de projekt som beviljats medel har haft en tydlig ansats inom området hälsofrämjande insatser. Ett projekt inriktas direkt på en större studiesatsning om osteoporos.

Statens beredning för utvärdering av medicinsk teknik (SBU) gjorde för några år sedan en genomgång av befintlig dokumenterad kunskap angående värdet av mätning av bentäthet. SBU konstaterade att tobaksrökning, ökad ålder, brist på östrogen, låg fysisk aktivitet och otillräckligt med kalcium i kosten minskar benets hållfasthet hos människan. Det är därför angeläget att det förebyggande arbetet inriktas på dessa faktorer. I SBU:s rapport konstateras att det inte finns några vetenskapliga underlag för att rekommendera bentäthetsmätning när det gäller vare sig generell massundersökning eller riktad screening eller som ett led i hälsoundersökning av symtomfria individer. Att erbjuda hälso- och sjukvård av god kvalitet är som bekant en uppgift för sjukvårdshuvudmännen. Om förebyggande insatser för särskilda grupper ska utföras står det landstingen fritt att göra detta.

Folkhälsoinstitutet har i regleringsbrevet för år 2000 fått i uppdrag att redovisa hur arbetet med det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet bland äldre på nationell, regional och lokal nivå fortlöper. Avrapporteringen kommer att ges vid två tillfällen under året.

Folkhälsoinstitutet arbetar naturligtvis även aktivt för att sprida information inom andra områden som kan påverka förekomsten av osteoporos, t.ex. genom att uppmuntra till goda levnadsvanor genom minskning av tobaksbruket och till sunda kostvanor och fysisk aktivitet. Några sådana satsningar kan nämnas. Folkhälsoinstitutet har regeringens uppdrag att genomföra ett fysiskt aktivitetsår 2001. Satsningen, som fått namnet "Sätt Sverige i rörelse 2001", inleds med en nationell konferens i Falun i september 2000.

Folkhälsoinstitutet har tillsammans med Livsmedelsverket tagit fram en nationell handlingsplan för nutrition. Syftet är att genom förbättrade matvanor befrämja hälsa samt förebygga sjuklighet och för tidig död i kostrelaterade sjukdomar. Handlingsplanen anger strukturella åtgärder för att skapa förutsättningar för bättre matvanor i alla målgrupper, så även bland äldre.

Det initiativ som FN:s generalsekreterare har tagit genom att proklamera åren 2000–2010 som rörelseorganens årtionde har även den svenska regeringen ställt sig bakom.

Den nationella folkhälsokommittén arbetar fortfarande med sitt uppdrag att presentera nationella mål och strategier för hälsoutvecklingen. Kommittén ska slutföra sitt arbete i september i år. Därefter avser regeringen att återkomma till riksdagen med konkreta förslag till hur målen ska uppnås.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 53 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret. Detta är en, som jag ser det och som många ser det, högst allvarlig fråga. Osteoporos – benskörhet – drabbar alltfler på grund av det sätt som vi lever på i dag. Vi rör oss inte tillräckligt. Vi äter fel kost, m.m.

Socialministern och jag är båda över 50 år, tror jag. Det är faktiskt så illa att varannan kvinna och var fjärde man över 50 år riskerar att drabbas av detta: brutna handleder, ben, armar, axlar, m.m. Detta är man inte medveten om förrän man bryter något.

Det är här som min interpellation kommer in. Hur ska vi bära oss åt för att informera människor om att vi lever på ett felaktigt sätt? Det är alldeles riktigt som socialministern skriver i sitt svar, dvs. att vi konstaterar att tobaksrökning, ökad ålder, brist på östrogen, låg fysisk aktivitet och otillräckligt med kalcium är orsaken till detta. Det är självklart!

Men det är ju just därför, socialministern, som vi behöver benmätare. Vad gör benmätaren för nytta när vi redan har brutit något? De flesta av oss är ju inte medvetna om att vi löper denna risk. Benmätaren ska således varna för den felaktiga kosten, för bristen på östrogen och för att vi sitter stilla. Läkaren kan säga till socialministern eller till mig att vi löper en stor risk att råka ut för detta, som så många svenskar gör.

Förutom det personliga lidandet kostar detta samhället oändliga summor. Det betyder också att dessa patienter tar upp plats för andra.

Jag skulle vilja fråga socialministern om han tycker att det hade varit skönt att få en benmätning i förväg om han själv skulle råka ut för detta, så att han hade kunnat ändra levnadssätt, ätit klokare och rört sig mera. Det är min direkta fråga till socialministern i detta första skede.

Anf. 54 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jo, jag är över 50 år. Om jag skulle få klart för mig att jag har just den typ av benskörhet som har att göra med brister i kosten, bristande motion eller liknande är det klart att jag skulle säga att det var synd att jag inte fick reda på det tidigare. Men som patient i svensk sjukvård är jag ju mån om att vi använder resurserna maximalt effektivt.

Vad SBU pekar på är ju att det inte finns några vetenskapliga belägg för att vi skulle nå några hälsoeffekter genom massundersökningar eller genom screening. Vi försöker använda bentäthetsmätningar just för människor som har drabbats av problemen eller, alternativt, för särskilda grupper. Då är det upp till varje landsting att bestämma vad som ska användas.

Elisabeth Fleetwood far sannolikt efter att vi skulle försöka stimulera fram stora nationella mätningar. Då är ju risken att vi gör detta utan att det egentligen hjälper särskilt många människor och att vi använder resurser som skulle kunna användas effektivare på andra områden.

Jag anser att det finns skäl att luta sig mot SBU:s bedömningar i det här fallet och konstaterar att de landsting som vill satsa på förebyggande insatser med mer omfattande mätningar har möjlighet att göra det. Det gäller att diskutera det med sjukvårdshuvudmännen.

Anf. 55 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! De landsting som vill kan självklart köpa benmätare. Det är väldigt skönt att kunna konstatera att den enklaste typ av benmätare

som finns, enligt uppgifter som jag har fått i dag, inte kostar mer än 200–400 kr. Sedan finns det olika typer som kanske måste användas i mer avancerade sjukdomsfall, men det är i alla fall inte någon större kostnad.

Socialministern säger själv i svaret att SBU:s bedömning är några år gammal. Det stämmer. Såvitt jag förstår har man ändrat uppfattning. Benmätning kan vara ett effektivt sätt att försöka föregripa.

Det är också precis det som Gro Harlem Brundtland, generalsekretären för WHO, säger. Hon säger: *We must focus on three major functions*. Hon talar om *prevention*, som handlar just om hur man ska leva, *management*, som handlar om hur vi ska klara av det och om vi ska använda benmätare, och *surveillance*, som handlar om hur vi ska bära oss åt för att överskådligt klara av hela problemet.

Tyvärr är det min uppfattning att SBU:s bedömning av den medicinska tekniken i det här fallet är något föråldrad. Jag hoppas att vi ganska snart ska kunna skaffa fler människor möjlighet att genomgå benmätning. Jag har själv haft den förmånen. Många gynekologer har skaffat det här, eftersom det också hänger ihop med kvinnans menscykel. Jag fick en för mig väldigt nyttig uppgift. Jag hoppas att många fler ska kunna få den i framtiden. Det handlar om en human synpunkt, att människor ska slippa dessa ben- och armbrott; det kan förresten vara kotor i ryggen och vad som helst. Men det handlar också om att se till att sjukvårdens resurser går till sådana områden där vi inte kan föregripa och förebygga.

Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Ska jag nu tolka Elisabeth Fleetwood som att vi i praktiken är överens om att det handlar om att överlåta ansvaret till landstingen och att uppmana landstingen att fundera över i vilken mån de ska satsa på det förebyggande i den meningen att de också ska använda bentäthetsmätning i en mer omfattande utsträckning? Det har jag ingenting emot. Det jag argumenterar emot – och i det avseendet stöder jag mig på SBU:s undersökning – är att man ska genomföra en mer omfattande nationell screening, masscreening. SBU inte kan hitta något stöd för att detta skulle få någon påtaglig hälsoeffekt.

Men att man ser till att vi i den ordinarie sjukvården har möjlighet till detta och att man i ökad utsträckning använder bentäthetsmätare i den ordinarie vården har jag ingenting emot. Det kan vara ett sätt att ge stöd till människor som känner osäkerhet eller till läkare som kan misstänka att det här är ett kommande problem och som kan förvarna patienten om detta.

Anf. 57 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Det är självklart helt korrekt som socialministern säger att landstingen har ansvaret. Men min tilltro till regeringen och riksdagen är stark när det gäller sådana här frågor, socialministern.

Vad vi säger och debatterar i regeringen och i riksdagen betyder väldigt mycket för människors information. Blivande patienter kanske ställer krav på sjukvården – jag hoppas verkligen att det är så – och ställer krav både på landsting och på kommunala myndigheter för att få den här hjälpen. Det får effekt både rent mänskligt och samhällsekonomiskt. Det är därför som jag är ute och vill väcka debatt. Jag vet att den här debatten

Prot.
1999/2000:114
23 maj

Svar på
interpellationer

håller på att växa. Jag är övertygad om att socialministern, jag och många andra kommer att engagera sig i den här debatten för att försöka minska riskerna för osteoporos under kommande år.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1999/2000:414 om könssselektiva aborter

Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Gustaf von Essen har frågat mig om jag vidhåller att sekretesslagen inte bör ändras så att det förhindras att blivande föräldrar får besked om barnets kön. Gustaf von Essen har också frågat mig vilka konkreta "ideologiska" åtgärder som har vidtagits under det gångna året för att könssselektiva aborter inte ska utföras i Sverige.

Vid en interpellationsdebatt i maj 1999 när denna fråga debatterades konstaterade jag att uppgift om fostrets kön är ett vanligt s.k. bifynd vid fosterdiagnostik. Det är en uppgift som kan framkomma vid undersökningen men som inte direkt har efterfrågats.

Enligt gällande lagstiftning har kvinnan i princip rätt att få del av all information som kommer fram vid fosterdiagnostiken, även sådan som inte eftersökts vid undersökningen. Som jag konstaterade i den tidigare interpellationsdebatten innehåller sekretesslagen grundläggande regler för när man får göra undantag från att lämna ut information till patienten.

Detta är grundläggande principer som jag inte har för avsikt att föreslå någon förändring av. Jag vidhåller således att man som patient ska kunna ta del av all den information som läkaren har.

Jag vill återigen framhålla att synen på könen måste påverkas genom attitydförändringar på olika sätt. Vad jag i mitt förra interpellationssvar syftade på var en allmän attitydpåverkan. I Sverige är jämställdhet mellan könen ett högt prioriterat område. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är ett samhälle där kvinnor och män har samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla väsentliga områden i livet. Jämställdhet handlar helt enkelt om att värdera kvinnor och män lika.

Det råder heller inget tvivel om att det offentliga Sverige säger nej till abort med fostrets kön som motiv. Vi är alla överens om att det skulle vara moraliskt förkastligt att exempelvis sortera bort flickfoster. I interpellationsdebatten i maj förra året markerades också detta förhållnings-sätt mycket starkt från flera håll.

En allmän attitydpåverkan i ett aktivt jämställdhetsarbete är den väg man bör gå för att verka för att män och kvinnor värderas lika. Det är på så vis det bör förhindras att blivande föräldrar begär abort för att fostret har "fel" kön.

Anf. 59 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Tack herr statsråd för svaret!

Abortlagen behöver egentligen rent allmänt ses över. Den har rätt många år på nacken nu, och vi vet väsentligt mycket mer i dag än vad vi visste när abortlagen antogs av riksdagen för flera decennier sedan. Det som vi tar upp i dag är ett exempel på detta.

Flickaborter sker. Statsrådet delar uppfattningen att det är moraliskt förkastligt att så sker. Jag tror också att det finns en stor enighet i riksdagen om att det är moraliskt förkastligt att flickaborter sker.

Margó Ingvardsson, RFSU:s f.d. ordförande, har kritiserat detta, liksom fem socialdemokratiska kvinnliga riksdagsledamöter redan 1994/95 i en motion kritiserade detta.

Statsrådet ägnar sig åt allmän attitydpåverkan. Det är kanske alldeles utmärkt i den mån det verkligen sker. För oss, för mig, är det fråga om något mer än att det är moraliskt förkastligt rent allmänt. Det är också fråga om att här fungerar inte synen på jämställdhet, som det stora partiet Socialdemokraterna i andra sammanhang är så framgångsrika i att framhålla att de står för. Jämställdheten gäller inte flickor i detta fall.

Om vi nu inte stämmer i bäcken och faktiskt vidtar direkta åtgärder så ökar sannolikt frekvensen av flickaborter på längre sikt. Det är en fråga av stor moralisk halt där vi tycks vara överens men där statsrådet väljer att inte göra något konkret utan håller sig till att försöka med något slags allmän attitydpåverkan.

Det är klart att jag är väldigt intresserad av att höra om detta. En liknande frågeställning togs ju upp i en interpellationsdebatt också förra året. Vad har då statsrådet gjort sedan förra året när det gäller allmän attitydpåverkan? Hur har det gått till och vad har skett från statsrådets sida? Då talades det om ideologiska åtgärder. Det var intressant att det skulle finnas ideologi i detta. Men nu har det formulerats om till att bli allmän attitydpåverkan.

Jag hoppas att statsrådet nu ställer sig upp och här talar om vad han tänker göra mer konkret i fortsättningen för att stämma i bäcken. Det här är en lucka som har stor moralisk betydelse. Vi bör därför fundera tillsammans – hela riksdagen egentligen – på om man inte bör vidta någon konkret åtgärd i lagstiftningen.

Anf. 60 AMANDA AGESTAV (kd):

Fru talman! Jag hade först inte tänkt gå upp i den här debatten, men jag blev väldigt konfunderad och faktiskt lite beklämd när jag läste socialministerns svar på Gustaf von Essens interpellation. Visst är det bra med en allmän attitydpåverkan, men jag tror inte att det räcker när det här problemet faktiskt finns i dag.

En fråga till ministern är: Vilka andra könsdiskriminerande aktiviteter och åtgärder ska enbart motarbetas med attitydpåverkan? Många kvinnor utsätts i dag för fruktansvärd misshandel. Ska man motarbeta det också med enbart attitydpåverkan och opinionsbildning? Det finns många arbetsgivare som diskriminerar kvinnor när de söker jobb. Ska det också bara motarbetas med opinionsbildning och attitydpåverkan?

Nej, på alla de här områdena behövs det konkreta åtgärder. FN:s barnkonvention talar ju om skydd för det ofödda livet. Vore det då inte rimligt att tänka sig att i Sverige sätta en tidsgräns för information om könet? Naturligtvis borde tidsgränsen ligga efter den övre abortgränsveckan för att eliminera risken för att någon över huvud taget selekteras bort på det här sättet.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 61 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Den alldeles grundläggande fråga som jag skulle vilja be båda de övriga debattdeltagarna att svara på är: Ska vi ha en sjukvård som bygger på idén att jag som patient ska ha samma information som läkaren i varje ögonblick och varje möte eller ska vi ha en sjukvård där vi bestämmer oss för att läkaren vet mer om mig och min kropp än vad jag själv får reda på?

Det är den grundläggande etiska frågan när det gäller sjukvården. Jag hävdar mycket bestämt att sjukvården ska vara byggd på idén och inställningen att jag som patient är lika mogen att hantera information om mitt liv och min kropp som läkaren är. Har vi bestämt oss för detta kommer vi inför ett annat etiskt problem, nämligen att man skulle kunna misstänka, för det är i hög grad faktiskt bara fråga om misstankar, att någon i sitt övervägande om att begära abort skulle ta hänsyn till kunskap om att hon bär på en flicka i stället för en pojke.

Det problemet begär ni nu båda att vi ska lagstifta om, dvs. vi ska förhindra att patienten får samma information som läkaren. Jag svarade förra året, och jag svarar igen: Detta är ett problem som vi alla har ett ansvar för. Det är inte ett statsråds sak att ändra varje människas hållning till frågor om livet och till hur man hanterar kunskap. Det har vi ett gemensamt ansvar för att diskutera.

Varje beslut, i den mån det nu verkligen förekommer, som innebär att man skulle bestämma sig för att göra abort för att det är fel kön på det barn man bär är förkastligt. Det finns det skäl att bekämpa. Frågan är bara med vilka metoder vi ska göra det. Ska den ena etiska principen stå över den andra? Då börjar vi få ett sjukvårdssystem som vi kanske i övrigt faktiskt inte önskar oss.

Det är den frågan jag har pekat på redan förra året. Jag vill ha en sjukvård där jag är garanterad samma information som läkaren. Det ska byggas på detta. Ingen står över mig när det gäller kunskap om mig själv och min kropp. De problem vi diskuterar, där man kanske skulle kunna säga att kunskapen missbrukas och att det fattas för oss egendomliga beslut med kunskapen som grund, måste vi bekämpa genom vad jag förra året kallade för en ideologisk diskussion, dvs. en diskussion om livet, om respekt för alla och om respekt för både pojkar och flickor.

Där har vi ett gemensamt ansvar. Det kan inte enbart en minister genomföra. Det har alla politiker, alla politiska partier och alla samhällsmedborgare ett ansvar för.

Anf. 62 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Jag har ju motionerat tidigare om att man bör göra en allmän och genomgripande översyn av abortlagstiftningen. Det är i högsta grad både riksdagens och statsrådets mandat att kunna göra det. Jag inledde också med att säga att det vore på tiden att så skedde eftersom det var väldigt länge sedan det fattades beslut om den nuvarande lagstiftningen.

Sedan gör ju statsrådet en rätt makalös beskrivning av det här. Sjukvård – ja visst – men det är fråga om något mer än sjukvård i detta fall. Skyddet för det ofödda livet är inte sjukvård utan det är just respekt för det ofödda livet. Det är något annat än sjukvård. Detta med fostret som något slags sjukdomssituation är ju alldeles befängt. Är fostret bara en

del av kvinnans kropp eller har det ett egenvärde? Har det ett eget skyddsvärde eller inte? Det är vad det handlar om.

Respekt för livet, för kvinnans liv, är självklart. Men varför inte också för fostrets liv, vare sig det är en flicka eller en pojke? När man dessutom disponerar över det ofödda livet så att det innebär att det kan bli abort på grund av kön, är det då inte dags att försöka agera? Då talar jag inte bara om olika allmänt ideologiska, attitydpåverkande saker som man kan göra. Det gäller också faktiskt att se över om vi kan göra något åt detta i lagstiftningen. Det är väl vad det handlar om.

Jag har tagit upp den här interpellationen just för att jag tar mitt ansvar för att försöka lyfta fram det ofödda livets intressen. Statsrådet talar om sjukvård, som om det vore något som kvinnan i det här fallet disponerar över. Det är mycket mer än så. Det har en mycket högre moralisk halt än så. Jag hoppas att statsrådet kan inse det.

Anf. 63 AMANDA AGESTAV (kd):

Fru talman! Självklart ska man få samma information när det gäller sjukvård. Men nu handlar det inte om sjukvård i det här fallet. Det handlar om fosterdiagnostik. Fostret är, precis som Gustaf von Essen så riktigt påpekar, en egen individ som man bör respektera. Frågeställningen är nu: Vid vilken tidpunkt ska man lämna den här informationen? Där hävdar jag återigen att informationen inte bör lämnas förrän efter den övre gräns vi i dagsläget har för abort.

Jag skulle också vilja fråga ministern om attitydpåverkan. Vilken attitydpåverkan har ministern tagit initiativ till under det senaste året?

Anf. 64 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag håller just nu på med en smula attitydpåverkan. Det är faktiskt så att fosterdiagnostiken inte primärt används för att ta reda på vilket kön fostret har. Det finns en rad andra skäl. Ofta är det faktiskt av strikta sjukdomsskäl som man gör en fosterdiagnostik just för att få klart för sig om hälsotillstånd, risk för sjukdomar och vad det nu kan vara för något.

Detta med kunskap om könet är ju ett bifynd vid fosterdiagnostiken. Då är frågan: Ska jag få veta detta när skälet till diagnostiken är ett annat eller ska läkaren hålla inne med informationen?

Jag tycker att man ska få veta allt som den som har gjort diagnosen känner till. Jag tycker att det är en rimlig utgångspunkt. Jag litar faktiskt till att medborgarna är mogna att få veta allt om sig själva och om sitt blivande barn och att få all den kunskap som sjukvården har.

Om denna kunskap riskerar att missbrukas eller användas på ett sätt som vi tycker är oetiskt och som vi tar avstånd ifrån, då står vi inför en stor utmaning att faktiskt upplysa människor om respekten för livet, respekten för alla människors lika värde och respekten för jämställdhet.

Jag är rädd för att diskussionen om könselektering, som det kallas, i själva verket handlar om en annan diskussion, nämligen hela frågan om abortlagstiftningen. Låt oss då diskutera den. Låt oss diskutera förutsättningarna för abort i stället för att gå genvägen via i hög grad lite ryktesvisa antydningar om att könselektering skulle vara vanligt förekommande.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 65 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Varken i år eller förra året så påstod jag att det var vanligt förekommande. Men jag påstår att statsrådet och jag är överens om att det faktiskt förekommer. Och bara förekomsten i sig väcker ju de frågor som jag har aktualiserat här.

När en kvinna som är gravid gör en allmän hälsoundersökning om sitt tillstånd är det självklart att det kan komma upp frågor som rör just hälsa och havandeskap, och det ska respekteras. Och självklart ska kvinnan få reda på allt det som hon behöver veta just för att klara graviditeten, födseln och hälsan under den perioden.

Men frågan handlar just om de här veckorna när kvinnan kan göra abort, när hon har fått reda på allting, och den vecka då hon inte längre kan göra abort, om hon då ska kunna använda just dessa biupplysningar för att göra ett ställningstagande. Jag kan inte se annat än att fostrets rätt måste få väga mycket tungt i detta fall. Därför bör man mycket klart uttrycka att om man ser tendenser till aborter av flickfoster, vilket vi redan i dag ser, bör man försöka fundera på något slags lagstiftning. Jag menar verkligen det.

Abortdebatten i övrigt är en stor fråga, och den har jag och andra försökt aktualisera här i riksdagen. Men det finns för dagen inte något större intresse att diskutera denna fråga, vilket förvånar mig väldigt mycket med tanke på den inställning som svenska folket tycks ha. Men det är en annan sak, och den tar vi inte upp nu. Nu är det fråga om detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 1999/2000:416 om åtgärder mot folkölsförsäljningen till ungdomar

Anf. 66 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Thomas Julin har frågat mig om jag har för avsikt att vidta åtgärder för att få bättre kontroll över folkölsförsäljningen.

Alkoholutredningen har bl.a. fått i uppdrag att se över bestämmelserna i alkohollagen. I uppdraget ingår att kartlägga hur lagstiftningen tillämpas och hur tillsynen fungerar samt huruvida erfarenheterna från tillämpningen visar att ändringar, förtydliganden eller tillägg behövs på särskilda punkter. Utredaren ska också se över alkohollagen med utgångspunkt i den kritik och de synpunkter som framförts från ett antal myndigheter och organisationer. De frågor som ska ses över är de lagliga förutsättningarna för tillstånd, frågor som rör detaljhandelsbolagets verksamhet, olika tillsyns-, statistik- och registerfrågor, eventuella tillsynsavgifter för folkölstillsynen, kunskapskrav m.m. Alkoholutredningen ska redovisa sitt uppdrag till regeringen senast den 1 juni 2000. De frågor som Thomas Julin tar upp kring folkölsförsäljningen behandlas således av Alkoholutredningen.

Utredningens förslag kommer att remissbehandlas, och efter sedvanlig beredning i Regeringkansliet kommer jag att presentera eventuella förslag om åtgärder mot folkölsförsäljningen till ungdomar i den kommande alkoholpolitiska propositionen. Det vore fel av mig att föregripa

utredningens och remissinstansernas ställningstagande genom att redan nu uttala mig om de frågor som Thomas Julin tar upp.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 67 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att referera ur tidningen Svensk Polis där en länspolischef skriver följande:

Varför inser inte alla att alkoholkonsumtionens betydelse för brottsligheten är lika självklar som havets betydelse för sjöfarten.

Fru talman! Jag har frågat socialministern om han har för avsikt att vidta åtgärder för att få bättre kontroll över folkölsförsäljningen.

Jag vill tacka socialministern för svaret. Jag tycker att det var en aning magert. Men såvitt jag förstår beror det på att Alkoholutredningen snart ska redovisa sitt uppdrag och att socialministern inte vill föregripa utredningens och remissinstansernas ställningstagande. Jag hade ändå hoppats att socialministern skulle ha haft några synpunkter på problemet med folkölsförsäljningen, eftersom jag ser det som en av de viktiga frågorna.

Som jag säger i interpellationen är folkölet en av de viktigaste källorna för ungdomens drickande. Systembolaget är de vuxnas inköpsställe. Där har vi bra kontroll, och vi har begränsade öppettider. Men folkölet, ungdomens lättillgängliga alkoholdryck, finns på mackar, i affärer och i större kiosker. Folkölet går att få tag i året om på de flesta ställen i landet.

Jag har talat med en alkoholhandläggare. Hon redovisade att kontrollen är bristfällig. Det finns många ställen som säljer öl men som inte säljer mat. De säljer varm korv och glass och har kanske en frysbox med några djupfrysade varor. Det räcker i dag.

Denna alkoholhandläggare talade också om domar. Bl.a. hade man drivit ett fall till domstol där den som sålde folkölet i övrigt hade endast chips att sälja. Det tyckte man inte skulle räknas som mat. Men denna ölförsäljare fick rätt i domstolen. Det finns alltså brister i det system som vi har i dag.

De som har straffats för att de har sålt folköl till ungdomar har, som jag ser det, också fått ett relativt lindrigt straff. Det har handlat om bötesstraff som har legat på 30 eller 50 dagsböter, vilket har gett summor på omkring 2 000 kr. Det handlar om en sådan nivå att det inte hindrar särskilt mycket utan att de som säljer folköl till ungdomar kan kalkylera med detta.

Jag tycker att det är viktigt att det finns restriktioner. Jag har tidigare föreslagit att tillstånd för försäljning av folköl behöver återinföras. Det finns även de som anser att folköl ska säljas bara på Systembolaget. Jag delar själv inte den uppfattningen, men jag ser det som ett alternativ om det inte blir bättre ordning än i dag.

Min fråga till socialministern är: Ser socialministern inte några alternativ till den situation som vi har i dag?

Anf. 68 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag vill framföra några synpunkter på socialministerns korta svar som framför allt avslöjar att man avvaktar i en fråga där man borde ha en framförhållning och se till att utvecklingen inte rusar i väg.

Det är ju ett besvärande faktum att vi har fått närmast en explosion av utskänkingsställen på något dussintal år. Antalet utskänkingsställen har fördubblats. I Stockholm lär det väl röra sig om ett par tusen ställen. Och jag har några gånger sagt att det är något av ett fattigdomsbevis i vårt land att det i princip bara är McDonalds som har ett alkoholfritt utbud. Och det kan man tycka är ett banalt exempel, men det är omskakande i sig.

Omskakande är det också om man gör besök på de kliniker som tar hand om de stackars ungdomar som har startat för tidigt med för mycket alkohol i form av öldrickande, vilket ju är den dominerande ungdomsdrycken för alkoholdrickande minderåriga.

Jag skulle, fru talman, vilja nämna en sak som är nog så påträngande. Enligt de beslut och föreskrifter som finns ska ju inte reklamen vara påträngande och aggressiv. Men det pågår en programserie på TV 3 som heter Baren, i samarbete med webbsajten everyday.com. Handlingen i programmet utspelar sig i Gamla stans Bryggeri här i Stockholm. Under 60 dagar kan man på bästa sändningstid följa deltagarnas intriger, alkoholutskänkning och konsumtion. Man kan dessutom följa programmet dygnet runt, sägs det, tack vare Internet. Det finns nämligen uppriggade kameror.

Min fråga är om socialministern – som jag vet med ryggmärgsreflexen kommer att säga att regeringen inte kan ingripa i enskilda ärenden – har synpunkter på den principiella delen, att man är så oförbehållsam i sin reklamföring utan att i övrigt ha krav på sig att hantera alkohollagens bestämmelser. Hur ser socialministern på det? Tycker socialministern att det är lämpligt att ett företag som är både bar och tillverkande bryggeri på ett så grovt sätt bryter mot reklam- och alkohollagstiftningen och att man till synes ostört får hålla på med sådan här verksamhet?

Jag tar upp detta därför att öl som berusningsdryck för unga människor är så dominerande och så stor. Dessutom gäller det den olyckliga tidiga debut som vi fått i Sverige. Det skulle vara bra om socialministern – oavsett deklarationer här om kommande utredningsresultat, om remisstider, om förnyad propositionsskrivning och om riksdagsbeslut, för allting sådant ligger långt fram i tiden – kunde säga vad vi gör under tiden för att få hejd på denna väldiga ölfloed som faktiskt dränker många ungdomar.

Anf. 69 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Elver Jonsson vet att den 1 juni är i nästa vecka och Alkoholutredningen kommer med sitt förslag nästa vecka. Jag har meddelat att när vi presenterar den handlingsplan på alkoholpolitikens område som vi har aviserat till början av höstrikdagen ska vi också kunna följa upp Alkoholutredningens eventuella rekommendationer. Det betyder att vi faktiskt med osedvanlig snabbhet, för att vara riksdag och regering, har möjlighet att ingripa också mot de problem som vi ser.

Jag vill gärna säga till Thomas Julin att jag, även om jag inte är beredd att kommentera något av det som utredningen kan komma med, inte tycker att sakernas tillstånd är acceptabelt. Alltför mycket pekar på att vi har problem, att livsmedelshandeln inte klarar att leva upp till det man sagt att man ska klara när det gäller ålderskontroller. I alldeles för stor utsträckning säljer man till ungdomar som inte uppnått tillåten ålder.

Ett allt större problem är, vilket är den andra sidan av det hela, att vi har fått en nattlig alkoholkultur som i första hand riktar sig till ungdomar genom långa öppettider på restauranger. Det problemet måste vi attackera.

I fredags var Folk rörelsesverige – i alla fall de organisationer i Folk rörelsesverige som intresserar sig för alkoholproblemet, och för den delen också narkotikaproblemet – inbjudna till en överläggning. De blev uppmanade att senast den 19 juni komma med förslag om vad som kan ingå i en handlingsplan på alkoholområdet. Den 22 augusti möts vi igen då vi ska redovisa en första skiss till handlingsplan som sedan ska kunna redovisas för riksdagen i början av hösten. Då ska vi ta ställning också till de frågor som Alkoholutredningen kommer med på området. Åtminstone handlar det om att anvisa åt vilket håll vi ska gå.

Anf. 70 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för det senaste inlägget. Jag uppfattar att socialministern är beredd att vidta åtgärder med tanke på de problem som finns. Jag ser också fram emot att få en handlingsplan på alkoholområdet.

En fråga som jag inte tog upp förra gången gäller beskrivningen av handlarnas problem, såsom dessa förmedlats till mig – även den seriöse handlaren kan ju av misstag sälja folköl till en underårig.

Handlarna känner att de kan få böta, medan den unga personen, som kanske är 17 år, går helt fri och kan gå till nästa affär för att pröva där. Man går vidare tills man får handla. En handlare tycker att det skulle finnas någon form av sanktion mot dessa ungdomar som faktiskt upplevs provocera handlarna. Själv har jag ingen uppfattning om detta. Jag har inte funderat särskilt mycket på det men det ligger faktiskt något i vad handlaren säger.

I och med detta får jag väl tacka socialministern för svaret på min interpellation.

Anf. 71 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Det kan i och för sig vara riktigt att det är en osedvanlig snabbhet när man kan komma till beslut inom några månader. Problemet är att de företeelser som jag och interpellanten har påtalat och som socialministern inte har invänt mot är att det är full fart och att den lagstiftning och den ordning som vi har för att också hävda de politiska besluten närmast har blivit förbisprungna så att säga.

Jag skulle vilja fråga socialministern om några principiella synpunkter: Är socialministern bekymrad över att vi har så oerhört många utskänkingsställen, t.ex. här i storstadsområdet?

När det gäller den tidiga debuten, som är direkt lagstridig, undrar jag om socialministern under tiden kan ge något besked om åtgärder genom att myndigheterna får ett budskap om att mer aktivt följa upp det som redan är beslutat.

Sedan tror jag, fru talman, att det skulle vara väldigt välgörande om socialministern med den kunskap som han och, förutsätter jag, departementet besitter med viss regelbundenhet kunde gå ut och varna för de avarter som finns. Kanske skulle det ge både föräldrar och utskänkingsställen råg i ryggen när det gäller att hävda vår lagstiftning. Det skulle

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

inte vara särskilt originellt. Däremot skulle det, tror jag, vara väldigt välgörande om detta tydligt sades från landets politiskt högst ansvarige. Fick vi ett sådant löfte skulle vi ändå, menar jag, ha en åtgärd som under tiden kan förhindra ännu värre och större försämringar.

Anf. 72 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag kommenterade inte Elver Jonssons tidigare fråga om ett särskilt TV-program. Jag har inte sett programmet. Däremot har jag läst om det.

Jag tror att detta är ett av många exempel på att vi håller på att skapa en sorts slapphet när det gäller hållningen till alkoholproblemet. Nämnda TV-program tycker jag inte – jag har alltså bara läst om det – är det värsta exemplet, utan värst är de s.k. nya företagens hållning. Det berättas ju alltmer om att de nya IT-företag, som ju betraktas som den nya ekonomin, i ökande utsträckning etablerar pubar inom sina egna arbetsplatser. Man tycker att det är en kreativ miljö och man jobbar dygnet runt. Unga människor behöver något som får dem att koppla av under några timmar.

Samma problem brottades vi ju med på den svenska arbetsmarknaden inom massmedierna, i tidningsvärlden, på byggarbetsplatser osv. på 60- och 70-talen. Nu kommer det här tillbaka i de nya företagen. Jag tror att detta är ett otroligt stort problem. Vi måste börja diskutera med de nya arbetsgivarna om deras sociala ansvar och om deras ansvar för den miljö som byggs upp. Det är inte så att alkoholen ska integreras i arbetet och att den betraktas som ett sätt att skapa kreativitet. I stället måste vi upplysa om alkoholens skadeverkningar.

Jag skulle tro att nämnda TV-program går i samma stil – man tycker att man på något sätt ska beskriva en sorts kreativ miljö. Det finns anledning att reagera också mot det.

Jag tror, och där vet jag att Elver Jonsson delar min uppfattning, att hela det offentliga samhället måste skärpa sin attityd när det gäller alkoholen. Jag har inbjudit till en diskussion om hur vi ska skapa ett handlingsprogram som skärper attityden. Jag är orolig över antalet utskänkningsställen i inte bara Stockholm utan överlag, men kanske mer oroad för att vi faktiskt har stängt de alternativ som har funnits. Unga människor har inga alkoholfria alternativ. Ungdomsgårdarna stänger. Alternativa nöjesetablissemang utan alkohol har försvunnit. Man kan som ungdom egentligen inte välja något alkoholfritt alternativ, vilket också är djupt oroande.

En skärpning av utskänkningstillstånden och öppethållandetider, en stimulans till alternativ och en skärpning på hela den svenska arbetsmarknaden är några av de åtgärder som vi behöver vidta gemensamt för att möta den nya situationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 73 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jan-Evert Rådhström har frågat vilka åtgärder jag ämnar vidta för att köerna till kontrollbesiktning av fordon ska minska. Frågan ställs mot bakgrund av påtalade köer till landets bilprovningsanläggningar. Även yrkestrafiken har, enligt uppgift, reagerat på de långa väntetiderna, och åkerierna i Skåne säger sig kunna få permittera chaufförer på grund av att bilarna inte kan besiktigas i tid.

Detta är naturligtvis en ohållbar situation, och jag har därför uppmanat Bilprovningens ledning att nu helt koncentrera sig på att snarast lösa köproblemen. De organisatoriska problemen inom Bilprovningen har varit kända en tid, och en ny ledning tar nu vid. Jag har trots de påtalade problemen en stor respekt för kompetensen hos Bilprovningens personal och deras möjligheter att bemästra den uppkomna situationen.

För att dämpa de stora säsongsmässiga variationerna i efterfrågan av besiktningstjänster arbetar Vägverket på ett nytt inställellesystem som inte är "slutsifferstyrt". Ett sådant system skulle också kunna bidra till att premiера de välskötta bilarna genom t.ex. längre besiktningintervall.

Det finns för närvarande inga planer på att ändra Bilprovningens ensamrätt för återkommande fordonskontroller, men jag vill i detta sammanhang framhålla att redan 1992 infördes ett system med ackrediterade verkstäder som kan erbjuda vissa efterkontroller. I viss utsträckning är därför besiktningmarknaden för motorfordon avreglerad.

Anf. 74 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Jag vill tacka näringsministern för svaret, men det är väl ingen överdrift att tro att näringsministern redan nu vet att jag icke känner mig nöjd med detta svar.

Näringsministern skriver att man snarast ska koncentrera sig på att lösa köproblemen. Detta är ingen nyhet. Detta har pågått år ut och år in, och situationen blir bara sämre och sämre. Det är inte ett akut problem som har uppstått, utan detta har påtalats ett antal gånger.

Det sägs också att näringsministern har en stor respekt för personalen hos Svensk Bilprovning. Jag vill dela den uppfattningen. Den situation som den befinner sig i är ohållbar. Det är inte bara nu de jobbar övertid med lördagsöppet osv., utan de har gjort det under mycket lång tid.

Redan 1994, när den borgerliga regeringen hade ett förslag om att avveckla monopolet, insåg vi det problem som vi har med denna situation, och därför vill vi konkurrensutsätta Svensk Bilprovning. Tyvärr läser jag i svaret att inga planer finns på att ändra nuvarande system.

Avslutningsvis skriver ministern att den här marknaden i viss mån är avreglerad. Jag tycker att det var ganska magstarkt att tycka att det är en avreglerad monopolmarknad med tanke på de tvåor som kan uppstå.

Jag skulle vilja fråga näringsministern: Fungerar den del av den s.k. avmonopoliserade marknaden som det skrivs om? Fungerar den bra? Jag förmodar att näringsministern kommer att svara ja på det. Varför inte tillåta en utökad del och låta marknaden få konkurrera fullt ut, såsom Konkurrensverket vill? Konkurrensverket föreslår att det ska vara ett

öppet system för kontrollbesiktning. Det ökar tillgängligheten i glesbygd, ökar servicen för bilisterna.

Jag vill också fråga näringsministern: Vilka argument är det som Konkurrensverket har som inte näringsministern kan stå bakom? Är det inte bra med ökad tillgänglighet i glesbygd, också ur ett miljöperspektiv? Vad är det som är bra med monopolen och med att vi ska fortsätta att ha dessa långa köer?

Anf. 75 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det finns ingen som helst anledning att avmonopolisera Svensk Bilprovning. Svensk Bilprovning har fungerat mycket väl och fungerar fortfarande väl. Problemet har varit att man inom ledningen i Svensk Bilprovning haft ambitioner att göra annat än att testa och prova bilar. Nu återgår vi till dess, om man får använda uttrycket, huvudaffär, dvs. att man ska prova och testa bilar. Det är också så att den ekonomiska uppbyggnaden i Svensk Bilprovning har varit utomordentligt bra de senaste åren. Vi har en kassa på 400–500 miljoner. Men på grund av att man inte hållit sig till affären, dvs. huvudaffären, inträffade det att man bytte ut ledningen. Nu ska vi åter till att detta är en organisation för bilägarna. De har att prova och testa bilar billigt och effektivt, och det är någonting de kan.

När det sedan gäller problemet med de långa köerna har jag inhämtat från Svensk Bilprovning, och de bör ju veta detta, att det framför allt är i Skåne- och Malmöregionen som vi har detta problem. Bilprovningen arbetar med att upprätta en besiktningspool i Malmöregionen med tekniker som sätts in där behoven är som störst.

Nästa fråga som också ställs är: Finns det köproblem i hela landet? Svaret är att problemen enligt uppgift från Bilprovningen är koncentrerade till Skåne. En bidragande orsak, som också framgår av interpellationen, är att direktimport av bilar har ökat kraftigt, vilket belastar anläggningarna i Skåne i stor utsträckning.

När kommer ett nytt mer flexibelt inkallelse-system att kunna införas? Svaret är att Vägverket arbetar med frågan, och det bör kunna införas inom ett år.

Min bestämda uppfattning är att det inte finns någon som helst anledning att av säkerhetsskäl, effektivitetsskäl, kostnadsskäl inte minst för bilägarna nu med denna enormt fina organisation – jag tror ingen annan i världen kan konkurrera med denna – börja med en avmonopolisering där vi med alla säkerhet skulle sänka kvaliteten, höja priserna men ändå inte få kortare köer.

Anf. 76 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Med anledning av det sista som näringsministern sade håller jag med om att det är en mycket bra organisation inom Svensk Bilprovning. Men varför inte låta Svensk Bilprovning få konkurrens? Är man så duktig inom Svensk Bilprovning, då är det ingen fara med en konkurrensutsättning om man har ett kontrollsystem genom Swedac, som näringsministern väl känner till.

Jag blir lite förvånad när jag hör näringsministern säga att bilägarna i Skåne och Malmö har problem och att det är detta som är det akuta problemet. Jag tror att jag kan tala för bilägarna, lastbilsförrarna, motorcykel-

ägarna och husvagnsägarna i hela vårt land, och jag hävdar att det är ett problem i stort sett i hela Sverige. Men så länge näringsministern ser detta som ett lokalt problem i södra Sverige, då kan jag förstå att han inte vill vidta några kraftåtgärder i denna fråga.

Jag vill citera ur min interpellation. Det är från Näringsdepartementets skrivning i proposition 1999/2000:78. Det gäller SJ, men det är intressant att läsa det som står: "Det är viktigt att SJ ges möjlighet att på bästa sätt tillgodose kundernas krav på service, kvalitet och tillgänglighet samtidigt som förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden förstärks och därmed också förutsättningarna för ytterligare kostnadsbesparingar och därigenom prissänkningar för konsumenterna."

Jag vill ställa en fråga till näringsministern. På SJ:s område är det positivt med en avreglering. Just nu är den högaktuella frågan Telias bolagisering, och i det fallet har det lagts ned mycket arbete på att konkurrensutsätta telemarknaden, vilket är positivt också för konsumenterna. Men Svensk Bilprovning kan inte konkurrensutsättas utan det ska vara ett monopol. Vilken är skillnaden?

Jag kan så här långt i diskussionen konstatera att de svenska bilägarna får vara beredda på att fortsätta att stå i kö. Att man nu ska koncentrera sig på sin kärnverksamhet gör ingen större skillnad. Över 90 % av Svensk Bilprovnings verksamhet i dag består av kontrollbesiktningar, och en koncentration på kärnverksamheten gör inte så stor skillnad som det vill påskinas i denna diskussion.

Jag nöjer mig så här långt, och jag ser med tillförsikt fram mot det svar som näringsministern har att ge mig på de frågor som jag har ställt.

Anf. 77 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! När jag redogör för siffrorna när det gäller köerna utgår jag från de rapporter som jag har fått från Svensk Bilprovning. Jag tror inte att det finns någon som är mer kompetent att bedöma hur långa köerna är. Mina siffror är alltså inte gripna ur luften, fångade av någon som med all rätt kan vara missnöjd. Jag använder mig av den statistik som finns. Därmed anser jag att jag håller mig till det som är rätt.

Jan-Evert Rådström gjorde en liknelse med SJ och Telia. SJ:s avreglering har skett genom en s.k. separation. Man separerar järnvägen från järnvägstrafiken, och järnvägstrafiken får konkurrera medan rälsen ingår i ett monopol. Därmed öppnas för möjligheten till fri konkurrens.

När det gäller Svensk Bilprovning kan egentligen inte någon konkurrera. Det har investerats väldigt stora summor i kunskap och materiel, och man testar bilar mycket enkelt och rationellt innan man besiktigar och godkänner. Alternativet är att man ska låta de verkstäder som reparerar bilarna och som bedömer vilka reparationer som ska göras fritt besiktiga bilarna. Jag är faktiskt tveksam till det både från kostnadssynpunkt och från kvalitetssynpunkt.

Vi har en organisation som inget land kan konkurrera med. Det är t.o.m. så att Svensk Bilprovnings tjänster och sättet att utföra dessa efterfrågas över hela världen. Man vill ha den kunskap som finns.

När det gäller detta med 90 % besiktning och 10 % någonting annat delar jag den uppfattningen. Det är inte det som har varit problemet utan det har varit managementkoncentrationen. Vad har managementkoncen-

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

trerat sig på? Har det varit bilbesiktningen, effektiviteten eller de 10 procenten? Jag vill påstå att det har varit för mycket de 10 procenten.

Nu ska vi tillbaka till det som är bilbesiktning och det som är bilägarnas trygghet. Det är bilägarna som ska betala detta, och det är bilägarna som ska kräva en effektivitet. Bilägarna ska känna sig trygga när de har besiktigat sina bilar att besiktningen gäller. Dessutom är det ingen sammanblandning mellan dem som reparerar och dem som besiktigar.

Anf. 78 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Jag har också ringt till Svensk Bilprovning. Det kan vara olika mellan det som man säger till näringsministern och det som man säger till mig. Men jag kan i alla fall se av medierna vilken situation som bilägarna befinner sig i och jag lyssnar på dem. Sanningen är att de sitter och sover på nätterna i köer för att komma fram till Svensk Bilprovning, och jag tror inte att de håller på så för nöjes skull, utan det är en krissituation.

Ministern säger vidare att det är omöjligt att konkurrera därför att verksamheten är så effektiv och att det har gjorts stora investeringar. Men det var inte alls länge sedan som Näringsdepartementet avslag en ansökan från Dekra om att få komma in på den svenska marknaden för att utföra kontrollbesiktningar. Det är precis tvärtom mot det som näringsministern säger, att det inte finns någon som kan konkurrera. Viljan finns och ansökan fanns på ministerns bord, men det blev ett avslag på denna ansökan.

Jag konstaterar bara att trots att Konkurrensverket tycker att det är bra med ett öppet system, att det ökar tillgängligheten i glesbygden och att det ökar servicen för fordonsägarna är vår näringsminister inte intresserad av att genomföra en förändring på detta område.

När det gäller trafikutskottet och diskussionen där om Svensk Bilprovning ser jag med tillförsikt på den vacklande inställning som Miljöpartiet har i dag. Miljöpartiet lägger vikt vid en ökad service i glesbygden och vid miljöaspekten. Jag tror att det nästa gång denna fråga kommer upp i kammaren kanske finns en ny majoritet, och då kommer det ändå att bli en konkurrensutsättning.

Anf. 79 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Konkurrens är alltid bra, men det är inte så att konkurrens per definition alltid är det bästa. Konkurrensen måste också regleras och vara en del i de mål och utgångspunkter som man har.

Svensk Bilprovning fungerar väldigt väl. Det finns hög kompetens, det finns en teknik och det finns egentligen en ganska enkel produkt. Verksamheten sker oerhört logistiskt. Man blandar inte och gör komplicerade grepp. Därav följer att det inte finns någon som helst anledning att inte låta detta vara ett monopol. Jag vidhåller den uppfattningen.

Men självfallet är det så att Svensk Bilprovning kan bli bättre. Jag har också tagit ett initiativ och jag ska byta ut ledningen. Jag bedömer att detta kommer att gå väl, och jag ska också följa frågan mycket noggrant när det gäller de köer som uppstår på vissa ställen. Dessa köer ska bort, och det kommer att visa sig att detta monopol fungerar mycket väl.

Anf. 80 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Ana Maria Narti har frågat statsrådet Mona Sahlin vad hon avser att göra inom arbetsmarknadspolitiken för att öppna vägen till "egen makt" för långvarigt arbetslösa invandrare, "öppna rum" för experiment som startar nedifrån och upp samt för att ge konkret stöd till grupper som genom EU-projekt skapat egna arbetsmetoder och nätverk. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska besvara dessa frågor.

Låt mig inledningsvis säga att det nu går bra för Sverige. Situationen på arbetsmarknaden har stadigt förbättrats under de tre senaste åren. Glädjande nog ser vi att arbetslösheten faller också för de utrikes födda, och att den gör det snabbare än för de arbetslösa i allmänhet. Men mycket återstår självklart att göra. Arbetslösheten är fortfarande betydligt högre och sysselsättningsgraden väsentligt lägre för många grupper av invandrare. Vi måste nu kraftsamla för att de som står längst ifrån arbetsmarknaden också ska få del av konjunkturuppgången.

Regeringen har i den ekonomiska vårpropositionen aviserat olika åtgärder för att särskilt öka arbetskraftsdeltagandet bland invandrare. För detta ändamål beräknas 100 miljoner kronor per år under perioden 2001–2003. Även år 2001 vill regeringen dessutom använda 100 miljoner kronor för personalförstärkningar på arbetsförmedlingar i syfte att särskilt stärka ställningen på arbetsmarknaden för personer med utländsk bakgrund.

Riktade arbetsmarknadspolitiska insatser är ibland nödvändiga. Av större betydelse, också för invandrare, är emellertid den generella arbetsmarknadspolitiken. Jag menar att denna nu måste koncentreras till sina kärnuppgifter. Det är inte fler projekt som behövs. Den aktivitetsgaranti som riksdagen ska ta ställning till senare i vår kommer att förbättra möjligheterna för de mest utsatta grupperna på arbetsmarknaden. Inom ramen för aktivitetsgarantin ska erfarenheter från olika typer av projekt som genomförts tas till vara.

Jag delar helt Ana Maria Nartis uppfattning att vi måste ge människor makt över sina egna liv. Men min absoluta övertygelse är att vi når det målet bäst genom att skapa förutsättningar för att varje människa som vill det ska ha ett riktigt jobb att gå till.

Jag vill framhålla att det inom arbetsmarknadspolitiken fortfarande finns utrymme för verksamhet som syftar till att utveckla nya metoder och förhållningssätt. Kvar finns t.ex. medel för s.k. otraditionella insatser. Jag kan vidare glädja Ana Maria Narti med att det inom ramen för det nya mål 3, under programperioden 2000–2006, kommer att avsättas EU-medel motsvarande 130 miljoner årligen till åtgärden "integration och mångfald".

Ytterligare drygt 100 miljoner kronor per år kommer att finnas tillgängliga genom det nya gemenskapsinitiativet Equal, som syftar till att främja nya metoder för att motverka alla former av diskriminering och ojämlikhet på arbetsmarknaden. I båda fallen tillkommer nationell medfinansiering.

*Svar på
interpellationer*

Av intresse i sammanhanget är också de lokala utvecklingsavtalen inom ramen för den nationella storstadspolitiken, som har som mål att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna. Regeringen har ställt två krav på kommunerna som berör Ana Maria Nartis fråga. Det ena är att de insatser som genomförs i de berörda områdena tas fram i samverkan med de lokala aktörer som verkar i området. Det andra är att insatserna ska ha ett s.k. underifrånperspektiv. Detta betyder i praktiken att de boende i området ska vara delaktiga i framtagandet av insatser.

Ana Maria Narti efterlyser att utrymme ges för "invandrarnas äkta delaktighet". Jag kan försäkra att regeringen inte förespråkar någon "oäkta" delaktighet, vad det nu skulle vara. Som framkommit ser jag dock inte fler projekt som den bästa vägen för att uppnå delaktighet. Mer angeläget är i stället att den reguljära arbetsmarknadspolitiken i större utsträckning tar den etniska och kulturella mångfald som finns i samhället som utgångspunkt.

Ett led i denna strävan är det arbete som AMS bedriver för att öka mångfalden i den egna organisationen. Här kan nämnas att regeringen i oktober förra året gav i uppdrag åt samtliga statliga myndigheter direkt under regeringen att upprätta handlingsplaner för att främja etnisk mångfald bland sina anställda.

Avslutningsvis vill jag informera Ana Maria Narti om det mångfaldsprojekt som bedrivs inom Näringsdepartementet. Projektet har till uppgift att ur ett tillväxtperspektiv kartlägga och beskriva hur aspekterna kön, ålder, klass, etnisk tillhörighet, sexuell läggning samt funktionshinder påverkar individens möjligheter i arbetslivet.

Anf. 81 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Låt mig börja med att be om förlåtelse för den förvirrade adressen. Det var lite klumpigt. Men jag blev glad när jag fick höra att jag hade gjort ett misstag.

På den tiden då näringsministern inte var minister jobbade han med en mycket intressant utredning, Invandrapolitiska utredningen. Då hände det att vi hade en direkt arbetsdialog. Det är väldigt spännande att få fortsätta denna dialog i dag. Förresten är den här utredningen en av de bästa samlingar av dokument som har producerats i politiskt arbete i Sverige.

Under den tid som har gått sedan utredningen kom, våren 1996, har jag intensivt arbetat praktiskt just med försök att öppna vägen för långtidsarbetslösa invandrare in i arbetslivet. Jag tror att skillnaderna i synsätt mellan näringsministern och mig kan förklaras just så här: I arbetsmarknadspolitiska propositionen föreslår departementet en grandios, monumental plan över politikens nya strukturer. Men jag känner till vardagens praktiska svårigheter, och i vardagen finns lite utrymme för monumental och strängt centraliserade planer.

I vardagen träffar man fortfarande människor som har varit arbetslösa i 4 år, 9 år, 14 år – hela deras liv i Sverige. Många blev arbetslösa direkt efter ankomsten mot slutet av 80-talet, då det var högkonjunktur och rådde brist på arbetskraft. Det är därför som jag inte kan tro på att den nuvarande goda ekonomin automatiskt löser den långvariga arbetslöshetens alla problem.

Praktiken har också lärt mig att människor utan färsk svensk arbetslivserfarenhet av de flesta rekryterare betraktas som oanställbara och att dessa arbetslösa aldrig kallas till anställningsintervjuer. De har alltså inte någon chans att på någorlunda vanligt sätt få det som näringsministern kallar för ett riktigt jobb. Jag antar att ett riktigt jobb här betyder en vanlig fast anställning. Men de här människorna kommer aldrig i fråga för en vanlig fast anställning. De är diskvalificerade av den mycket långa, tunga arbetslösheten.

Däremot har praktiken lärt mig att just folk som verkar ha fastnat i en desperat arbetslöshet, genom olika projekt igångsatta av egna små grupper, har återfunnit inte bara självförtroendet utan också konkreta och effektiva möjligheter att tjäna pengar. En av dessa f.d. projektdeltagare hade bakom sig 14 år av total arbetslöshet. Hon betraktades som ett hopplöst fall av alla socialsekreterare och arbetsförmedlare. I en liten grupp invandrare upptäckte hon att hon trots allt hade chanser att återvinna en värdig position i ett aktivt liv. I dag leder hon en av Stockholms mest intressanta verksamheter med äldre invandrare. Men gruppen som hon arbetade med fick kämpa i två hela år mot byråkratiska hinder och misstro från ansvariga för att den här personen skulle få genomföra vad hon verkligen önskade.

Jag vet att denna människa i dag fortfarande skulle ha levt på socialbidrag utan den uppmuntran hon fick av den egna gruppen. Det är därför jag vill diskutera de här självständiga gruppernas situation i dag.

Anf. 82 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att många av de frågor Ana Maria Narti tar upp har jag stor förståelse för och känner, vill jag påstå, ett engagemang för.

Det är och har varit så på arbetsmarknaden att det genom olika strukturer och genom att vi bygger upp olika stora projekt alltid blir någon som inte passar i de projekten. Oftast blir det de svagaste som inte passar i dem. Jag delar den uppfattningen.

Jag vill också påstå att vi får skilja på hur arbetsmarknaden ser ut i dag och hur den såg ut för låt oss säga fyra fem år sedan. Då hade vi en arbetsmarknad som man skulle kunna säga var – för att använda ett ord som är lite stort – död. I dag har vi en arbetsmarknad som har en oerhörd kraft. Då förmedlade vi åtgärder. Alla arbetsförmedlare förmedlade åtgärder, man förmedlade olika projekt och man hade inget val. Det var bra att man gjorde det. Många människor som annars bara skulle ha varit öppet arbetslösa uppehöll man så att säga i träning, utbildning och aktiviteter.

Men nu har vi gått in i en ny fas. Den nya fasen är att nu kan vi inte förmedla åtgärder på samma sätt. Vi måste nu tillse att vi förmedlar arbete och att de åtgärder vi förmedlar leder till det arbete som finns på arbetsmarknaden. Det är en väldig skillnad.

Därför ser vi nu också, som jag sade – men det är långt ifrån bra – hur utländskt födda människor alltmer får jobb på ett sätt som inte skett tidigare. Det beror helt enkelt på den kraftiga förändringen på arbetsmarknaden.

Sedan till projekten och att man måste koncentrera sig på människor och deras förutsättningar. Låt mig innan jag går in på det säga att vi har

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

tre egenskaper på arbetsmarknaden i dag som är specifika för arbetsmarknaden. Det ena är att vi har flaskhalsar. Vi efterfrågar människor som inte finns. Det andra är att vi har många långtidsarbetslösa som har varit arbetslösa två, tre, fyra, fem, sex och sju år. De är registrerade. Sedan har vi, skulle man kunna säga, än fler som inte är registrerade som arbetslösa. De finns inte minst i invandrartäta områden. De är arbetslösa per definition, går på socialbidrag och har gjort det i massor av år.

En ambition med den s.k. aktivitetsgarantin, som jag ändå inte vill se som någon byråkratisk stelt formad gjutbunke där alla ska komma ut som alla, är att det ska vara starka individuella program. Det ska vara s.k. jobbsökarklubbar. Man kan ju skapa jobbsökarklubbar genom att man har många invandrare, många som har det svårt, som med utgångspunkt i sina förutsättningar tillsammans drar i gång individuella program. Det är öppet för det.

Jag vill också säga att det fortfarande finns möjligheter att pröva otraditionella medel. Men min huvudpoäng är att det nu handlar om individen. Vi ska koncentrera oss hårt på individen, på individens rättigheter och möjligheter att utvecklas mot en arbetsmarknad som nu växer snabbt. Vi ska inte tillbaka till när vi såg hur människor bara fick åtgärder och det inte ledde till jobb.

Anf. 83 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Tack, en gång till!

Det finns två positiva inslag i den nya arbetsmarknadspolitiken.

Det första är att man försöker komma ut ur ekorrhjulet – åtgärd, passiv arbetslöshet, åtgärd, passiv arbetslöshet. Det var en fruktansvärt meningslös rundgång, och människorna förlorade definitivt förtroendet för sig själva och för samhället under den tiden. Detta är intressant.

Det andra är att man hela tiden säger att t.ex. aktivitetsgarantin ska öppna möjligheter för många samarbetsformer. Problemet är bara att vi i invandrabefolkningen inte har fått information om det här, inte har kontaktats.

Jag vet från arbetsmarknadsutskottets sammanträden att information redan har skickats från pilotarbetsförmedlingarna till möjliga samarbetspartner. Men antagligen fortsätter arbetsförmedlingarna att inte betrakta invandrare som möjliga samarbetspartner. Fortfarande är de flesta arbetslösa invandrare bara klienter, åtgärdsobjekt. Det är där som en mycket stor svaghet ligger.

Vackra ord om personliga handlingsplaner har jag sett hur många som helst. Underbara deklamationer om individens värde har jag också sett. Men jag har också sett arbetsförmedlare som var stolta över att de hade placerat en invandrare med rekryteringsstöd – han var jurist – på McDonalds.

Jag har också hört standardrepliken som under år har mött invandrare som är jurister med utbildning från andra länder: Du saknar yrke.

I den bok jag håller i här, *Sverige, framtiden och mångfalden*, SOU 1996:55, finns förslag om aktivitetscentrum ledda av invandrare själva. Det har gått fyra år. Inte ett enda sådant aktivitetscentrum har kommit i gång.

Jag undrar: Varför får tunisierna i Frankrike äga sina projekt, sätta i gång egna arbeten? Varför får turkarna i Tyskland möjlighet att driva

t.o.m. forskningsarbete om den egna befolkningens situation vid ett stort turkiskt institut som de själva har skapat? Varför måste hela tiden Sveriges invandrare vara klienter, objekt, patienter? Det är ett sätt att omyn- digförklara en hel befolkning.

Vi vet att de små stackars grupper som jobbade med mål 3-projekt lyckades skapa jobb åt människor i den värsta krisen för några år sedan när arbetsförmedlarna inte ens tänkte på möjligheten att skapa nya verksamheter. Vad ska de här människorna som har jobbat så här nu göra? Ska de kastas ut i arbetslöshet? Ska deras erfarenhet på en gång raderas bort därför att den stora centraliserade aktivitetsgarantin nu kommer?

Dessutom, när det gäller mål 3 och Equal: Vi vet mycket väl att SPD, Sveriges programdokument, inte är klart, därför att de stora arbetsmarknadsorganisationerna inte är överens om den nya strukturen som sätter de här verksamheterna direkt under AMS ledning. Där tror jag att många invandrarorganisationer håller med LO, TCO och SAF.

Anf. 84 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med det sista påståendet. När det gäller frågan om mål 3 och parterna är man faktiskt överens i dag. Där finns det, ska jag säga, inga problem. Ett annat problem är att vi måste få det klarlagt från EU när det gäller själva programmet.

Jag vill också uttrycka att det ändock är helt andra förutsättningar i dag än vad det var för fem sex år sedan för invandrare på arbetsmarknaden. Men jag vill också självfallet hålla med om att invandrare och många som har varit arbetslösa under lång tid har det väldigt svårt. Många är också mycket välutbildade.

Det bottnar självfallet dels i en arbetsmarknadspolitik som inte har varit lyckad, dels i attityder, inte minst från arbetsgivarna. Det vet vi genom studier och undersökningar. Oftast handlar det mer om det.

Man kan uttrycka det som så att anledningen till att invandrarna nu alltmer får jobb helt enkelt är att vi nu driver en utbudspolitik innebärande att allt fler ska ut på arbetsmarknaden. Och det finns en mycket hög kompetens. Jag tror att vi kommer att få se en förändring.

När det sedan gäller den fråga som Ana Maria Narti tar upp om invandrararnas egen förmåga, som självklart är den största förmågan där vi har kraften, ska jag ta till mig det. Jag ska ta upp det med AMS och undersöka vad som sker. Jag ska också muntligt och skriftligt för AMS poängtera att man verkligen observerar frågan om aktivitetsgarantin.

Jag delar den analys som Ana Maria Narti gör när det gäller invandrararnas situation, även om man kan ha lite olika uppfattningar om hur vi ska uppnå målet att frigöra dessa människor med utgångspunkt i deras egen kompetens och deras egna egenskaper, så att de kan bli en kraft på den svenska arbetsmarknaden. Det är något som de har oerhört stora förutsättningar att bli, och detta måste också vara målet för vår politik.

Anf. 85 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag visste att jag hade anledning att vara glad. Det är faktiskt en spännande diskussion som vi har på gång. Jag tror att vi kan göra mycket mer tillsammans i denna fråga än om vi försöker klamra oss fast vid vissa redan formulerade partipolitiska ställningstaganden.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Integrationsfrågan är oerhört viktig, och den börjar och slutar med integration i arbetslivet. Kvinnorna fick möjlighet att ta makt över sina liv när de började tjäna pengar. Så länge som det inte finns direkt finansiering av invandrarnas egna projekt, verksamheter och initiativ kan vi inte tala om en integration av invandrarna. De tvingas då in i tiggarens ställning.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 1999/2000:386 om Stockholmsregionens framtida flygkapacitet

Anf. 86 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Per Westerberg har frågat om jag avser att statssubventionera en ny flygplats i Stockholmsregionen eller om jag avser att verka för att en ny flygplats byggs på marknadsmässiga villkor.

Det är viktigt att först konstatera att statens ansvar för utbyggnad av den nationella infrastrukturen inte i första hand styrs av marknadsmässiga överväganden utan av andra hänsyn, t.ex. de av riksdagen beslutade transportpolitiska målen. Staten har ett övergripande ansvar för att det finns en fungerande infrastruktur i hela landet och för att det skapas en regional balans.

Luftfartsverket drivs sedan lång tid tillbaka som affärsverk, och investeringar i ny infrastruktur har i princip alltid finansierats av brukarna, dvs. av flygbolagen och indirekt av passagerarna. Endast i undantagsfall har statliga skattemedel använts för infrastrukturinvesteringar inom luftfarten.

I den transportpolitiska proposition som lades fram under våren 1998 behandlades luftfartens kostnadsansvar och finansiering. Regeringen anförde då att Luftfartsverkets tjänster även i fortsättningen bör betalas av infrastrukturbrukarna. Det kan naturligtvis vara så att en utbyggnad av flygplatskapacitet kombineras med utbyggnad av annan infrastruktur, t.ex. järnväg. Eftersom järnvägsinvesteringar vanligtvis finansieras över statsbudgeten kan det leda till att satsningen på utbyggd flygplatskapacitet indirekt belastar staten.

Frågor om hur luftfartens krav på flygplatskapacitet ska bemötas är ständigt under debatt. Utbyggnad av ny kapacitet innebär alltid miljöeffekter, som uppfattas som negativa t.ex. av närboende. Samtliga aktuella alternativ har sina speciella förutsättningar och problem. Det gäller såväl utökad trafik på befintliga flygplatser som en ny flygplats på Södertörn. Min förhoppning är dock att vi ska kunna finna en lösning som på bästa sätt både tillgodoser de transportpolitiska behoven och bidrar till att främja en hållbar utveckling.

Anf. 87 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först ber jag att få tacka näringsministern för svaret på min fråga. Jag må väl säga att det inte var så klargörande, och det var kanske inte heller den främsta avsikten med att ta fram de principer som finns. Jag har däremot med viss förvåning tagit emot en del kommentarer

på ett från Näringsdepartementet avsänt fax om min interpellation som var desto mer klargörande, om än inte överensstämmande med mina egna åsikter.

Näringsministern svarar med att hänvisa till de transportpolitiska målen och säger att det är brukarna som finansierar nya flygplatser. Som näringsministern nog vet kan detta tolkas på väldigt många olika sätt.

Alldeles självklart ska den flygplatskapacitet som vi ska ha vara underkastad starka miljörestriktioner och miljökrav. Det gäller beträffande utsläpp, buller och många olika andra intrång i naturen som flyget förorsakar. Det är också korrekt att brukarna ska betala, men skattemedlen från brukarna för en viss flygplats ska inte användas för överföring av stora ekonomiska resurser till andra flygplatser.

Från min utgångspunkt är det ett nationellt intresse att vi har ett starkt nav i Stockholm, som gör det attraktivt för näringslivet att vara baserat i Stockholm. Det finns också en motsvarande utveckling på många ställen runtom i världen. För mig är ett vaktslående om Arlanda naturligt.

Som näringsministern säkert har noterat driver vi moderater åsikten att Arlanda liksom sin danska motsvarighet i Köpenhamn bör børsintroduceras. Därigenom får man marknadsmässiga bedömningar av lönsamheten när det gäller en utbyggnad av Arlanda och av andra alternativ. Jag är fullständigt övertygad om att en sådan bedömning, om de miljömässiga kraven kan tillgodoses, kommer att leda till att Arlandanavet förstärks.

Det är vidare av nationella konkurrenskraftsskäl viktigt att vi klarar privatflyget och affärsflyget, men det gäller samtidigt att en utökning av flygkapaciteten i regionen sker på marknadens villkor. Jag noterar att näringsministern har studerat de bägge alternativen Stockholm–Västerås och Stockholm–Skavsta. Jag konstaterar som Nyköpingsbo att Stockholm–Skavsta är ett helt privatägt flygplatsbolag med två banor, de längsta näst Kallax i Luleå, med den bästa bullermattan i Sverige och med en lokalisering mycket nära till järnvägen.

För mig är det naturligt att en förstärkning av flygplatskapaciteten i Stockholm, som jag tror är nödvändig, ska ske på marknadens villkor. Man ska inte, som vissa menar, beskatta Arlanda för att bygga en ny flygplats som ska konkurrera med exempelvis det privatägda Skavsta eller den kommun- och statsägda Västerås flygplats.

Jag vill därför återupprepa min fråga till näringsministern. Är det med den precisering som jag nu gör marknadsmässiga villkor som ska gälla, eller är man beredd att beskatta flygtrafiken på Arlanda för att kunna finansiera byggnationen av en mindre lönsam flygplats på annat håll?

Anf. 88 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Jag har under ett antal år haft förmånen att leda en organisation som representerar de ca 30 icke statliga flygplatserna i vårt land.

Det är alldeles uppenbart att frågan om ett hot om en bristande kapacitet och behovet av att säkerställa en framtida flygkapacitet i Stockholmsregionen upplevs som utomordentligt angelägen av den här organisationen och självfallet av de olika delar av landet där flygplatser finns, alltifrån Gällivare i norr till Kristianstad i söder. Jag tycker att det är angeläget att föra den diskussionen också i den här församlingen.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Det är inget tvivel om att om det i framtiden skulle brista på flygkapacitetssidan på Arlanda, kommer framför allt de små flygplatserna med små flygplan och sämre betalformåga att bli lidande. Det är därför kolossalt viktigt att den här frågan löses snabbt.

Jag tycker också, fru talman, att det är viktigt att understryka att en lösning av flygkapacitetsfrågan i Stockholmsregionen under alla omständigheter måste säkerställa den navfunktion som Arlanda har i dag. Allt annat är ett hot mot den inre tillgängligheten i landet och säkert också mot den yttre tillgängligheten, där Sverige kopplas till omvärlden, som blir allt viktigare.

Den tredje frågan som är utomordentligt viktig, näringsministern, är att i motsats till dem som ska åka på den framtida Botniabanan kommer flygets resenärer att få betala varje krona som dessa investeringar representerar i avkastningskrav från staten. Där har sjöfarten och flyget ungefär identiska sitsar, medan järnvägen har en något angenämare sits, om man ska se det ur kostnadssynpunkt.

Därför är det otroligt viktigt att den kapacitet som måste säkerställas framöver också blir kostnadseffektiv när den byggs. Det är alldeles uppenbart att med de stora investeringar man i dag gör i tredje banan på Arlanda är det viktigt att man framöver kan fortsätta att investera där. Eljest kommer nytillkomna *slots*, landningstiderna, att vara otroligt dyrbara.

Det är också viktigt och nödvändigt, näringsministern, att man drar nytta av de järnvägsinvesteringar och de investeringar på marken som har gjorts och som framöver säkert är alldeles nödvändiga. Det ligger i linje med att vara kostnadseffektiv. Det må vara förlåtet om man är lite småländsk i detta. Jag tror att det skulle vara bra för hela folkhushållet att vara lite mer småländsk i många avseenden.

Jag tänker då på det som har gjorts på Arlandabanan och möjligheten att komma från Mälmarregionen in till Arlanda. Jag är övertygad om att man där framöver, med de nödvändiga investeringar som ska göras från Stockholm ned mot Norrköping i bättre järnvägsspår, kan dra nytta av de gjorda investeringarna.

Jag kommer till min fråga. Det var ett program där man diskuterade detta för några dagar sedan i TV. Där uttryckte generaldirektören för Luftfartsverket uppfattningen, att med tanke på de långa ledtiderna, planeringstiderna, är det ganska nödvändigt att fatta beslut snart. På närmare fråga sade han: Det bör fattas någon form av beslut redan detta år.

Min fråga är: Delar näringsministern den uppfattningen att det är önskvärt att fatta beslut redan detta år, så att man kan skicka ut signaler om att regeringen har en ambition att säkerställa flygkapaciteten just i Stockholmsregionen för hela landet?

Anf. 89 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag läste ledarsidan i Expressen i morse. Där stod det att Per Westerberg och jag har ungefär samma uppfattning. Jag är glad över att Per Westerberg och en av hans kolleger här i riksdagen har markerat: Dels ska vi avmonopolisera Svensk Bilprovning, dels ska vi sätta Arlanda på börsen. Därmed har jag ändå fått en markant skillnad mellan Per Westerberg och mig. Så har jag fått det sagt.

När det gäller beredningsläget beträffande flygplatskapaciteten i Stockholm lämnades utredningen till Näringsdepartementet i januari. Den har nu varit på remiss. Vi håller på med ett internt beredningsarbete i Regeringskansliet. Vår förhoppning är att det ska komma ett regeringsbeslut i frågan innan sommaren.

I beredningen upptas också frågan om en fjärde bana på Arlanda. Hur vi än resonerar och vilka val vi än gör – om det ska vara en flygplats till på Södertörn, om vi ska använda Skavsta för affärsflyg, beslutsflyg, om det ska vara en kopplad länk eller en del av kapaciteten i Stockholmsområdet – är allt också mycket kopplat till Bromma. Bromma har koncession till år 2011. Det här måste ses som en helhet.

Vi bereder detta som en helhet. Vi kommer som sagt att försöka att ha detta klart för ett regeringsbeslut innan sommaren. Det finns också många aspekter man måste ta hänsyn till. Frågan om konkurrens är inte alltid så enkel. Gärna konkurrens, bara det inte drabbar mig. Det brukar vara ett begrepp som finns på marknaden.

Det är i och för sig inte förvånande att SAS vill värna om en utbyggnad av Arlanda. SAS har i dag en monopolställning på flygplatsen och har mycket att vinna på att kapaciteten koncentreras till den flygplats där man är helt dominerande. En ny flygplats skulle innebära att bolagets verksamhet på Arlanda försvagas, eftersom man då skulle flytta över delar av kapaciteten till den nya flygplatsen. I detta finns faktiskt en konkurrenstanke. Jag har inte med detta tagit ställning. Som jag sade bereds frågan. Men jag vill ändå göra det konstaterandet att det finns många aspekter man måste ta hänsyn till.

Fru talman! Jag vill avsluta med frågan om subventionering av luftfarten. Luftfarten har som sagt i princip alltid finansierats av brukarna. Endast vid ett fåtal tillfällen har skattemedel använts. Det har då främst rört sig om investeringar av regionalpolitisk karaktär. Några exempel är utbyggnad av landningsbanan i Luleå och Pajala flygplats.

Anf. 90 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag är glad att näringsministern ser en del politiska skillnader mellan oss. Det är nog inte särskilt svårt, inte ens för Expressens ledarsida, vid närmare eftertanke.

En privatisering och börsnotering av Arlanda tror jag vore väldigt sunt. Det skulle framtvinga ett marknadsmässigt tänkande för den fortsatta utbyggnaden av flygplatskapaciteten inom de ramar miljöhänsynen kräver och de krav andra olika intressegrupper kan ställa på utbyggnaden.

När det gäller konkurrensen mellan flygbolag och län vill jag fästa näringsministerns uppmärksamhet på att det kommer nya *slot*-tider med varje ny bana oavsett om de ligger på Södertörn, Arlanda eller någon annanstans. Det gäller självfallet att tillkommande kapacitet stimulerar konkurrensen.

Jag vågar säga att jag går ett steg längre än näringsministern. Även om det finns många som säger: Gärna konkurrens, bara det inte drabbar mig, är det min uppgift som politiker och regulator att försöka tillse att vi får en sund konkurrens på lika villkor. Det blir därmed till konsumentens bästa.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Det är därför som jag är så väldigt starkt engagerad för att man inte ska använda höga avgifter på Arlanda för att subventionera någon annan flygplats. Med osunda regler och subventioner skulle man därmed konkurrera ut motsvarande privata eller kommunala flygplatser.

Jag vidhåller med andra ord det trafikpolitiska beslutet. Det är brukarna som finansierar flygplatserna. Det ska kunna göras på marknadsmässig grund. Gärna ett börsnoterat Arlanda inom sinom tid. Men framför allt ska man inte utnyttja Arlanda som en skattekoska för att bygga flygplatser som inte marknadsmässigt kan bära sig själva.

Jag noterar här både Västerås och Skavstas alternativa möjligheter. De har stor bankapacitet, i Skavstafallet med den bästa bullermattan i landet och de näst längsta landningsbanorna, och dessutom två stycken. Den har stora förutsättningar. Men marknaden bör avgöra om det är den flygplatsen som har nyttjas mer eller mindre.

Skavsta har inom en tiomilsradie lika stort upptagningsområde som Arlanda. Men det gäller då att inte statsmakten missbrukar sin ställning och snedvrider konkurrensen till förmån för det statsägda.

Av denna orsak skulle jag ånyo vilja pressa näringsministern på besked om de marknadsmässiga kraven ska gälla. Är näringsministern beredd att ta ut avgifter på Arlanda för att lägga på en annars olönsam flygplats och därmed göra en indirekt statssubvention av nya flygplatser?

För mig är det uppenbart att det är marknadens behov, efterfrågan från dem som vill utföra flygresor, som ska styra kapacitetsutbyggnaden inom de ramar miljöhänsynen, miljökraven och naturkraven ställer upp. Det är därför för mig naturligt att marknadsnotera Arlanda och därmed nyttja det alternativ som finns. Det är vad marknaden i princip främst är beredd att betala för. Men det är marknaden som bör bestämma.

Anf. 91 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! I det svar som näringsministern gav är det mycket glädjande att notera att det uppenbarligen finns en klar ambition från näringsministerns och regeringens sida att kunna fatta ett beslut om detta före sommaren. Det tror jag att vi ut över hela landet ser med stor tillfredsställelse på. Just osäkerheten, de långa ledtiderna, oroar när man lyssnar på alla de problem som är förknippade med att bygga någonting.

Det är stora problem. Snart är det väl omöjligt att göra någonting i Sverige med alla de planbestämmelser som finns. Näringsministern nickar när jag säger detta. Jag förstår att han delar min oro på den punkten.

Det är också angenämt att notera att Arlanda kommer att vara en central och viktig del i de framtida planerna, enligt de direktiv som regeringen kommer att fastställa.

Eftersom näringsministern inte hade något att invända emot påpekan- det att en framtida lösning måste vara kostnadseffektiv, tar jag det till intäkt för att man ska dra nytta av de investeringar som har gjorts kring Mälardalen ut till Arlanda, bl.a. i järnväg. Det gäller också de investeringar i järnväg från Stockholm ned till Norrköping och Linköping, passerande Nyköping, som med all sannolikhet kommer att bli utomordentligt lönsamma.

Fru talman! Jag konstaterar att jag inte heller i frågan om Stockholms tillgänglighet hörde någon invändning. Det hade jag inte heller väntat mig, eftersom jag flera gånger tidigare har hört näringsministern klart

markera att kapacitetsfrågan i Stockholm inte är en regionalpolitisk, storregional Stockholmsfråga utan en nationell fråga.

Jag utgår ifrån att detta kommer att markeras klart i de direktiv som regeringen uppenbarligen avser att fatta beslut om. Runtomkring i landet väntar man med utomordentlig stort intresse på en försäkran om att vi inte ska få samma situation som vi hade för ett par år sedan på Arlanda. Då slog vi huvudet i taket och brottades med ständiga kapacitetsproblem.

Att det finns tillräcklig flygkapacitet är en fråga om den inre tillgängligheten i Sverige, om att hålla ihop landet. Det betyder mycket för Stockholmsregionens förmåga att konkurrera internationellt.

Anf. 92 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att konstatera att vi har en annan situation på Arlanda än på Kastrup. På Arlanda har vi ett system av flygplatser som ska tillgodose flygplatsbehovet i stora delar av landet. Arlanda spelar faktiskt en regionalpolitisk roll, vilket inte Kastrup gör. Det finns en väldig skillnad. Därför kan man inte dra samma paralleller som Per Westerberg gör.

Jag vill också konstatera att en flygplats på Södertörn skulle vara lönsam. Enligt de bedömningar och beräkningar som vi gör skulle den ha ungefär fem miljoner passagerare. Därmed kan man inte rakt ut säga att det inte går och att det inte är lönsamt. Det är inte sant. Det skulle vara lönsamt.

För egen del vill jag säga – jag hoppas att detta blir det sista jag säger här – att jag inte har tagit ställning. Jag har försökt att intellektualisera frågan. Vi bereder ärendet, och vår förhoppning och vårt mål är att vi ska klara att fatta ett regeringsbeslut före midsommar.

Anf. 93 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag tror att det för alla parter vore bra med ett snabbt besked av många skäl, inte minst av planeringsskäl.

Vi har diskuterat Arlanda, Köpenhamn och en eventuell flygplats på Hall. Jag ser naturligtvis till Sveriges nationella intressen. Både ur konkurrenshänseende och för näringslivet i många avlägsna delar är det viktigt att vi får ett väl fungerande nav med många direktlinjer från Arlanda.

Om marknaden själv får bestämma – med ett privatägt Arlanda – är det min fulla förvissning att man kommer att klara kapacitetsökningen och tillgodose miljökraven där, inte via en ny flygplats på Hall.

Det är inte jag – och egentligen inte näringsministern heller – som ska föreskriva något. Det är marknadens krav, efterfrågan, som borde vara styrande.

Om nu näringsministern är så förvissad om att en Hall-flygplats skulle bli lönsam, så är min avslutande fråga: Varför låter i sådana fall inte näringsministern marknaden sköta detta? En lönsam flygplats behöver inte statsfinansieras. Den kan skötas via ett privat bolag. Då får vi se om det finns några som är beredda att satsa de miljarder som det är fråga om i detta utomordentligt riskfyllda projekt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.24 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

16 § Svar på interpellation 1999/2000:377 om börsintroduktion av Vattenfall

Anf. 94 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Ola Karlsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att ge Vattenfall möjlighet att delta i omstruktureringen av den europeiska kraftmarknaden.

Låt mig först påminna om att staten som ägare till Vattenfall har lagt fast att huvuduppgiften för bolaget är att på ett effektivt sätt producera och leverera el till sina kunder. Detta ska ske på ett affärsmässigt sätt, vilket innebär att företaget uppfyller marknadsmässiga avkastnings- och utdelningskrav i sin affärsverksamhet. Genom detta medverkar Vattenfall till att trygga tillgången på el till ett rimligt pris och till att skapa goda förutsättningar för den svenska industrins konkurrenskraft. Det är därför naturligt att staten har ett starkt intresse av företagets långsiktiga utveckling.

Sverige är ett av de länder som under ett antal år haft en avreglerad elmarknad. Under år 1999 togs de första stegen i avregleringen av elmarknaderna inom EU. Vi kan se att utvecklingen mot en öppen, konkurrensutsatt elmarknad i Europa kommer att fortgå och att denna innefattar bl.a. Polen, Tjeckien och Ungern, som också inlett avregleringen av sina elmarknader.

Som ett led i den utveckling och marknadsöppning som skett på den europeiska marknaden så har Vattenfall under det senaste året genomfört ett antal strukturaffärer. I Finland förvärvade Vattenfall de två elföretagen Revon Sähkö och Heinola Energia samt ett ytterligare finskt elföretag. I Norge förvärvades stora andelar i Oslo Energi och Fredrikstad Energi. Försäljningssamarbete inleddes också med Göteborg Energi genom ett nybildat hälftenägt bolag, Plusenergi AB.

Vattenfall har även förvärvat 25,1 % av det regionala energibolaget i Hamburg och avtalat om samarbete med staden Hamburg, som äger ytterligare 25,1 %. I Tjeckien ökade Vattenfall sin andel i ett lokalt eldistributionsföretag och i januari 2000 förvärvades 55 % av Warszawas el- och värmeverk.

Ovanstående förvärv är exempel på att Vattenfall på ett aktivt sätt deltagit i den pågående omstruktureringen av energimarknaden och därmed ytterligare stärkt sin position såväl i Norden som i Europa.

Vattenfall är det största svenska elproduktionsföretaget och svarar för en stor del av såväl den svenska som den nordiska elproduktionen. Bola-

get är i kraft av sin storlek och med sin stora tillgång på kompetens en viktig nationell resurs på energiområdet. Det är därför min uppfattning att Vattenfall ska förbli i statlig ägo och jag bedömer att Vattenfall har den ekonomiska styrka som behövs för att vara en stark aktör och trygga kundernas tillgång på el till rimligt pris.

Anf. 95 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag ska börja med att tacka för svaret. Låt mig också börja med att slå fast att det är viktigt för Sverige att vi har duktiga energibolag här i landet och att Vattenfall är ett av de viktigaste bolagen här i Sverige vad gäller energi.

Jag kan också konstatera att Vattenfall för närvarande har en nackdel gentemot sina konkurrenter genom att Vattenfall som konkurrensutsatt aktör inte har möjlighet att konkurrera med de andra aktörerna på lika villkor. En väsentlig förutsättning för att uppnå lika villkor är att ha tillgång till kapitalmarknaden för att kunna skaffa kapital till en expansion och för att kunna samarbeta internationellt på viktiga områden.

För Vattenfall är det väsentligt att nu få veta vilka förutsättningar som gäller för dess fortsatta utveckling. Bolagets strategiska inriktning och expansionsplaner och därmed möjligheter att uppnå sina målsättningar kommer i stor utsträckning att bero på tillgången till kapital.

Det värde som Vattenfall representerar kan därtill komma att minska längre fram om bolaget inte ges möjlighet att genomföra de strategiska tillväxtsatsningar som planeras internationellt.

En vidgning av Vattenfalls ägarkrets medger därtill att andra ägare utöver staten får möjlighet att kritiskt granska Vattenfalls affärsidé och ställa krav på en effektiv förvaltning och goda ekonomiska resultat i linje med vad staten eftersträvar. Vid en börsintroduktion återspeglas bolagets prestanda i börskursen. Vattenfalls investeringar får en utomstående granskning som innebär att endast satsningar som i ett bransch- och kapitalmarknadsperspektiv ter sig som de mest lämpliga kommer att ske.

I syfte att underlätta kapitalmarknadens oberoende granskning av bolaget kommer staten att eftersträva att bolagets ägarstruktur återspeglas i styrelsens sammansättning. Det borde vara så. För att ge möjlighet att verka på samma sätt som övriga aktörer på marknaden genom att expandera, dra till sig externt kapital och förvärva andra företag mot betalning i egna aktier bör staten minska sitt ägande i Vattenfall AB, och börsnotera bolaget.

Fru talman! Jag återger här något ur den proposition som Björn Rosengren har lagt fram om att börsintroducera Telia AB. Jag har bara bytt ut ordet Telia mot Vattenfall. Jag menar nämligen att det är intressant att jämföra, och se att de argument som gäller för Telia också gäller för Vattenfall:

Det är viktigt för Vattenfalls fortsatta expansion, för Vattenfalls möjlighet att konkurrera på likvärdiga villkor och för Vattenfalls möjlighet att delta i den snabba omstrukturering som vi nu ser ske att man börsintroduceras och får tillgång till kapitalmarknaden.

Jag skulle vilja fråga statsrådet: Har Carl-Erik Nyqvist fel när han argumenterar för att det är bråttom att börsintroducera Vattenfall?

Omstruktureringen kommer att ske under de kommande ett till två åren. Ska Vattenfall ha möjlighet att vara en aktiv aktör i detta så krävs

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

en börsintroduktion, eller alternativt tillgång till mycket kapital på annat sätt.

Och har Jörgen Andersson, den tidigare ordföranden i Vattenfall, fel? Varför är det så att de som har jobbat nära och i bolaget argumenterar för en börsintroduktion? Varför förvägrar statsrådet dem den möjligheten?

Anf. 96 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag börjar med att konstatera att före pausen var det två partikolleger till Ola Karlsson som hade samma argument, och återopade Telia för att sätta Arlanda, och även Svensk Bilprovning, på börsen. Nu kommer det tredje – att sätta Vattenfall på börsen med Telia som argument.

Jag konstaterar också att i Vattenfalls långsiktiga utvecklings- och investeringsplaner bör utvecklingen av ny ekologisk elproduktionsteknik och investeringar i el- och värmeproduktion från förnybara energislag vara framträdande. Vattenfall ges därmed en strategisk roll i omställningsarbetet.

Vattenfall spelar också en väldigt tung och viktig roll när det gäller den omstrukturerad och de nedläggningar som vi har gjort, och troligtvis också successivt kommer att göra, av kärnkraften.

Vattenfall har till uppgift att på ett effektivt sätt producera och leverera el till sina kunder. Detta ska ske på ett affärsmässigt sätt, vilket innebär att företaget uppfyller marknadsmässiga avkastnings- och utdelningskrav i sin affärsverksamhet. Genom detta medverkar Vattenfall till trygg tillgång på el till ett rimligt pris och till att skapa goda förutsättningar för den svenska industrins konkurrenskraft.

Varför är det då naturligt med ett starkt statligt intresse i Vattenfall?

För det första är Vattenfall, som jag nämnde, en viktig resurs i arbetet med omställningen av energisystemen inom ramen för affärsmässighet. För det andra är en av Vattenfalls viktigaste uppgifter att trygga samhällets tillgång på el till ett rimligt pris. För det tredje har Vattenfall stor tillgång på viktig kompetens inom energiområdet som är uppbyggd under många år. För det fjärde har Vattenfall krafttillgångar av stor nationell betydelse.

Samtidigt har Vattenfall under de senaste åren, genom avregleringen av elmarknaden och den nordiska marknad vi har, spelat en väldigt tung roll på affärsmässig grund och även haft det här nationella ansvaret.

Jag finner således ingen anledning att Vattenfall skulle gå ut på börsen. Jag menar att Vattenfall ska förbli i statlig ägo. Det är också viktigt att Vattenfall hålls samman som en koncern. Det finns alltså ingen ambition från regeringens sida att göra några förändringar i det avseendet.

Anf. 97 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Genom det svar som statsrådet ger nu förstår jag fullt väl varför det inte är möjligt att börsintroducera Vattenfall.

Nu redovisar statsrådet en delvis ny roll för Vattenfall som man har försökt att manövrera sig ut ur tidigare. Statsrådet säger här att Vattenfall har en strategisk roll i omställningsarbetet, inte minst vad gäller utvecklingen och satsningen på förnybara energikällor. Vidare säger statsrådet att Vattenfall har en stor del i och en stor roll att spela när det gäller utvecklingen av kärnkraft. Den strategiska rollen innebär uppenbarligen

också att det inte är enbart affärsmässiga krav som ska ställas i det arbetet.

Inte minst i förhandlingarna när det gäller avvecklingen av Barsebäck 1 har Vattenfall arbetat mycket målmedvetet för att uppgörelsen skulle ses som affärsmässig från bolagets sida och att man inte skulle drabbas av en politikerrabatt eller misstro på marknaden därför att man tar politiska hänsyn eller därför att man tvingas till dyrbara investeringar eller hänsynstaganden för att vara det lydiga redskapet åt energiministern.

Björn Rosengrens regeringsunderlag har här i kammaren agerat och argumenterat mycket starkt för att investeringen i den tyska kärnkraften i Hamburg enbart ska ses som ett affärsmässigt köp och inte som en del i det strategiska omställningsarbetet. På den punkten kan kanske statsrådet ge besked. Är det ett led i omställningsarbetet eller är det ett utslag av affärsmässighet?

Jag menar att det är viktigt för Vattenfall att man får vara rent affärsmässigt. Om man ska ta del i omställningsarbetet, i avvecklingen av kärnkraften och annat, ska det ske på affärsmässiga villkor. Vattenfall ska få ersättning för de extra åtaganden man ställs inför. Jag tror att det vore mycket olyckligt för Vattenfall, de anställda och för möjligheterna att upprätthålla ett förtroende som affärsmässig aktör om statsrådet inte klart markerar att det är affärsmässighet som gäller i första hand och att den strategiska rollen i omställningsarbetet ska innebära rent kommersiella och rent affärsmässiga villkor.

Jag tror att det är bra för Sverige med ett starkt Vattenfall som jobbar på affärsmässiga villkor. Jag tror att det är alldeles nödvändigt, i likhet med Carl-Erik Nyqvist och Jörgen Andersson, att vi snart får en börsintroduktion av Vattenfall för att ge bolaget möjlighet att konkurrera på likvärdiga villkor med de stora europeiska konkurrenterna.

Anf. 98 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag redogör för det energipolitiska beslut som riksdagen har fattat. Det må väl vara respekterat. Jag redogör för det beslut som riksdagen har fattat. När det gäller omstruktureringen och frågan om kärnkraften ligger Vattenfall som en del av det beslutet. Det är detta jag redogör för. Jag kommer faktiskt att respektera det beslutet. Om riksdagen skulle fatta ett annat beslut blir förhållandena annorlunda.

Den omstrukturering som har skett kan uttryckas i olika siffror. Bl.a. har prisnivån sänkts med 30–40 % sedan avregleringen 1996 samtidigt som konkurrensen har ökat. Vattenfall har trots detta hävdats sig mycket väl. Vattenfall har t.o.m. lyckats att göra, vilket har nämnts här i debatten, olika uppköp och olika allianser. Trots en hårdnande konkurrens och lägre priser har man rationaliserat och omstrukturerat.

Jag bedömer, och det har jag också redogjort för, att Vattenfall har en tung roll att spela. Som jag också sade ska detta självfallet ske på affärsmässig grund. Man har också en tung roll att spela när det gäller omstruktureringen av energipolitiken, vilket också självfallet kan hanteras på affärsmässig grund och ska så göras. Därmed menar jag att Vattenfall kommer att klara sig mycket väl som ett helt statligt bolag, och det har också visat sig hittills. Jag behöver kanske inte argumentera mer för det.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Jag kan bara konstatera att regeringen inte tänker göra någon förändring i det avseendet.

Anf. 99 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag kan då konstatera att de investeringar som Vattenfall har gjort i bl.a. tysk och finsk kärnkraft får ses som ett led i den strategiska rollen i omställningsarbetet av det svenska energisystemet.

Fru talman och herr statsråd! Jag hoppas att omsvängningen när det gäller ägandet i Vattenfall kommer att ske ungefär som omsvängningen när det gäller ägandet i Telia och att den kommer relativt snart. När det gäller Telia tog det väl ungefär 18 månader från helstatligt ägande till börsintroduktion. Jag hoppas för Vattenfalls skull att det kommer ett förslag så småningom om börsintroduktion. Jag hoppas det för de anställdas skull och för Sveriges skull.

Anf. 100 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig bara konstatera att det hoppet inte kommer att infrias, i varje fall inte under en överskådlig tid. Det är jag övertygad om. Det har att göra med att det inte finns någon kraft och ingen marknad som ställer de krav som uttrycks här. Vattenfall fungerar mycket väl och har hävdats väldigt väl. Jag som ansvarig minister och regeringen har inga ambitioner att börsintroducera Vattenfall. Vad framtiden sedan har att visa är svårt att sja om. Men som läget är i dag kommer det inte att ske under överskådlig tid.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 1999/2000:413 om jämställdhet och den nya ekonomin

Anf. 101 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Margareta Andersson har frågat jämställdhetsministern vad hon avser att vidta för åtgärder för att

1. informationstekniken ska bli mer användarvänlig och på det sättet få fler flickor och kvinnor att använda den,
2. fler flickor och kvinnor ska bli intresserade av att utbilda sig inom IT-området och
3. fler kvinnor ska uppmuntras att delta i utvecklingsarbetet med att anpassa tekniken till kvinnors och flickors behov.

Interpellationen berör flera ministrars ansvarsområden. Vi har kommit överens om att jag ska besvara interpellationen.

Jag vill först tacka Margareta Andersson för att hon tar upp detta angelägna område.

Människors tillträde till växande sektorer får inte hindras av invanda mönster, som begränsar individers utbildnings- eller yrkesval. Att tendenser till könsbundna studieval bryts är en förutsättning för att kvinnor och män ska engageras i IT-samhället på lika villkor. Andelen kvinnor i

kvalificerade IT-inriktade utbildningar är fortfarande alldeles för låg. Den redan låga andelen kvinnor i IT-företagens ledningar har framhållits i debatten. Brister när det gäller jämställdhet mellan kvinnor och män i IT-sektorn kan leda till problem i hela det IT-beroende samhället, vilka på sikt kan leda till minskad tillväxt.

Många projekt genomförs och insatser görs för att få flickor att välja det naturvetenskapliga programmet på gymnasiet, som t.ex. NOT-projektet eller Vetenskapscentrum i Göteborg. Vissa resultat har nåtts, t.ex. har andelen flickor ökat på det naturvetenskapliga programmet i gymnasieskolan. Även på universitet och högskolor görs insatser för att få kvinnor att välja de datainriktade utbildningarna och att fullfölja dessa.

Men mycket mer behöver göras för att bryta vårt traditionella studie- och yrkesval och ändra synen på att teknik och data skulle vara något manligt. Margareta Andersson pekar på jämställdhet i utbildningen, men också på att åtgärder bör vidtas för att öka användarvänligheten och att kvinnors deltagande bör öka även inom utvecklingsarbetet.

Regeringens målsättning, som också presenterats i IT-propositionen, *Ett informationssamhälle för alla* (1999/2000:86), är bl.a. att öka alla människors förutsättningar att utnyttja informationsteknikens möjligheter oberoende av bl.a. kön. I målsättningen ingår också att bidra till att sammansättningen av IT-specialister motsvarar befolkningen med avseende på kön och etnisk bakgrund. Åtgärder prioriteras för att öka kompetensen, tilliten och tillgängligheten och för att åstadkomma en god och bred användning av IT, med målet att uppnå ett informationssamhälle för alla. En enkönad IT-bransch innebär att många människor inte bereds plats i den dynamiska och spännande samhällsutveckling som sker. Det innebär också att vi inte till fullo utnyttjar landets kompetens och kreativitet.

Ett särskilt råd som rör jämställdheten inom transport och IT-tjänster, Jämit, har inrättats (dir. 1999:83) med uppgift att behandla frågor om utbildning, kompetens och rekrytering. Rådet har nyligen avgivit en delrapport och lämnar i juni ett första förslag till åtgärder för att komma till rätta med IT-sektorns jämställdhetsproblem. Det är min förhoppning att de förslag som rådet kommer fram med ska kunna leda till en bättre balans och jämställdhet mellan könen inom IT-området.

Anf. 102 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka näringsminister Rosengren för svaret på min interpellation. Särskilt angenämt är det att näringsministern liksom jag och övriga riksdagsledamöter i Centerpartiet ser detta som en angelägen fråga. Mer bekymmersamt blir det när jag läser det avlämnade svaret.

Näringsministern hänvisar till regeringens IT-proposition. Jag har varit inne på Näringsdepartementets hemsida för att se vad det stod i frågan. Där kan man läsa att målsättningen med regeringens IT-politik är att öka människors förutsättningar att utnyttja informationsteknikens möjligheter, oberoende av kön, ålder, etnisk bakgrund och eventuella funktionshinder, och bidra till att sammansättningen av IT-specialister motsvarar befolkningen med avseende på kön och etnisk bakgrund.

Vidare hänvisar näringsministern till det råd som inrättats och som ska studera just dessa frågor. Frågan jag måste ställa mig är om näringsministern har läst den första delrapporten som rådet har presenterat. Jag

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

har den här och har faktiskt hunnit läsa en hel del i den. Tyvärr har enligt den rapporten antalet flickor och kvinnor som väljer tekniska utbildningar i stället sjunkit. Det gäller på hela det systemvetenskapliga området och på data- och elektronikområdet, även på gymnasieskolan.

I rapporten kan man också läsa om en undersökning där JämO studerat jämställdhetsplanerna för 22 stycken IT-företag. Bara ett av de här företagen hade en jämställdhetsplan som levde upp till lagens krav. Företagens storlek varierade mellan 29 och 320 anställda. De flesta företagen består till 20 % av kvinnor och till 80 % av män. Kvinnorna arbetar med administration och männen återfinns i ledande positioner och övriga tjänster.

Vad kan näringsministern tänkas vidta för åtgärder för att rätta till detta?

I det nya arbetslivet är medarbetarna viktigare än någonsin. Medarbetarnas kunskaper och investeringar i intellektuellt utvecklingsarbete är det som skapar de stora värdena i produktionen. Hela idén om den nya ekonomin bygger på ett sådant resonemang. Det är i kunskaperna den stora möjligheten till tillväxt och högre produktivitet ligger. Detta får konsekvenser för hela ekonomin.

Att halva arbetskraften, och därmed också en stor del av kunskap, kompetens och nytänkande, ställs utanför det område som enligt alla prognoser ska vara det som bär upp tillväxten och därmed även garanterar framtidens välfärd är allvarligt både för jämställdhetsarbetet och för den framtida välfärden i Sverige.

Kan det faktum att kvinnor dubbelarbetar, med både det traditionella arbetet och ett vanligtvis större ansvar för hemmet, vara en bidragande orsak till att kvinnor i mindre utsträckning har likvärdiga möjligheter att göra karriär inom den nya tillväxtmarknaden? Detta kan vara ett område värt en närmare analys.

Med tanke på de reportage som medierna förmedlar om IT-branschens arbetsnarkomaner kanske det kan vara så att de också kräver en total uppoffring av dem som är verksamma i företagen. Är det på det viset kanske näringsministern skulle vara beredd att arbeta för att utforma ett system som gör det möjligt för människor inom alla branscher att få hjälp med hemarbetet, t.ex. genom att införa det s.k. RUT-avdraget.

De människor som är arbetsnarkomaner är också väldigt ofta långtidssjukskrivna. Det står ju samhället för, även om det egentligen borde vara de här företagen, som inte har koll på vare sig arbetstider eller andra arbetsförhållanden, som gjorde det. En hel del seriösa företag har en vettig personalpolitik. Men det finns en hel del som inte har det.

Vad vill näringsministern göra åt den situation som innebär att det är fel forum som betalar? Vi gör det gemensamt över samhällsbudgeten när företagen borde stå för kostnaden.

Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! För att det inte ska bli något missförstånd vill jag börja med att säga att när jag talar om att antalet flickor har ökat talar jag om den naturvetenskapliga linjen. Här talas om den systemvetenskapliga linjen. Jag talar alltså om ett bredare anslag när det gäller naturvetenskap. Där har antalet ökat. Det är möjligt att det har minskat när det gäller just linjen för systemvetenskap.

Jag vill också säga att jag mycket noggrant har följt den här rapporten. Det är också så att jag har skrivit direktiven till denna utredning och regeringen har fastställt dem.

Det är viktigt för mig att dels få fram orsakerna, se hur det ligger till, dels, vilket jag förväntar mig att utredningen Jämit ska göra, komma med konkreta förslag på vilka åtgärder vi bör pröva. Jag förutsätter också att de förslag som föreläggs ska gå ut på remiss. Jag tycker att det är ett bra sätt att jobba på. Jag kan inte tvärsäkert svara på varför, hur man ska komma ut och vad man ska göra. Detta tycker jag är ett vanligt sätt att jobba på som jag respekterar.

När det gäller de IT-baserade konsultbolagen och företagen som är direkt kopplade till att ge tjänster via IT – jag vet inte om man alltid ska kalla det för den nya ekonomin – vill jag säga att det är klart att många av de här unga företagen har en väldigt dålig arbetsmiljö, inte alltid på grund av en illasinnad arbetsgivare, utan oftast mer på grund av att själva miljön är sådan och att människor tar på sig mer än de orkar med.

Min statsrådskollega på Näringsdepartementet, Mona Sahlin, tittar nu på frågan om arbetsmiljön. I fråga om de nya arbetsmiljöerna finns utbrändhet men fortfarande även de klassiska arbetarskadorna. Det kommer att bli en förskjutning till frågor om den nya arbetsmiljön.

Jag vill slå fast att regeringen dels har tillsatt en utredning, dels förväntar sig att få svar och förslag och en debatt kring detta. När jag läste interpellationen sade jag att den är bra, den ligger i tiden, vi får en debatt. Vi tittar nu över arbetsmiljöfrågan och de nya problem som har kommit upp. Min summering är att regeringen har vidtagit de åtgärder som kan förväntas, och mer kommer att göras.

Anf. 104 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Frågorna är oerhört viktiga. Vi kan inte överskatta dem. De kommer att påverka oss i många sammanhang. Det är jättebra att utredningen har kommit till stånd. Dessutom har ni valt en utmärkt duktig ordförande i Görel Thurdin. Jag hoppas verkligen att det kommer fram ett bra förslag som regeringen sedan kan arbeta vidare med. Frågorna om arbetsledning, arbetsmiljö och utbrändhet kommer att finnas med i debatten länge.

Det finns en annan del som näringsministern inte har svarat på, nämligen hejdlösheten i IT-företagen. De är som småpojkar som har hittat ett lego eller något annat de tycker är roligt. De bygger, bygger och bygger. De är fullständigt avskärmade från allting. Lite grann så upplever jag IT-företagarna. Ibland får mamor lyfta bort ungen och säga åt den att göra någonting annat. Kanske måste vi från samhällets sida göra någonting liknande.

Ofta är det så att det inte sker någon användaranpassning. Bruksanvisningarna och handledningarna är svåra att följa, ibland finns de över huvud taget inte. Är man lite avvaktande mot tekniken från början, blir man då definitivt rädd för tekniken. Jag tror att det finns ett problem. Jag känner själv ibland att det tar för mycket tid och att det är för mycket jobb att lära sig det hela. Det gäller många, inte bara flickor och kvinnor. Det finns män som reagerar på samma sätt. Man överöses med så mycket att man till slut inte klarar av att ta in mer.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Det är viktigt att göra tekniken mer användarvänlig, att förenkla den mer, att bredda den i stället för att ytterligare fördjupa den, om vi inte ska få till resultat den spännande bild jag såg i Ny Teknik häromdagen. Bilden föreställer en kille som springer ut på en svikt, han ska hoppa i vattnet, tjejen kommer några steg efter och ska hoppa. Nästa bild visar hur killen svävar upp i de högre rymderna, svikten har gått av, tjejen ramlar i vattnet och drunknar – om det nu beror på jämställdhet, IT eller pengar. Lite grann av denna situation fångades i bilden. Vi från samhällets sida måste hitta lösningar.

NUTEK citeras i skriften, och man säger att jämställdhet är lönsamt. Har näringsministern några förslag på hur vi ska göra? Det kanske inte kommer med i kartläggningen, utan vi måste kanske hitta andra idéer. Det här är frågor som måste lösas om vi inte ska hamna i en än mer splittrad arbetsmarknad där kvinnor enbart sysslar med vård och män sysslar med andra saker. Informationstekniken och det nya samhället får inte innebära en ännu större könssegregering på arbetsmarknaden. Jag upplever detta som en allvarlig fråga. Jag tycker mig känna att även näringsministern har samma åsikt. Hur går vi vidare?

Anf. 105 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag tror inte att man ska generalisera för grovt. Alla som jobbar på IT-företag grundar inte sitt arbete på att vara avskärmade i sin programmering eller när de tar fram underlag från datorer. Det är överdrivet. Marknaden tenderar mer och mer till att bli ganska normal. Det är en pionjärmarknad. Den börjar redan nu bli normal i dess värde, i att alltfler ifrågasätter, i att arbetstider och liknande planas ut. Problemen för företagen i dag är att få tag i folk. De får inte tag i folk. Det innebär också att lönelägen, krav på olika villkor i form av optioner osv., ökar. Därmed går det att säga att många av dem har en bra arbetsmarknad. Många av dem har både löner och arbetsvillkor som är många gånger bättre än ett sjukvårdsbiträdes. Man ska inte hårdra detta.

Sedan finns det självklart här, som på andra ställen, avarter. Den enda vägen att gå är den klassiska, nämligen att se över arbetsmiljön, kanske framföra krav på förändringar i lagstiftningen. Det handlar om parterna och de fackliga organisationernas förmåga att agera.

Det känns ändå inte så hopplöst. Det kommer att ske en utveckling, och det finns problem. De ska inte negligeras, men de ska inte heller överdrivas.

Sedan var det kvinnors förhållande till den nya ekonomin. Alla forskare och andra vet – generellt sett – att kvinnor troligtvis är mer lämpade att hantera den nya ekonomin. Det ställer större krav på fantasi, det ställer större krav på att ha många bollar i luften. De kvinnliga egenskaperna – även män kan ha kvinnliga egenskaper – är mer lämpade för de nya ekonomierna, just därför att de ställer krav på att kunna hålla många saker i luften, omsorg och att kunna se saker och ting som inte direkt kan uttryckas i kvantitativa termer.

Jag hoppas att detta kommer att visa sig, och då skulle det kvinnliga i oss människor vara en egenskap som skulle vara mer lönsam än de manliga egenskaperna i den nya ekonomin. Detta, ska erkännas, har nu inte sagts med någon större vetenskap, fru talman, utan mer som en allmän betraktelse. Jag tror att det ligger mycket i detta.

Anf. 106 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag hoppas att de sista filosofiska funderingarna från näringsministern kommer att slå in. Om marodörerna på företagsområdet inte har lyckats skrämma bort för många flickor och kvinnor har jag också förhoppningen om att detta ska ske.

Jag har diskuterat jämställdhetsfrågor med Margareta Winberg ett antal gånger. Vi har väl lite grann samma farhågor om vad vi måste vara uppmärksamma på. Om jag förstår näringsministern rätt kommer regeringen att titta på frågorna och försöka hitta lösningarna. Det är inte minst parterna på arbetsmarknaden som har ett stort ansvar här. Där har jag sett en del tecken som säger att man är på väg in i arbetet. Förhoppningsvis kommer det att ge resultatet att man börjar engagera sig, att det inte går att arbeta så. I något företag har man sagt att föräldraledighet är meriterande vid chefstillsättning. Sådana synpunkter och signaler är bra. Vi får lyfta fram dem i stället för att ha människor som mår dåligt och har det jobbigt. Vi ska se och ta till vara de möjligheter som finns så att både män och kvinnor kommer in i verksamheten. Vi måste stötta hela vägen från grundskolan. Skolministern och utbildningsministern behöver blandas in. Jag förmodar att det här är frågor som regeringen diskuterar, kanske inte bara över en kopp kaffe utan även i mer formella sammanhang.

Anf. 107 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag tycker att vi har klarat av debatten bra, så jag avstår från att säga något mer.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 1999/2000:405 om AB Svensk Bilprovning

Anf. 108 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Ingvar Eriksson har ställt två frågor om AB Svensk Bilprovning. Den ena avser köproblem och den andra avmonopolisering.

Jag har nyss besvarat en interpellation från Jan-Evert Rådström om väntetiderna vid bilprovningen. Där sade jag att Bilprovningen nu måste koncentrera sig på huvuduppgiften att kontrollera fordon och göra en insats för att minska köproblemen. Jag har även skrivit till Bilprovningen i denna fråga. Jag vill dock understryka att på de allra flesta håll i landet så finns det inga köproblem och bilägarna är mycket nöjda med servicen. Ingvar Erikssons kritik skjuter lite över målet, anser jag.

Ingvar Eriksson gör vidare en rad svepande uttalanden om Bilprovningen, att det fungerar illa, att bolaget stelnat etc. Jag har inte skäl att gå in på dessa bedömningar; de får stå för interpellanten.

AB Svensk Bilprovning genomför en värdefull och effektiv kontroll av den svenska fordonsparken till en internationellt sett låg kostnad. Köproblem förekommer från tid till annan mest beroende på säsongsmässiga variationer i bilägarnas intresse av att genomföra kontrollen av sitt fordon. Det är t.ex. ibland svårt att hålla tillräcklig kapacitet på våren

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

när alla motorcykelägare och husvagnsägare vill ta ut sina fordon samtidigt. Jag sade i mitt förra svar att Vägverket arbetar på att lösa denna fråga genom ett nytt kallelsesystem. Tekniskt sett ligger den svenska fordonskontrollen på en hög nivå. Bilprovningen finns tillgänglig i hela landet.

Så till frågan om Bilprovningens avmonopolisering. Ingvar Eriksson anser att en sådan är önskvärd. Jag har inte samma uppfattning. Som jag sagt fungerar den svenska kontrollen av fordon ur säkerhets- och miljösynvinkel i huvudsak bra, och den finns tillgänglig i hela landet. Vissa efterkontroller kan göras av ackrediterade verkstäder. Någon avmonopolisering av Bilprovningen är inte aktuell.

Anf. 109 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret på interpellationen om AB Svensk Bilprovning.

Dessvärre kan jag inte vara nöjd med svaret, enär statsrådet dels säger blankt nej till mina och många andras propåer om att det vore bra om Svensk Bilprovning framtogs sin monopolställning, dels antyder att jag i min interpellation skulle ha använt en rad svepande uttalanden om Bilprovningen och därmed ha skjutit över målet.

I stället går näringsministern tyvärr in i en ensidig försvarsställning, utan minsta vilja eller intresse av att någon förändring av verksamheten skulle kunna vara till det bättre för landets bilägare och åkare, dvs. de som ska utnyttja de tjänster som Bilprovningen ska svara för. Varför denna negativa syn på konkurrensutsättning?

Fru talman! Jag har aldrig ifrågasatt att Svensk Bilprovning genomför en värdefull och i huvudsak effektiv kontroll av den svenska fordonsparken till en internationellt sett låg kostnad. Inte heller ifrågasätter jag den tekniska nivån eller att Bilprovningen skulle finnas i hela landet.

Däremot står jag upp för vad jag har sagt i interpellationen om att köproblemen på många håll är helt oacceptabla och att det år för år har blivit allt värre. Det är faktiskt sant att väntetider på uppåt tre månader förekommer på olika håll i landet. Det har varit stor irritation bland åkerierna, inte minst i Skåne, som inte har kunnat erbjudas besiktningstid förrän om flera månader. Brister finns också på vissa enheter där exempelvis de allt högre lastbilarna inte kommer in i lokalerna. Dessa åkerier hänvisas till andra bilprovningstationer, med ännu längre väntetider som följd.

Fru talman! Nog är det illa att Svensk Bilprovning inte kan förutse sin egen verksamhet bättre än vad som skett hittills. Man vet rimligen på förhand ganska exakt vilket antal bilar som ska besiktigas varje år och vilken tillgång på inspektörer man förfogar över.

Bilprovningen har uppenbart, som jag också säger, stelnat i sina former och sin organisation och saknar förmåga att växa med Sverige – detta trots sin monopolsituation. Det är mot den bakgrunden som jag menar att det är hög tid att Bilprovningen i Sverige fråntas sitt monopol på verksamheten.

De flesta andra länder i Europa har en öppen konkurrens på fordonsbesiktning, baserat på det europeiska regelverket för en fri marknad med konkurrens även inom provning och besiktning. EG-kommissionen har under 90-talet infört ett europeiskt ackrediteringssystem för att säker-

ställa oberoende, objektivitet och kvalitet i provning, som därför med fördel kan ske i konkurrens. Detta skapar goda förutsättningar, tror jag, för införande av andra upplägg även i Sverige än det som har tillämpats inom monopolet.

Jag ställer än en gång frågan: Varför så negativ, herr statsråd?

Anf. 110 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag börja med att säga att jag delar uppfattningen att det finns kritik som kan framföras mot Svensk Bilprovning. När det t.ex. gäller Skåne har man nu vidtagit åtgärder för att korta köerna.

Svensk Bilprovning har ju tidigare varit mycket lönsamt. Man har byggt upp en kassa på 400–500 miljoner, och det har fungerat väldigt bra. Problemet de senaste åren är ju att ledningen har menat att man ska syssla med annat än just bara testa och prova bilar. Det har inneburit att management inte har koncentrerat sig på det sätt som skulle ha förväntats, dvs. att koncentrera sig på huvudaffären. Med huvudaffären menar jag i det här sammanhanget den enda affären.

Nu har vi bytt ledning, och jag har gett starka direktiv att det nu ska handla om detta. Jag är övertygad om att vi kommer att få se framför oss en bättre fungerande Svensk Bilprovning.

I övrigt, fru talman, vill jag hänvisa till den interpellation av Jan-Evert Rådström där samma fråga har tagits upp. I den interpellationsdebatten har jag redogjort för detta. Det är också antecknat i protokollet, så jag avstår från att nu fortsätta denna debatt.

Anf. 111 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Det var inte direkt något svar på min fråga varför statsrådet är så negativ till konkurrensutsättning, utan det var återigen ett försvarstal för det system som i dag verkar. Det är det som jag tycker är lite ledsamt, inte minst mot bakgrund av att det under 90-talet och tidigare har varit på gång att göra en sådan förändring. Jag är övertygad om att de problem som statsrådet här erkänner finns därmed skulle kunna klaras av på ett enklare sätt.

Detta med att åtgärder kommer att vidtas och att lönsamheten har ökat har vi hört, men man har ändå inte lyckats i sin viktigaste uppgift, att klara just köerna. Nu säger statsrådet att de kommer att klaras. Jag kommer att följa utvecklingen och se om det blir så.

Jag lämnar inte uppfattningen att jag tror att det vore bäst för bilägarna och åkerierna om de fick chansen att komma till en konkurrensutsatt verksamhet på det här området. Det finns en stark kritik, och det råder stor irritation bland åkare som har fått stå stilla på grund av att inte någon bilprovningsstation har kunnat ta emot dem i tid. Det leder till stora kostnader, genom att de inte kan driva verksamheten som det var tänkt. Det kan också gå ut över anställda, som skett i några fall.

Det skulle vara intressant att höra vilka starka direktiv som statsrådet har kommit med och som skulle påverka situationen till det bättre, om det finns möjlighet att ge något besked om detta.

Anf. 112 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det är mycket enkelt. Man ska syssla med att besiktiga bilar, och man ska göra det effektivt.

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 113 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Tack för det beskedet. Det är uppenbart att man har sysslat med en hel del annat, och köerna har kanske uppstått bl.a. av det skälet. Det beskedet tackar jag för.

Men jag har fortfarande inte fått något svar på frågan varför statsrådet är så negativ till konkurrensutsättning av denna verksamhet. Jag tror att det skulle berika. Det skulle lösa problem på ett lättare sätt än vad som hittills har skett. Varför så negativ?

Anf. 114 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Att avreglera, lägga ned monopol och konkurrensutsätta allt är inte per definition något som alltid är bra. Det måste ändå göras i sitt sammanhang. Nu har jag stått här i kammaren och haft flera interpellationsdebatter och fört diskussioner med moderata företrädare. Jag har blivit föreslagen att sätta Arlanda och Svensk Bilprovning på börsen; jag minns inte allt. Telia har vi satt på börsen. Det finns rationella skäl för det. Det kan möjligen finnas annat där det finns rationella skäl. Jag fick också en propå om att sätta Vattenfall på börsen.

Svensk Bilprovning är ett mycket väl utbyggt system som gör en mycket enkel tjänst, som bygger mycket på att man har en hög kompetens och en maskinpark som gör att man kan hantera detta väldigt rationellt. Det har visat sig att det är en av de bäst skötta och en av de billigaste bilprovningarna i världen i de internationella jämförelser som görs.

Jag menar att det är en verksamhet för bilägarna. Det är bilägarnas verksamhet. Bilägarna ska kräva att det ska vara rationellt. Det ska vara billigt. Det har Svensk Bilprovning klarat av – utom den senaste tiden, just därför att man har haft en ledning som plötsligt har velat öppna verksamhet i Brasilien och haft andra intressen.

Nu är det åter till *basic*. Nu ska vi se till att vi besiktigar bilar rationellt och med hög kompetens och att det ska vara billigt för bilägarna. Det är bilägarnas verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 1999/2000:384 om uteblivna satsningar på väg och järnväg

Anf. 115 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Johnny Gylling har frågat mig på vilket sätt jag avser att agera för att skapa förutsättningar för Vägverket att kunna leva upp till sina underhållsplaner, på vilket sätt jag avser att agera för att åtgärda de farligaste vägsträckorna inom kort, vilka åtgärder jag avser att vidta för att öka bärigheten på järnvägen så att den bättre ska kunna utnyttjas för godstransporter samt när regeringen avser att lägga fram infrastrukturpropositionen för nästa tioårsperiod.

Först konstaterar jag att Johnny Gyllings önskemål stämmer väl överens med regeringens prioriteringar. I vårpropositionen föreslog vi en satsning på ökad bärighet, tjälsäkring och rekonstruktion av det regionala vägnätet. Vi föreslog även en satsning för höjd bärighet och utökad last-

profil på järnväg. Det här är åtgärder som är viktiga för näringslivet i hela landet.

Vidare fullföljer vi vårt elvapunktsprogram för ökad trafiksäkerhet. Medel kommer därför även de närmaste åren att omprioriteras från byggande av stamvägar till riktade trafiksäkerhetsåtgärder på stamvägnätet. Den år 1999 påbörjade satsningen på riktade trafiksäkerhetsåtgärder på övriga vägnätet för 400 miljoner kronor fullföljs.

I vårbudgeten föreslås att anslagen till kommunikationer nästa år ska bli 24,7 miljarder kronor. Detta är 880 miljoner kronor lägre än nivån i år. Men man kan inte av detta dra slutsatsen att regeringen sänker ambitionen på området. Det främsta skälet till minskningen är att ett anslag som tidigare användes för att betala tillbaka lån och andra åtaganden inom ramen för storstadsöverenskommelserna nu har tagits bort. Detta anslag var på drygt 1,6 miljarder kronor och har alltså inte påverkat Vägverkets verksamhet. I realiteten har således det ekonomiska utrymmet inom kommunikationsområdet ökat.

I vårbudgeten föreslår regeringen vidare att Vägverket självt ska få disponera sina avgiftsintäkter från myndighetsutövningen. Detta innebär ett reellt tillskott på 500 miljoner kronor.

Som jag tidigare nämnt finns det tre områden som regeringen tänker använda denna utökade anslagsnivå till. Det är drift och underhåll av vägar och järnvägar, bärighet, tjälsäkring och rekonstruktion av det regionala vägnätet samt höjd bärighet och utökad lastprofil på järnväg. Vi kommer att återkomma i denna fråga i budgetpropositionen i höst.

Vad gäller infrastrukturpropositionen har vi valt att senarelägga den. Vi vill avvakta utredningen om alternativ finansiering av vägar och järnvägar innan vi lägger fram propositionen. Dessutom har den tidigare beslutade saneringen av statsbudgeten inneburit att de investeringsplaner som finns för perioden 1998–2007 inte kunnat genomföras i den takt som var avsedd. Senareläggningen av propositionen har därför inte haft någon betydelse för Vägverkets och Banverkets nuvarande verksamhet.

Anf. 116 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Jag är bara lite förvånad över att ministern kan vara så optimistisk i sitt svar trots det dåliga tillståndet på våra vägar.

Jag är medveten om att det reella utrymmet för kommunikationer höjs något nästa år, men fortfarande saknas stora summor. Ministern hävdar också att Vägverket får ett reellt tillskott på 500 miljoner kronor av intäkter från sina avgifter. Men enligt Vägverket ska dessa pengar delas fifty-fifty med Banverket. Hur är det egentligen med denna fråga?

Hur är det med de budgettekniska problemen med Svedab? Den kapitaltäckningsgaranti som riksgälden nu kräver ut av trafikverken innebär att Vägverket ska betala nästan en miljard de närmaste åren – detta trots att Öresundsförbindelsen blir mycket billigare än planerat. Detta lär enbart vara en budgetteknisk fråga. Vägverket har begärt att regeringen ska lösa upp garantin, men inget besked gavs i vårbudgeten. Vad gör ministern åt detta? Innebär det att Vägverket plötsligt har en miljard mindre i sin kassa?

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

Fru talman! Det kan gå bra att i kanske ett eller två år hålla igen på underhåll av vägar, men sedan börjar den rena kapitalförstöringen. Det blir dyrare för varje år som går att komma i fatt.

Enligt Vägverket har trafikökningen totalt varit över 3 % de senaste 12 månaderna. Den tunga trafiken har ökat med 5 %. Vägverket kan inte möta denna situation utan mer pengar. Underhållssituationen är akut. Man kan, utan att överdriva, säga att det brinner i knutarna.

Det behövs 1,5 extra miljarder nu och 5–6 miljarder de närmaste åren för att komma i fatt. Detta har inte jag hittat på, fru talman, utan det är från Vägverket som jag har fått denna information.

Hur är det då med trafiksäkerheten? Enligt Vägverket når man inte upp till sin budget för de riktade åtgärder man planerar. I verkligheten har man bara 60 % i år och 90 % nästa år av de summor som man egentligen behöver för att utföra trafiksäkerhetsåtgärder.

Underhållsbrist och trafikökning kan leda till 30 fler dödsfall de närmaste åren också enligt Vägverket. E 22:an genom Blekinge, där jag bor, förblir en farlig väg. Där vill kommunerna ha en fyrfilig väg med mittbarriär, men Vägverket har bara råd med provisoriska lösningar.

Ett annat exempel kan vara E 4:an förbi Uppsala. Ministern lär ha utlovat något regeringsbeslut före midsommar om när det ska bli byggstart vid Uppsala. Det vore bra att få besked om det också. Jag har förståelse för om ministern inte kan svara när det gäller alla enskilda fall. Men detta är bara några av alla de exempel runtom i landet som nu kräver uppmärksamhet.

När vi frågar Vägverket vad som behövs för att man ska uppfylla nollvisionen säger Vägverket så här: För att klara av det här till år 2007 behöver vi genomföra hela den nationella planen, och så behövs det 10 miljarder kronor extra.

Vi kristdemokrater har lyssnat på varningsklockorna och prioriterat om i vår budget så att nästan 14 miljarder extra omfördelas till vägar och järnvägar. Jag vill fråga ministern vad det är som hindrar regeringen. Är det Vänsterpartiet och Miljöpartiet som bakbinder regeringen, så att man inte kan satsa på vägarna?

Anf. 117 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Jag ger mig in i debatten som trafikant, speciellt i Skåne eller i varje fall i södra Sverige.

I Skåne kan vi glädjas över ett ganska bra vägnät. Region Skåne och Vägverket syd har agerat på flera olika sätt när det gäller att fortsätta med det påtagliga säkerhetsarbete som man ändå har nämnt vid ett flertal tillfällen ska gälla för våra stamvägar.

Redan i trafikutskottets betänkande 1992/93:TU35 kunde vi läsa att det är synnerligen angeläget med en bra standard på stamnätet. Det borde därför inte råda någon som helst meningsskillnad oss emellan om att man ska prioritera trafiksäkerheten.

Innan jag konkretiserar min fråga, fru talman, vill jag locka ministern på en bilresa från södra Europa. Efter den 1 juli passerar vi inte bara Tyskland utan även Danmark och Öresunds vatten på motorvägsstandard, men när vi så småningom har passerat Helsingborg och Ängelholm kommer vi till Örkellunga och Markaryd. Då tror man knappt sina ögon

när man tittar ut genom vindrutan. Då blir motorvägen helt plötsligt en smal, krokig landsväg och en stor trafikfara.

Min fråga till ministern är: Delar ministern min uppfattning om behovet av vägutbyggnad till motorvägsstandard på nämnda sträcka på E 4:an? När skulle vi i så fall kunna räkna med att medel avsätts för en motorvägsstandard, så att det blir en naturlig del i det svenska trafiksäkerhetsarbetet?

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 118 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag kan självklart inte stå här, enligt modellen ministerstyre, och slänga ut handen och säga vilka vägar som ska byggas ut och asfalteras. Det hoppas jag att ni respekterar.

Det är kanske inte känt här i kammaren att Sverige är världsledande. Vi är bäst när det gäller trafiksäkerhet. Storbritannien kommer som nr 2, sett per invånare. Det finns inget land i världen som har lyckats så väl med att få ned antalet svåra olyckor och dödsfall som Sverige. Det tycker jag att vi ska vara stolta över.

Sedan är det klart att det som påtalas här om vägunderhåll och vägsliktage är riktigt. Antalet olyckor har ett klart samband med tillväxten. När det gäller den s.k. nollvisionen gjordes ju olika bedömningar samtidigt som vi hade en väldigt låg tillväxt. Sveriges ekonomiska motorer stod i princip stilla. Nu får vi gå tillbaka till 60-talet för att se samma tillväxt som vi har nu. Det kan man avläsa direkt i trafikökningen, både när det gäller yrkestrafik och när det gäller trafik av mer privat karaktär. Då ser vi också hur antalet trafikolyckor ökar. Det är ett klart samband. Det tror jag att vi får acceptera.

Men när det gäller trafiksäkerheten är vi främst i världen. Det är inte nog. Vi måste bli än bättre. Som jag sade har vi det här 11-punktsprogrammet, och vi fortsätter att tillse att de olika åtgärder som vi där har föreslagit ska äga rum för att därmed få en än bättre trafiksäkerhet.

Sedan ska jag svara på frågan om Svedab. Den frågan är inte avgjord. Den frågan har regeringen över huvud taget inte avgjort. Därav följer att man inte nu kan säga att 1 miljard försvinner inom Vägverkets budget.

De 500 miljonerna, som alltså är en avgift som stannar kvar i Vägverket och inte har betalats in i statskassan, ska självklart inte fördelas mellan Banverket och Vägverket. Det är alltså inte sant. Det är fel. Här ser vi igen hur myter förs fram och hur alla försöker tala om hur det ligger till utan att det finns någon sanning.

Om vi tittar på vad som har hänt kan vi se att det finns sådant som är mycket positivt när det gäller bärighet, grusvägnätet etc. Man kan konstatera att det har gjorts väldigt mycket de senaste åren på de områdena.

Jag kan ta några exempel. Sedan 1995 har 1 830 km grusväg byggts bort, varav 539 km under 1999, genom att vägen har fått en beläggning. År 1985 utgjorde grusvägarna ca 31 % av det totala statliga vägnätet. Den andelen är nu nere i 22 %. Jag kan se på en hel del statistik när det gäller detta, men jag vill också erkänna att vägnätet är dåligt. Vi har en lång väg att gå. Från regeringens och riksdagens sida har vi framöver anledning att prioritera vägnätet. Det är inte bra. På många ställen är det så dåligt att det hämmar en industriell utveckling. Det är inte acceptabelt.

I den meningen delar vi varandras uppfattning. Nu gäller det hur vi går vidare.

Anf. 119 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! När det gäller de avgifter som Vägverket kommer att få behålla kan det mycket väl vara jag som har missuppfattat informationen. Jag vill inte ställa Vägverket till svars för den biten. Men nu har vi fått ett klagörande, och det är bra.

Ministern säger att vi är bäst i världen på trafiksäkerhet. Det är också vi i mitt parti stolta över. Vi ska fortsätta att vara bäst i världen om vi kan. Men det hjälper ju inte dem som drabbas. Säkerligen möter även ministern precis som jag människor runtom i Sverige som är mycket bekymrade över vägarnas tillstånd. Vägarna är slitna på många ställen. Man kan få vattenplaning, och ministern är ansvarig inte bara för kommunikationerna utan också för näringslivsfrågor.

Som jag skrev i min interpellation påstår skogsnäringsen i landet att man förlorar 900 miljoner årligen på att vägarna främst i Norrland är så dåliga. Det gäller naturligtvis de inre vägarna, som skogstransporterna måste gå på. Det är alltså en stor nackdel för en viktig exportnäring. Det har inte ministern berört i sitt svar direkt.

Som bleking är jag naturligtvis glad för att Kustbanan elektrifieras. Det är något som vi kristdemokrater har arbetat för. Men än så länge är detta bara vänliga skrivelser i vårbudgeten. Jag undrar konkret när pengarna kommer till den här satsningen. Eller ska det tas inom det befintliga anslaget hos Banverket?

Vi kristdemokrater vill inte bara satsa på vägar. Vi vill också upprusta de järnvägar som behöver ökad bärighet. Jag har tidigare frågat ministern om Stora Enso-projektet och fått svaret att det förhoppningsvis kommer att lösas sig med den upprustningen. Jag kan inte se hur det ska kunna lösas sig om man inte ger Banverket extra medel till att höja bärigheten.

När det gäller infrastrukturpropositionen och frågan om varför den dröjer hänvisar näringsministern till att alternativa finansieringar nu utreds och att regeringen därför vill vänta.

På flera håll i landet finns det nu starka viljor att starta s.k. PPP-projekt med privata finansiärer. E 22 är återigen ett exempel. Många står där beredda att dra i gång ett sådant här projekt. Jag vill fråga ministern: Är det inte bra att privata finansiärer är med och tar ekonomiska risker för vägbyggen? Varför tar det så lång tid att komma i gång med det här?

Sedan har jag mycket svårt att inse att fördröjningen av infrastrukturpropositionen inte skulle ha någon betydelse för vare sig Banverkets eller Vägverkets verksamhet. Hur ska de kunna planera? Hur ska de kunna starta projekt? Hur ska de kunna teckna kontrakt med entreprenörer om de inte vet vilken plan som riksdagen så småningom kommer att fastställa? Naturligtvis måste det följa med pengar till en plan. Min slutliga fråga till ministern får bli: När kommer infrastrukturpropositionen?

Anf. 120 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Även om vi är bäst på trafiksäkerhet kan jag som kristdemokrat och delaktig i riksdagens beslut inte nöja mig att vi har en bra vägstandard. Vi måste vara överens om att nollvisionen ska vidhållas.

11-punktsprogrammet som ministern här nämner är lovvärt. Men jag är bekymrad över att det här drabbar just E 4:an och Örkelljunga–Markarydssträckan.

Vad svarar ministern våra sydsvenska bilister som nu önskar köra den här vägen och som drabbas av den avsmalnande vägen? Hur ska vi ställa oss till alla turister som vi önskar ska komma in i vårt land och som kanske lite körtrötta efter förenklad överfart över Öresund kommer upp i de småländska skogarna? Blir det egentligen en trafiksäker motorvägsstandard utmed Örkelljunga?

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 121 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag börjar med att konstatera att mått i längd hade ungefär 15 000 kilometer statlig väg nedsatt bärighet under 1999. Det är ca 15 % av det statliga nätet.

Detta, vill jag erkänna, är ett stort problem för de människor som bor och verkar i skogslänen. Aktuella siffror som också tas upp av interpellanten och som ges av Skogforsk visar att skogsindustrins merkostnader för tjallossning beräknas till 900 miljoner kronor årligen. Det är allvarligt, och detta måste vi självfallet hantera.

Frågan om PPP-lösningar är en fråga som regeringen och jag själv har tagit initiativ till. Den utreds, och den kommer med all säkerhet att kräva lagändringar. Det innebär att det mycket handlar om hur riksdagen nu ställer sig till detta. Vi skyndar på, och jag räknar med att det här ska kunna vara klarlagt under hösten.

När vi nu väljer en helt ny finansieringsmodell – och det här gäller ju oftast stora projekt, s.k. PPP-lösningar, *Private Public Partnership* – är det rimligt att vi lägger det i en s.k. inriktningsproposition.

Så till den andra frågan om att Banverket och Vägverket inte kan sköta sin planering. De har en planering som rullar till 2007. Därmed kan man nog säga att de kan sköta sin planering.

Sedan har det ju lett till detta genom de nedskärningar som har skett. Vi stod inför en ekonomiskt mycket svår situation. Riksdagen har varit överens om att göra vissa nedskärningar. I stället för att skära grovt i socialförsäkringssystem etc., vilket ändå skedde, hamnade man i det läget att man sköt på investeringarna. Det märks inte första, andra och tredje året. Men när man ramlar längre fram i tiden kan man avläsa avsaknaden av framför allt drift och underhåll i vägnätet. Det är jag medveten om, och det är självklart också regeringen medveten om.

Avslutningsvis vill jag nämna kustbanan. Den ska börja projekteras när det har bestämts i budgeten för 2001. Utbyggnaden kommer sedan att ske så fort som det är möjligt. Den ligger ju i vårpropositionen och kommer sedan att markeras i budgetpropositionen. Därmed menar jag att ett finansiellt beslut finns när det gäller kustbanan i Blekinge.

Anf. 122 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Avslutningsvis vill jag bara säga att jag ju har ställt en lite provocerande fråga om ifall det är samarbetspartierna som håller igen regeringen. Men ministern har inte gått in på det, vare sig i det skriftliga svaret eller här i debatten.

Men statsministern har gjort ett antal uttalanden, bl.a. den 19 april, där han säger: Satsningen på den fysiska infrastrukturen är ett område där

vi inte kommit fram med våra samarbetspartier, som har hållit emot. Men det kommer ett särskilt initiativ.

Det här initiativet har saknats i vårbudgeten, och därför har jag begärt den här debatten. Det har skruvats upp en rad förväntningar på det efter-satta underhållet.

Nu säger ministern och många andra att det går bra för Sverige, och det gör det ju på många sätt. Men vi måste se till att vårt näringsliv får sina exportmöjligheter. Vi måste se till att människor kan färdas säkert på sina vägar. Därför tycker jag fortfarande, fru talman, att det är alldeles för dåligt att regeringen inte har kunnat komma med en bättre satsning på vägar och järnvägar i vårbudgeten. Men jag ser fram emot nästa budget, och jag hoppas att vi slipper ta samma debatt då. Tack för debatten!

Anf. 123 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! För att uttrycka mig diplomatiskt men också med en viss riktighet vill jag säga att våra samarbetspartier inte har visat stor generositet inom detta område.

Jag vill också med detta ha sagt att den vårproposition som vi nu tillsammans har arbetat fram och presenterat här för riksdagen står jag och självklart hela regeringen för. Det är en produkt som vi tillsammans har arbetat fram.

När det gäller infrastrukturella investeringar är det mycket framöver som vi måste göra. Det gäller både järnväg och vägnät. Därvid tror jag att vi är överens. Sedan får vi se hur vi ska hantera detta rent ekonomiskt, hur det ska finansieras etc.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på interpellation 1999/2000:385 om vägarnas standard

Anf. 124 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Lars Björkman har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att hindra att den dåliga standarden på landets vägnät blir en hämsko för företagens utveckling, vilka åtgärder jag avser vidta för att inte den dåliga vägstandardens ska leda till ökad utflyttning från landsbygden samt vad jag avser att vidta för åtgärder för att inte olyckskurvorna i trafiken ska stiga ytterligare.

Jag delar Lars Björkmans uppfattning att näringslivet behöver ett bra vägnät. Skogsindustrin och turistnäringen i inlandet har problem med sönderkörda vägar och avstängningar på grund av tjällossning. I storstäderna finns problem med dålig framkomlighet, särskilt här i Stockholm. Regeringen är medveten om dessa problem och arbetar på olika sätt för att hitta lösningar.

I vårpropositionen föreslog regeringen en satsning på ökad bärighet, tjälsäkring och rekonstruktion av det regionala vägnätet. Det här är åtgärder som är viktiga för näringslivet i hela landet. Vägåtgärder av detta slag ökar möjligheterna att bo och verka i glesbygden.

Inom Regeringskansliet pågår för närvarande ett arbete med att utreda möjligheterna till alternativ finansiering av infrastruktur. Utredningen

kommer att presentera sitt förslag under hösten år 2000. Utredningens förslag kan innebära att det blir möjligt att genomföra vissa planerade infrastrukturåtgärder i en snabbare takt än vad vårpropositionens anslagsnivåer tillåter.

Regeringen har under ett par års tid prioriterat åtgärder som är effektiva ur trafiksäkerhetssynpunkt. Vi fullföljer nu vårt 11-punktsprogram för ökad trafiksäkerhet. Medel kommer därför även de närmaste åren att omprioriteras från byggande av stamvägar till riktade trafiksäkerhetsåtgärder på stamvägnätet. Den år 1999 påbörjade satsningen på riktade trafiksäkerhetsåtgärder på det övriga vägnätet, för 400 miljoner kronor, fullföljs.

Anf. 125 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag tackar näringsministern för svaret. Jag kan konstatera att vi i analyserna har en gemensam uppfattning men att det är något svårt att ur svaret läsa ut några konkreta åtgärder från regeringens sida.

Den låga vägstandard som vi för närvarande lever med i hela landet är i alla väsentliga delar resultatet av den politik som regeringen haft ansvar för. Må vara att näringsminister Björn Rosengren inte ensam har styrt under hela den period som anslagen till vägarna har krympts; han delar ansvaret med fler ministrar.

Jag vill gärna hålla ministern räkning för att han ofta uttalar sig för att hela kommunikationsområdet ska ges ökat ekonomiskt utrymme, men tyvärr har inte anslagen på vägområdet präglats av samma höga ambitionsnivå. Neddragningar och omprioriteringar har lett till att underhållet av de befintliga vägarna har eftersatts. Jag hörde ministern ganska nyligen i ett tidigare interpellationssvar säga att det är tusentals kilometer – jag tror t.o.m. att det nämdes 15 000 kilometer – vägar som under kortare eller längre perioder är avstängda i landet. Det är naturligtvis fullständigt oacceptabelt att det förhåller sig på det sättet.

Vi kan också konstatera att det enligt Vägverkets beräkningar saknas närmare 8 miljarder kronor för att täcka hela det här behovet, och det är sannerligen dags att vi tar itu med detta. Det räcker inte längre med goda visioner och ett gott anslag – det krävs också pengar.

Den här eftersläpningen märks väldigt tydligt över hela landet. De vägar som nu stängs av ligger huvudsakligen, i alla fall de flesta kilometrarna, i de norra skogslänen, men också i Dalsland och på sydsvenska höglandet tvingas vägansvariga alltför ofta stänga av vägar på grund av att dessa inte klarar tjällossningen.

Jag har gått in på Vägverkets hemsida och konstaterat att listan över antalet avstängda vägar i ett Norrlandslän på papper tar flera meter i anspråk. Listan berör ett Norrlandslän som ministern säkert känner bättre till än jag. Jag skulle ha kunnat göra listan dubbelt så lång, för i det län där ministern själv håller till är kilometermässigt sett mer vägar avstängda än vad alla de pappersark som jag nu visar upp avslöjar. Det är dags att gå från ord till handling.

Det är inte en engångsföreteelse att vi har avstängda vägar. Tyvärr upprepas den proceduren varje år, och det är väldigt lätt att förstå lokalbefolkningens irritation över detta. Det är minst lika lätt att förstå näringslivets problem med att inte kunna garantera försörjning med livsnödvändiga råvaror. Förutom ökade kostnader och uteblivna avverk-

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

ningar av den skog som ger både inkomst och arbetstillfällen till orternas inbyggare minskar benägenheten att vidmakthålla redan gjorda investeringar i befintliga anläggningar. Det skapar dessutom – och det är kanske det mest allvarliga – osäkerhet omkring eventuella nyinvesteringar för framtiden.

Där har vi, som jag själv tycker, kärnpunkten i min interpellation. Vi måste få en långsiktighet och ett perspektiv på det här. Jag vill ställa en fråga till ministern, som jag hoppas att han kan besvara. Vi är båda överens om behovet – det framgår tydligt av svaret – men hur stora anslagsökningar anser ministern att det krävs för att uppnå balans i det eftersatta vägunderhållet, och vilken anslagsnivå är man beredd att tillstyrka? Är man beredd att tillmötesgå Vägverkets krav för att upprätthålla rimlig vägstandard med en framkomlighet som motsvarar de krav som man på ömse håll har rätt att ställa?

Anf. 126 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det är ju inte en tillfällighet att det har kommit många frågor om vägarna i interpellationsform här i riksdagen. Vi som är engagerade i vägfrågor upplever att dessa är oerhört heta ute i landet. Jag är övertygad om att också statsrådet Rosengren känner det när han är ute och träffar människor.

Det är inte så att människor är gnälliga och klagar över små skavan-ker, utan det handlar om att vägnätet på sina håll är på väg att bokstavligt talat falla samman. Det är så i många delar av vårt län, inte bara i de yttersta skogslänen längst norrut, utan det är i princip i halva Sverige.

Vi har också fått rapporter som visar att det är dålig ekonomi. Rege-ringen och Centerpartiet tog tillsammans ansvar för att sanera landets ekonomi för några år sedan, och den har nu kommit i en bättre situation. Jag hoppas att ministern delar min uppfattning att det är oklokt att snåla på underhållet, eftersom det innebär större kostnader längre fram, om man underlåter att i dag vidta åtgärder. Jag skulle vilja veta om närings-ministern håller med mig om att det är dålig hushållning att skjuta fram-för sig ett växande underhåll.

Ett exempel som man har fått höra från många håll är att det tränger ned vatten i vägkroppen, så att den förstörs. Det blir inte fråga om repa-ration, underhåll och bärighetshöjande åtgärder, utan det blir fråga om rekonstruktion av många vägar, om man underlåter att vidta de här åtgär-derna.

I förra veckan var trafikutskottets ledamöter inbjudna till Västerbot-ten, där vi träffade den s.k. Burträsk Väggrupp. Jag vet att också nä-ringsministern var inbjuden, men han hade kanske inte tillfälle att vara med. De vittnesmål som vi då fick var väldigt tydliga. Man är mycket desperat över den situation som man har. Man har läst regeringens vår-budget och konstaterat att det inte kommer några nya pengar förrän två tre tjällossningar längre fram. Hur kommer det då att se ut?

Det kom vid besöket fram ett förslag som jag skulle vilja testa på nä-ringsministern, nämligen att alla delar av vårt land har rätt till en lägsta godtagbar standard. Det låter ju rimligt att man ska kunna komma fram på vårt lands vägar under alla delar av året. Jag skulle vilja få ett klart besked på en enda punkt från ministern: Delar näringsministern den uppfattningen att det är ett rimligt krav att det ska finnas en lägsta god-

tagbar standard på alla allmänna vägar året runt? Och i så fall: Kan vi vänta förslag om detta från näringsministern i den budget som kommer nu i höst?

Det fanns, som Lars Björkman sade, stora förväntningar på vårbudgeten, eftersom inte bara näringsministern utan också statsministern tidigt i vintras gick ut och talade om att det nu är dags att prioritera vägnätet, men så kom det ingen. Det är klart att besvikelsen då blir väldigt stor hos många människor som hade trott att när statsministern och näringsministern säger någonting betyder det också någonting – att det inte bara är prat utan utan också kan bli resultat.

Jag vore tacksam om ministern utöver svaret till Lars Björkman kunde kommentera det här kravet, som jag tycker är högst rimligt. Det fanns i den här debatten representanter för Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet, och alla tyckte att en lägsta godtagbar standard var ett rimligt krav. Det är faktiskt rimligt att begära detta i alla delar av vårt land, om man menar allvar med att hela Sverige ska leva. Jag hoppas att näringsministern kan kommentera detta och ge ett besked och att det i så fall också kan komma pengar så småningom. Det är vad som behövs för att vi ska klara detta.

Anf. 127 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Fru talman! Ett väl fungerande vägnät är grundläggande för att en region ska kunna nå eller behålla en positiv utveckling. Det är därför viktigt att man vid prioriteringar av olika infrastrukturprojekt inte enbart tar hänsyn till de samhällsekonomiska kalkylmodeller som nu används utan också väger in såväl regionalpolitiska som sociala skäl.

Vägarna ska även i skogslänen hålla en sådan kvalitet att varuleveranser till och från industrier, för handeln och för turistnäring och medborgare kan upprätthållas under hela året. I skogslänen intar basindustrierna en stor roll som arbetsgivare, och de är beroende av råvarutransporter från inlandet och av goda transportmöjligheter för de färdiga produkterna.

I skogslänen finns emellertid landets sämsta vägar. Till en stor del beror detta på besvärliga markförhållanden, men framför allt är det brister i det hittillsvarande sättet att fördela väganslagen. Varje år tvingas viktiga delar av skogslänens vägnät stängas av på grund av dåliga vägförhållanden, vilket jag anser är oacceptabelt.

En annan mycket viktig näring för mitt hemlän är turismen. De dåliga vägarna kan i förlängningen om inget görs innebära att speciellt den småskaliga turismen förlorar så mycket i intäkter att en del verksamheter tvingas läggas ned. Vägarnas standard har inte enbart stor betydelse för näringslivet och turismen utan också för dem som arbetspendlar långa sträckor dagligen, vilket är mycket vanligt i skogslänen.

Jag vet att näringsministern är väl medveten om vikten av bra vägar för näringslivet, turismen och arbetspendling och för att minska den regionala obalansen. Det gläder mig att ministern har gett uttryck för sin uppfattning att det behövs ytterligare medel till vägar och underhåll utöver det som redovisats i vårpropositionen.

Jag har dock några frågor som jag vill ställa till näringsministern. Anser ministern att det finns anledning att se över fördelningen av väganlaget så att inte industrin, turismen och arbetspendling drabbas i nuva-

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

rande omfattning samt så att den regionala obalansen minskar? Är näringsministern villig att medverka till att de ekonomiska resurser som eventuellt kan frigöras i nästa års budget inom kommunikationssektorn i huvudsak används för att förstärka vägnätet i skogslänen, som har de sämsta vägarna? Sedan har jag en fråga som även Sven Bergström har ställt. Anser näringsministern att det är en rimlig målsättning att alla statliga vägar ska kunna gå att köras på året runt?

Anf. 128 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag först konstatera att det är nya pengar till Vägverket. Det är 500 miljoner år 2001, 500 miljoner år 2002 och 500 miljoner år 2003, och det är på inkomstsidan. Man för inte över en avgift till statsbudgeten, utan den ligger kvar. Det motsvarar 500 miljoner. Sedan är det ytterligare 500 miljoner år 2003 som är nya pengar. Det innebär att det under den treårsperiod som budgeten omfattar, vårpropositionen, handlar om 2 miljarder. Det är det första jag vill säga.

Det andra gäller den s.k. inriktningspropositionen. Som jag tidigare sade vill jag avvakta med den tills vi har tittat på de s.k. PPP-lösningarna. Det har att göra med att vi ska försöka finna nya finansieringsformer inte minst för stora projekt och projekt som har legat och som man har skjutit framåt i tiden på grund av den sanering vi har fått göra av den statliga ekonomin. Det är rimligt att man skjuter på det tills man vet att man kan finna nya finansieringsformer.

Det är riktigt som här sägs att det är en kapitalförstörelse att skjuta underhåll framför sig. Det är så. Men både Centerpartiet och Socialdemokraterna hade kraften att sanera ekonomin – som man nu får säga att man lyckats väl med – och insåg detta. Vi klarar inte att ha de underhållsplaner och inte minst de planer man gjorde upp i den inriktningsproposition vi lever i nu. De sade att vi skulle ha 19 miljarder per år, dvs. 190 miljarder under en tioårsperiod. Det klarar vi inte. Vi ligger efter där. Det är vi alla medvetna om här.

Sedan är det något annat man ska vara medveten om. Västernorrland har väldigt dåliga vägar. Där kan man konstatera att bakgrunden till det har väldigt mycket att göra med att man förr flottade timmer. Sedan ansåg man att detta inte var rationellt, utan man började köra lastbilar. Då körde man med ganska lätta lastbilar. Jag vet inte vad de tonmässigt kunde väga. Sedan lade man på ny beläggning på vägarna.

I dag väger en lastbil 60 ton eller 70 ton. De går nu på vägar som aldrig har varit gjorda för detta. Med det menar jag att lastbilsutvecklingen med dessa tunga lastbilar har utvecklats snabbare än vad vägnätet hunnit med. På många av dessa vägar är det självklart inte möjligt att lägga ny beläggning. Det måste göras helt nya vägar. Det ligger mycket i att så måste ske i många fall.

Sammanfattningsvis vill jag säga att jag delar uppfattningen att vi nu måste se över vår infrastruktur. Det gäller inte minst vägnätet. Men det gäller också mycket som har att göra med den eftersatthet och den förskjutning vi har gjort i investeringarna när det gäller järnväg.

Hur vi sedan totalt ska finansiera detta – jag har nämnt PPP-lösningarna, budget, osv. – framöver är en fråga vi måste föra en diskussion om inom regeringen och här i riksdagen. Men vi kommer inte att

kunna lösa detta på ett år eller två år. Det kommer att ta sin tid, men det är oerhört viktigt.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att vår ambition är – och det framgår också i vårpropositionen – att fördela anslagen så att vi tittar på drift och underhåll. Självklart kan vi göra en fördelning före Vägverket på det viset att vi anvisar att det ska tillfalla skogslänen, osv. Men det är en fråga jag inte nu här i kammaren exakt vill ta ställning till utan vill återkomma till.

Anf. 129 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag tycker att det är positivt att ministern spelar öppet och säger att det finns en eftersläpning och att man är medveten om att de löften där det ställts i utsikt en finansiering på en högre nivå inte har uppfyllts. Så långt är allt gott och väl.

Delvis får vi också säga att viljan att i vårpropositionen ange belopp som är större än de klart otillräckliga som vi tidigare har fått besked om också är positivt. Men varför denna senfärdighet?

Det var ju ganska länge sedan man övergick från att huvudsakligen förse anläggningarna i dalgångarna med råvara via flottningsmetod. Det har funnits gott om handlingstid och utrymme för att bygga upp det vägnät som krävs som ersättning för den tekniken.

Låt oss bara konstatera att vi är överens i analysen, som jag sade inledningsvis. Nu är det dags att gå från ord till handling. Inte ens vårpropositionen innehåller konkret några pengar. Det är i bästa fall en signal om att någon ändring kan komma till stånd.

Den ändringen är välkommen. Men ställ siktet något högre. Det finns partier här i riksdagen som har betydligt högre ambitioner. Vi moderater har pekat på att vi är beredda från vår sida att satsa betydligt mer pengar än vad regeringen är beredd att göra i sin proposition.

I svaret som jag fått av näringsministern nämner han också att PPP-finansieringen är ett sätt att snabbt lösa vissa delar av finansieringen genom att nybyggnation av vägar kan ske på det sättet. Där är vi också överens. Men det har vi varit väldigt länge utan att det har kommit ett enda projekt till stånd och utan att man ens har knäckt principen om vad det är som ska ske.

Det är inte så att det är brist på konkreta objekt i det här fallet. Det finns en uppsjö av uppslag. Vi vet också att Vägverket sagt om den här metoden – med viss tveksamhet, det ska jag gärna erkänna – att det finns ett antal objekt som man tycker att man ska kunna pröva den på. Jag utgår från att ministern väl känner Vägverkets prioritering och är beredd att gå från ord till handling även i den frågan.

Låt oss hoppas att regeringens bromsklossar, samarbetspartner – den frågan har varit uppe tidigare i interpellationsdebatterna här i eftermiddag – inflytande nu skruvas ned till den nivå där den hör hemma. Låt oss hoppas att ministern i stället är beredd att lyssna till alla dem som är beredda att pröva de nya finansieringsmetoderna och se till att vi får objekt färdigställda.

Trafiksäkerheten har också berörts. Det avspeglas också i det svar som ministern ger till mig här. Där är vi heller inte på något sätt oense om tekniken för att angripa trafiksäkerhetsproblemen. De måste byggas bort. Vi måste få tillräckligt höga anslag för att klara även den biten.

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

Men den väg som hittills har prövats är att man bara har gjort omprioriteringar i den befintliga budgeten. Några nya medel har inte ställts till förfogande, utan resultatet av den här hanteringen är att de nödvändiga underhåll och tänkta nyinvesteringar som man har ställt i förväntan bara har skjutits på framtiden. Vägstandarden fortsätter att vara lika dålig.

På Vägverket är det en viss turbulens i dag. Jag vet inte om det är en tillfällighet eller om det är planerat. Den senaste säkerhetsansvarige där har inte suttit länge på sin post, och nu lämnar han den. Vem som kommer efter honom har vi ingen aning om. Låt oss bara hoppas att det är en person som är beredd att med kraft driva de här frågorna och se till att pengabörsen blir större och att vi inte bara flyttar pengar från den ena fickan till en andra.

Anf. 130 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Näringsministern talar väl. Det är lätt att känna sympati för näringsministerns tal i de här frågorna. Han medger också att det dessvärre är kapitalförstöring att inte satsa mer i det här läget.

Bekymret är att all denna våltalighet inte ger de resurser som behövs – nu. Vi hade Vägverkets chef, Jan Brandborn, på besök i trafikutskottet för någon vecka sedan. Han vittnade väldigt tydligt om att man också på Vägverket läser vårbudgeten på samma sätt som andra normala personer, nämligen som att de nödvändiga, nya pengar som behövs inte finns där.

Han sade att det är mycket allvarligt att vi i vårpropositionen inte får indikationer om några höjda väganslag. De 500 miljoner som Björn Rosengren redovisade är en sak, men det behövs ju så mycket mer. Vi har 8 miljarder kronor i eftersläpande underhåll. Nedbrytningen av vägarna fortsätter. Det brinner i knutarna. Det är nu vi behöver pengarna – inte om tre fyra år.

Den här våltaligheten har vi dessvärre hört förr. I propositionen som kom för tre år sedan stod det att det skulle komma mer pengar. Men vi har dessvärre tappat 4 ½ miljard kronor under de tre åren, som vi nu kan överblicka. Självfallet blir människor desperata. Skogsnäringen förlorar närmare 1 miljard per år. Det drabbar enskilda, det drabbar kommuner, och det drabbar skolskjutsar.

Precis som Lars Björkman sade finns det en bastant majoritet här i kammaren, om bara socialdemokraterna vågar ta ut stegen. Vi i trafikutskottet kan ju ta ett initiativ, om det kan vara till någon hjälp för regeringen – om man nu menar allvar med sin våltalighet om att det behövs resurser, med sin insikt om att det handlar om kapitalförstöring och med talet om att man ska kunna komma fram på vägen.

Fast på den senare punkten fick jag inget tydligt svar av näringsministern. Jag hoppas att han kan återkomma till den frågan i sina återstående repliker. Är han beredd att liksom Hans Stenberg i Burträsk säga att det är rimligt att man ska kunna komma fram på det allmänna vägnätet året runt, att det behövs en lägsta godtagbar standard, en skamgräns?

Det skulle vara välkommet om också näringsministern kunde ansluta sig till den åsikten. Då kan vi sedan övergå till att diskutera hur mycket resurser som måste fram.

Anf. 131 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Fru talman! Tack, näringsministern för det svar som jag erhöll. Det är mycket positivt att en satsning nu kommer att ske på ökad bärighet och tjälsäkring och att det blir en rekonstruktion av det regionala vägnätet. Det finns verkligen ett stort behov.

När jag är hemma i Värmland får jag nästan dagligdags telefonsamtal från bekymrade värmlänningar, som kör på väldigt dåligt vägar. Ofta måste de köra väldigt långa sträckor för att komma till sitt arbete. Därför tycker jag att det är viktigt att vi nu tar till kraftfulla insatser för att förbättra vägstandarden i hela landet. Till att börja med vill jag att det främst ska ske i skogslänen.

Jag hoppas nu att det verkligen kommer ytterligare medel, så att vi uppnår den målsättning som jag anser är rimlig, nämligen att alla statliga vägar ska gå att köra på året runt. Jag utgår ifrån att näringsministern delar den uppfattningen.

Anf. 132 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag börja med att konstatera att avstängningarna under tjällossningen enbart gäller tung trafik. Personbilar får köra även på avstängda vägar. Detta är ingen ursäkt, utan jag bara konstaterar att det är så. Vi ska inte måla upp en bild av att ingen kan köra på vägarna, utan det går att köra med personbilar.

Jag vill återgå till det faktum att vi har haft ett kärvt ekonomiskt läge. Vi har nu sanerat vår ekonomi. Vi ser en stor tillväxt och har goda förutsättningar. Vi måste satsa mycket på all infrastruktur – men det kommer att ta sin tid. Vi kan inte nu radera den ekonomi som vi har byggt upp genom att inte hantera detta på ett ekonomiskt rimligt sätt. Det hoppas jag att alla har förståelse för.

När det gäller PPP-lösningarna räknar jag med att utredningen är klar nu till hösten 2000. Jag bedömer att den kommer att leda till att riksdagen måste hantera frågan. Det har med lagändringar och annat att göra.

Som jag har sagt, så är vi bäst i världen när det gäller trafiksäkerhet, trots de dåliga vägarna. Vi är absolut bäst i världen. Storbritannien kommer som nummer två. Vi är ett land som studeras av andra länder eftersom vi är så framgångsrika på trafiksäkerhetsområdet.

Det är inte gamla pengar som rullar omkring. De 400 miljoner kronor per år som vi nu lägger på trafiksäkerheten är nya pengar, som vi får genom att skära ned i administrationen på Vägverket. Vi tar inte pengar från vägar eller väginvesteringar någon annanstans och lägger på trafiksäkerheten, utan vi tar dem från administrationen under fem år. Det ger 2 miljarder.

Dessa 2 miljarder, som redovisas i vårbudgeten, är alltså färskas pengar. Det är inga gamla pengar som rullar omkring. Därmed kan man inte stå och säga att ingenting görs och att det inte finns några pengar.

Jag vill än en gång säga att jag som ansvarig minister är medveten om situationen. Det gäller nu vägnätet, en hel del tåginvesteringar och självfallet många frågor inom trafiksäkerheten. Men det gäller också, vilket inte har tagits upp här, de väldigt tunga investeringar och svåra trafikproblem som vi har i storstadsområdena, inte minst här i Stockholm. Dem måste vi också hantera.

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

Det kommer att krävas mycket pengar och i många fall en lite an-
norlunda finansiering. Men det kommer att ta sin tid – det vill jag säga.
Det går inte att klara av detta på ett eller två år. Jag är medveten om det,
och regeringen är medveten om det. Statsministern har samma uppfatt-
ning, vilket också har sagts här.

Anf. 133 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Det är ju trösterikt för dem som bor uppe i de avstängda
områdena att höra att avstängningarna endast gäller tung trafik. Jag tror
att de är totalt medvetna om detta. Det är ingen som helst överraskning.

Men när 4 ½ meter breda vägar helt plötsligt är 10, 12, 13, 14 eller 15
meter breda beror det inte på att de har blivit bättre att köra på. De fordon
som har tvingats ta sig fram på de dåliga vägarna har pressat ut de befin-
tliga diken, och man har redan överskridit de vägrenar som sedan länge
varit glömda och inte underhållits. Detta är ett fullständigt oacceptabelt
tillstånd.

Jag vill återvända lite grann till vad Vägverket informerar om på nä-
tet. Den bild som jag håller i min hand är oläslig från ministrernas håll,
men det är en bild över Sverige. Varje område som har en avstängd väg
har markerats med en skylt. Jag kan bara konstatera att det inte blir sär-
skilt många gröna fläckar kvar när man har ritat in skyltarna. En stor del
av landet på den här kartan täcks av skyltar som visar att man inte kan
köra där på grund av att det finns begränsningar i en eller annan form.

En skamgräns för vad vi kan tolerera har nämnts här, och den har
satts till 10 kr per mil. Det finns hundratals och åter hundratals mil väg
här i landet som trafikeras av trafikanter som har 10 kr eller mer per mil i
rena slitagekostnader, eftersom de kör på vägar av så låg standard.

Jag är medveten om att ministern inte tycker att detta är ett bra till-
stånd. Det har han sagt flera gånger om. Men nu måste vi ändå konstatera
att fakta och alla argument finns. Nu måste regeringen skaka av sig sina
bromsklossar och se till att man får ordning på vägarna och får dem
framkomliga så att de kan utnyttjas trafiksäkert.

Anf. 134 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag ska bara än en gång säga att vi har ett stort bygge att
göra framför oss, nämligen att ytterligare satsa på infrastrukturen. Det
handlar om vägarna, det handlar om glesbygden, det handlar om storstä-
derna och det handlar också om järnvägstrafiken. Jag är medveten om
det. Men än en gång: Det kommer att ta sin tid.

Jag vill också än en gång säga att vi nu gör investeringar på trafiksä-
kerhetsområdet. Det blir också investeringar och nya pengar som vi i
första hand kommer att lägga på drift och underhåll. Jag förutsätter att de
pengarna i första hand kommer att hamna i områden där vi har industri,
och inte minst skogsnäring. Den behöver få del av detta, för där har vi
stora problem. Det är inte någonting att sticka under stol med.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 135 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Göte Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att det svenska vägnätet ska förbättras.

Bakgrunden är att vi enligt Göte Jonsson har stora brister i vägnätet i landet såväl när det gäller standard som underhåll.

Först vill jag instämma i att delar av vårt vägnät är i dåligt skick. Förra året var 15 000 kilometer av det statliga vägnätet avstängt för tung trafik under tjällossningsperioden. Detta leder till stora problem för näringsliv och befolkning i glesbygden.

Åtgärdsbehovet har ökat de senaste åren. Låt mig ta upp ett par orsaker till detta. Först har vi den budgetsanering som genomfördes under slutet av 90-talet. Budgetsaneringen var en helt nödvändig åtgärd som också hade stöd av samtliga riksdagspartier. Att även vägsektorn skulle bidra till besparingarna var en självklarhet. Nu när budgetsaneringen är genomförd går det minst sagt bra för Sverige igen. Den tillväxt vi har nu har även lett till ökad trafik på våra vägar. Bara under 1999 ökade personbilstrafiken med 3 % och lastbilstrafiken med 5 %. Detta leder till ett ökat behov av investeringar, drift och underhåll.

Regeringen har efter budgetsaneringen prioriterat drift och underhåll av vägarna. Kostnaderna för det området har ökat med 30 % från 1996 till 1999.

Regeringen aviserar i vårbudgeten att förutsättningar ska skapas för ökad bärighet, rekonstruktion och tjälsäkring av det regionala vägnätet. Vi kommer att återkomma i denna fråga i budgetpropositionen i höst.

Inom Regeringskansliet studerar vi för närvarande om och i så fall vilka möjligheter som finns till alternativ finansiering av vägar och järnvägar. Det gör vi bl.a. för att undersöka om vi kan få utrymme för fler och bättre investeringar.

Då Göte Jonsson som framställt interpellationen anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav andre vice talmannen att Anders G Högmark i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 136 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Jag tackar först för svaret på den interpellation som Göte Jonsson har inlämnat, och som jag under hans sjukdom har tagit emot svaret på.

Måhända hade debatten totalt sett vunnit något på om de här interpellationerna hade behandlats i ett sammanhang, men det finns väl något outgrundligt motiv till att de ska separeras. Jag ska befria statsrådet från att dra alla de argument som han under en timme tidigare har dragit. Det känns inte meningsfullt.

Jag konstaterar att han öppet och ärligt – statsrådet brukar vara öppen och ärlig, och det brukar föranleda en bra och livfull debatt i samhället – och på ett hedervärt sätt erkänner att det finns stora brister. Därför behöver vi inte hålla på och diskutera dem.

Han erkänner att de dåliga grusvägarna blir allt sämre, även om en del insatser görs. Med detta uttalande erkänner han att det finns ett stort

*Svar på
interpellationer*

antal grusvägskilometer som inte blir asfalterade eller hårdbelagda. Ett stort antal kilometer stängs av.

Han har också instämt i den stora oro som finns hos skogsnäringen. Där vill jag gärna säga att detta gäller Sverige i dess helhet. Jag har här ett uttalande från skogsägarna på Södra Skogsägarnas stämma för några dagar sedan, där man pekar på att bara skogsnäringen i södra Sverige drabbas av ca 100 miljoner i merkostnader, och Södra Skogsägarna av 40 miljoner.

Med tanke på att skogsbruksvärdet i Götaland är lika stort som i hela Norrland är det mer och mer viktigt att skogsbruket i södra Sverige får en chans att köra sina transporter. Det gäller inte minst av det skälet att moderna virkestransporter och modern miljövänlig produktionsteknik kräver kontinuerliga leveranser av virke, vilket näringsministern säkert är mycket väl medveten om.

Detta leder också till att ett antal projekt på grund av medelsbrist – oaktat de två tre miljarder som näringsministern talar om under det kommande året – inte kommer till stånd.

För att ta min egen hemtrakt kan jag säga att det också leder till att förbifarterna utanför Markaryd och Ljungby på E 4:an som inte är av motorvägsstandard och som brukar benämnas dödens väg fortsätter att skörda sina offer vid alla säsonger. Detta är djupt beklagligt. Vi har också den ändlösa diskussionen huruvida man ska måla eller hålla på med olika mittmarkeringar. Detta leder till att bensintransporter av ganska omfattande slag från Halmstad mot Ljungby och andra viktiga och miljöfarliga transporter sker på R 25:an, där vissa sträckor har ertarmligt dålig standard.

Som näringsministern antydde i slutet, när diskussionen kanske i väl hög grad kom att fokusera på skogslänen, leder detta också till att mycket stora och angelägna projekt i de större tätorterna kring omfartsleder inte kommer till stånd. Och vad leder det till? Ett otroligt slitage framför allt på miljön, men också på människor.

När man nu diskuterar förkortad arbetstid så kanske det hade varit väl så viktigt att se till att människorna kunde ägna mindre tid – både av arbetstid och av fritid – åt att sitta i långa, ändlösa köer. Det är en viktig fråga, framför allt för storstadsregionerna.

Fru talman! Detta är inte en diskussion om att omfördela en redan för liten kaka pengar och lägga mer på skogslänen eller på någon annan del av Sverige. Den totala volymen och de totala insatserna för infrastrukturen behöver öka, och det har ju statsrådet erkänt här.

Jag skulle vilja ställa några frågor. Jag är övertygad om att den moderna ekonomin kommer att kräva betydligt mer av transportarbete som välståndsskapande faktor.

Delar näringsministern uppfattningen att transportarbete är en allt viktigare komponent i den nya och även den gamla ekonomin för att utveckla landets ekonomi totalt?

I så fall dyker ett antal intressanta frågeställningar upp. Näringsministern gav själv uttryck för att detta kunde vara till skada för industrin, så han måste i grunden dela den uppfattning som jag har, nämligen att bristande insatser för infrastrukturen verkar hämmande på vår svenska industri totalt.

Anf. 137 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag börjar med att säga att vi nu har uppehållit oss mycket vid skogslänen. Låt oss därför i denna debatt diskutera storstadsområdena.

Jag uppehåller mig kring Stockholm, och kan konstatera att Stockholms stad och de politiker som där har att fastställa, lösa och ibland icke lösa mycket av trafikproblemen är ansvariga. Mycket av de problem som vi upplever i Stockholm måste nog hänvisas till politikerna här. Jag brukar säga: Att åka eller köra bil eller cykla på Hornsgatan är ett äventyr som motsvarar minst en darrig bergochdalbana på Gröna Lund. I det perspektivet undrar man faktiskt vilket ansvar de tar.

Självfallet har vi också från regeringens sida ett ansvar för detta. Vi har nu börjat föra en diskussion när det gäller frågan om trafikproblemen i Stockholm med politiker här och även med politikerna i länet. Detta är en fråga som vi får fortsätta med.

När det sedan gäller frågan om transporter kontra den nya ekonomin kan jag självfallet bara – utan att nu gå in på den nya ekonomin – göra konstaterandet att tillväxt leder till ökade transporter. Det leder till det, och det är det som vi avläser nu. Därav följer också att infrastrukturella investeringar måste göras. Man bör kanske göra dem jämt, men mer vid tillväxt. Bristerna i infrastrukturen blir mer uppenbara då.

Man löser inte heller problemen med trafiken genom att bara dra i gång motorvägar och stora bilprojekt i storstadsområdena. Det handlar faktiskt väldigt mycket om kollektivtrafikens förmåga och hur man bygger ut den och hanterar den. Där finns det också väldigt stora brister, inte minst om man tittar här i Stockholm.

Anf. 138 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Mitt uppsåt var inte att dra i gång någon stor debatt och lägga skulden på den ena eller andra när det gällde trafikbyggandet i Stockholm. Men det kunde kanske vara bra om man kunde betrakta den här debatten från ett svenskt perspektiv i alla delar.

Man kan raljera över motorvägar. Jag är något förvånad över att näringsministern, om han vill ge ett seriöst intryck, raljerar med motorvägsbyggande hit eller dit. Människorna i Bohuslän – jag kommer själv därifrån i min ungdom – tycker nog inte att det är lika glättigt att höra näringsministerns resonemang om motorvägar hit eller dit. Dödens väg på E 6:an har skördat tillräckligt många offer i döda och lemlästade människor. De hade säkert uppskattat om statsmakterna och människorna från den östra sidan av Sverige här i riksdagen hade satsat lite mer på den vägen. Människorna utmed dödens väg på E 4:an i Markaryd och Ljungby hade också uppskattat det. Jag tror att det var något av en felsägning, näringsministern, att säga att man ska ha motorvägar hit och dit.

Hur man sedan hanterar andra finansiella lösningar i storstadsregionerna är ett ämne som diskuteras och debatteras, men framför allt är det viktigt att man kommer till skott.

Sedan tycker jag att det finns anledning att säga att det inte bara är tillväxt som föder trafik. Det kanske är så att trafikarbetet skapar förutsättningar för tillväxt. Mycket ekonomisk teori som redovisas pekar på ett mycket tydligt samband här. En ökad andel av BNP går till trafiken för att generera nya värden.

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

Då kommer jag till den politiskt intressanta frågan. Näringsministern har vid flera tillfällen här talat om att han i grunden tycker att det finns mycket stora behov. Det borde vara mera pengar till detta. Frågan är: Varför kommer de inte? Då kan man säga att det är ett resursproblem. Men jag skulle vilja säga att med det nuvarande regeringsunderlaget är det ett ideologiskt problem. Näringsministern vill mera. Jag tror t.o.m. att statsministern vill det. Men det finns de i Miljöpartiet och måhända inom Vänstern som inte vill ha mer transportarbete. Man vill på något sätt leva i ett mer stationärt samhälle. Jag tror inte att näringsministern tillstår det så här öppet. Jag är övertygad om att det finns väldigt många socialdemokratiska ledamöter av länsstyrelserna runt i landet, kommunalråd, landstingsråd och även i den socialdemokratiska riksdagsgruppen som håller med mig. Egentligen är vi ganska överens, men det finns ett parti som ni samregerar med som inte vill ha mer trafik. Man ska inte ha ett rörligt samhälle. Man vill inte ha mer specialisering. Man vill inte ha mer globalisering. Man vill ha det stationära lokalsamhället med dess fröjder på gott och ont.

Jag respekterar att man vill ha ett sådant samhälle, men jag är väldigt förvånad över att det internationellt inriktade socialdemokratiska partiet med en öppenhet för en ny ekonomi och en kraftig exportindustri är så fången av ett parti som blickar tillbaka i någonting som är hopplöst förgånget.

Det skulle vara intressant att ställa en fråga. Är det ideologin som är det stora problemet med regeringsunderlaget eller är det resurserna? Det finns resurser. Där är det en fråga om hur man prioriterar. Moderata samlingspartiet har ju valt att under treårsperioden lägga i storleksordningen 12 miljarder mer. Regeringen föreslår bara 2–2 ½.

Birger Schlaug uttalade häromdagen att han var mycket förvånad över att näringsministern hade sagt att de höll tillbaka. Jag är alldeles övertygad om att det är så att Miljöpartiet håller tillbaka, och kanske även några i Vänsterpartiet.

Fru talman! Avslutningsvis förvånar det mig att inte den socialdemokratiska regeringen har större förmåga att lyssna till den breda opinionen ute i landet som vill ha mer väginvesteringar och infrastrukturinvesteringar. Man lyssnar så lite på näringslivet och mer på ett parti som drömmer om det gröna lokalsamhället.

Anf. 139 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Låt mig bara säga några saker beträffande Stockholmspolitiker och cykelbanor.

Staten tillsatte en förhandlingsledare, Bengt Dennis, och detta ledde till en överenskommelse. Den överenskommelsen bröts ensidigt och utan förvarning av den dåvarande socialdemokratiska regeringen.

Samma regering krävde att staden skulle ta fram en detaljplan för det tredje spåret. Den fick staten. Staten förkastade planen.

Detta är åtgärder som har varit mycket mer skadliga för framkomligheten i Stockholms stad än någon cykelbana. Det vill jag bara erinra statsrådet om.

På samma gång vill jag gärna gratulera statsrådet Rosengren till att han har lyckats övertyga statsrådet Larsson om att kollektivtrafiken behöver förbättras i Storstockholmsområdet. Det är något annat än det

statsrådet Larsson skrev i sin berömda, eller möjligen ökända, artikel från slutet av hösten i DN.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

Anf. 140 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! När jag angrep Stockholm och Stockholmspolitikerna försökte jag beskriva frågan om det lilla gröna samhället. Jag försökte beskriva konflikten mellan å ena sidan ett parti som har ambitioner när det gäller trafiken och ett annat parti som har ambitioner när det gäller cykelbanor. Jag säger inte detta med något förakt. Jag gillar cykelbanor. Jag cyklar gärna. Men detta omöjliga kompromissande har lett till att vi har kaos i Stockholmstrafiken. Med det vill jag uttrycka att man inte där kan rulla på regeringen.

När jag säger motorvägar hit och dit säger jag inte det med någon nonchalans eller raljerar. Jag kan bara konstatera att vi inte löser storstadstrafiken genom att bygga alltfler motorvägar. Det måste till andra grepp, och där betyder kollektivtrafiken väldigt mycket. Man kan ju inte påstå att den fungerar speciellt bra här i storstaden.

Låt mig återgå till den här lite större debatten. Vi måste göra fler investeringar när det gäller vägar, inte minst när det gäller drift och underhåll. Men på längre sikt måste vi även göra investeringar i form av stora och små vägar, om jag kan uttrycka mig så utan att bli missförstådd.

Låt mig till sist kommentera norra Bohuslän. Den vägen är en typisk sådan väg som skulle kunna hanteras snabbare genom att pröva en s.k. PPP-lösning.

Anf. 141 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Vi har alla våra krämpor som vi får leva med. Jag konstaterar bara att konflikten mellan det gröna partiet och Socialdemokraterna är ett besvär. Det finns andra nivåer och andra forum där man har motsvarande konflikter och problem.

Jag konstaterar att vi är helt överens om att det här tar tid. Det är stora uppgifter som väntar framöver. Jag konstaterar också att det krävs nya finansieringsformer, som statsrådet har antytt. Då gäller det att mycket snabbt finna former för hur de kan tillämpas så att det inte bara blir tal om att det som inte ryms i en alltför liten socialdemokratisk budget ska hänskjutas till alternativa finansieringsformer som inte är satta i system och fungerar. Om de inte fungerar och om det inte finns pengar i regeringsbudgeten blir det ju inga vägar. Då får vi den standard som vi har i dag och som omvitnats på alla kanter. Det har t.o.m. gått så långt, och det tycker jag är märkligt, att de som svarar för en hel del sjuktransporter har klagat över att vägbanorna är så dåliga på vissa delar, även i södra Sverige, att patienterna får problem.

Det är bra att vi är världsledande på trafiksäkerhet. Det är bra att vi gör stora insatser i vägbanans omgivning. Det brukar kallas förlåtande vägar på något fint språk. Men det ligger något klokt i det gubben sade om att är det inte lika bra att man försöker göra lika mycket på vägen som vid sidan av vägen. Då kanske man inte hamnar vid sidan av vägen. Man ska aldrig underskatta unga och gamla människors livserfarenhet.

Det känns lite märkligt att nu möta en sommarsång där man redan ser hur vägbanornas skålar samlar vatten med stora risker för vattenplaning och annat.

*Svar på
interpellationer*

Fru talman! Jag ser att statsrådet och jag är överens om analysen. Det behövs mer pengar. Skillnaden mellan Moderata samlingspartiet och statsrådet och den socialdemokratiska regeringen är att ni inte talar om att ni är beredda att tillhandahålla den volym som med all säkerhet behövs. Ett skäl är att ni är fångna i Miljöpartiets lokalsamhällesyn.

Anf. 142 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Vi hade haft 25–30 % mindre biltrafik i Stockholms innerstad om inte regeringen ensidigt och utan förvarning hade saboterat Dennispaketet. Då hade t.o.m. de stora blå bussarna smidigt kunnat ta sig fram med sina kollektivresenärer i staden.

Det är ett avsevärt mycket allvarigare ansvar som därmed faller på regeringen än vad som eventuellt kan läggas på den som har placerat en cykelbana felaktigt.

Anf. 143 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig avslutningsvis få säga att det ändå är så att trafiken i Stockholm, om vi nu ska gå över till den, inte fungerar. Det kan ingen påstå. Ansvaret för det vilar tungt på de politiker som regerar och bestämmer i Stockholm.

När vi talar om pengar och att vi inte lägger tillräckligt mycket pengar är det ändå så att vi har ett ansvar för budgeten. Jag ska inte dra in ett annat område, men med de stora nedskärningar som det moderata partiet gör inom sjukvården, för kommunerna etc. kan man ju ställa sig frågan: Är det en rimlig prioritering?

Vi måste ju se en helhet i budgeten, och vi har försökt att ta ansvar. Vi har nu lagt 200 miljarder på de här tre åren. Vi lägger ytterligare 200 miljarder och därtill 2 miljarder, alltså både till drift och underhåll och för trafiksäkerheten.

Det jag säger, och jag säger det öppet, är att det är klart att det behövs mycket mer pengar. Det kommer att ta tid. Vi kommer inte att klara av det på ett år, inte på två år. Där är vi nu överens. Men man kan heller inte sitta här med någon överbudspolitik och säga: Vi erbjuder 12 miljarder, vi erbjuder 20 miljarder, samtidigt som man gör väldigt stora nedskärningar i välfärden och på andra områden. Det görs inte minst, vill jag påstå, i de områden där moderaterna styr. Stockholm och Stockholms län är ett bra exempel.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på interpellation 1999/2000:383 om det inomkommunala utjämningsystemet

Anf. 144 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Lennart Hedquist har frågat mig vad regeringen avser göra med det förslag som avlämnades i september 1996 från utredningen om den kommunala självstyrelsens grundlagsskydd. Lennart Hedquist har vidare frågat mig när nuvarande utjämningsystem ska ersättas av ett nytt om grundlagen ej avses ändras. Slutligen har Lennart Hedquist frå-

gat vad regeringen ämnar vidta för åtgärder för att ge alla kommuner fullt incitament till att bidra med ekonomisk tillväxt.

I augusti 1995 tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté med uppgift att analysera innebörden av den kommunala självstyrelsen och beskattningsrätten och dess förhållande till grundlagsbestämmelserna. Enligt direktiven skulle kommittén, om den fann så behövt, föreslå förtydliganden eller ändringar i grundlagsbestämmelserna. Kommittén redovisade sina förslag i september 1996 i betänkandet *Den kommunala självstyrelsen och grundlagen* (SOU 1996:129). Ett av förslagen var att ett tillägg skulle göras i regeringsformen, vilket syftade till att ytterligare klargöra grundlagsenligheten i det kommunala utjämningssystem som börjat gälla år 1996. Kommittén uttalade därvid att det mot bakgrund av Lagrådets och riksdagens ställningstaganden får anses vara klarlagt att det utjämningssystem som beslutats kan förenas med regeringsformens bestämmelser. Betänkandet bereds fortfarande inom Justitiedepartementet.

Finansutskottet skrev dessutom i sitt betänkande våren 1996 (1995/96:FiU10 s. 146): "Mot bakgrund av att motionärerna tidigare fäst avgörande betydelse vid Lagrådets bedömning av dessa frågor vill finansutskottet erinra om att Lagrådet godtagit den gällande regleringen. Finansutskottet anser för sin del att systemets grundlagsenlighet är ställd utom allt tvivel." Finansutskottet skrev i sitt betänkande (1998/99:FiU25) för snart ett år sedan angående regeringens proposition *Förändringar i utjämningssystemet för kommuner och landsting* (prop. 1998/99:89) att utskottet fortfarande gör samma bedömning.

Mot denna bakgrund konstaterar jag att det inte kan anses råda någon tveksamhet om utjämningssystemets grundlagsenlighet. Jag avser därför inte vidta någon åtgärd för att ytterligare förtydliga grundlagsenligheten i det kommunala utjämningssystemet. Därmed anser jag mig ha besvarat Lennart Hedquists första fråga.

Riksdagen beslutade i samband med behandlingen av propositionen *Förändringar i utjämningssystemet för kommuner och landsting* (prop. 1998/99:89) att de grundläggande principerna för utjämningssystemet även fortsättningsvis ska gälla. På Lennart Hedquists andra fråga är svaret att regeringen inte heller i dagsläget har för avsikt att ersätta det nuvarande utjämningssystemet med ett nytt.

Det är alltid en avvägning mellan långtgående utjämning och kommunernas och landstingens möjligheter att påverka sina skatteinkomster. Jag vill återigen nämna att riksdagen för knappt ett år sedan godkände utjämningssystemets grundläggande principer med en långtgående utjämning av skattekraft och strukturellt betingade kostnadsskillnader. Just nu arbetar två olika utredningar för fortsatt utredning kring utjämningssystemet. En expertgrupp (Fi 1999:10) har till uppgift att utreda möjligheterna att förenkla utjämningssystemet och en delegation (Fi 1999:11) ska utreda möjligheterna att vidareutveckla utjämningssystemet. Båda uppdragen ska avrapporteras senast den 30 november i år. Delegationen lämnade i februari en delrapport med bl.a. ett förslag till förändringar av inkomstutjämningen i syfte att eliminera de negativa marginaleffekter som finns i nuvarande system. Regeringen avser att lämna ett förslag om ändringar i inkomstutjämningen inom kort. Mot bakgrund av det anförda anser jag mig även ha besvarat Lennart Hedquists sista fråga.

Prot.

1999/2000:114

23 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 145 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min interpellation. Jag har ställt den mot bakgrund av en mycket allvarlig aspekt, som blir alltmer uppenbar för dem som tar del av effekterna av dagens inomkommunala utjämningsystem. Jag tänker då på dess tillväxtfientliga mekanismer. Då avser jag hur systemet behandlar tillväxt varhelst den förekommer.

Gemensamt för alla kommuner med växande skattekraft är att den ökande skattekraften konfiskeras av utjämningsystemet till mellan 95 och 103 %. För glesbygd och kommuner med minskande befolkning är det särskilt grymt. Intäkterna för kommunen minskar då med befolkningens antal, och några ökande intäkter på grund av högre skattekraft per invånare tillåter alltså inte utjämningsystemet.

Här har socialdemokraternas ingenjörskonst utvecklat ett kommunsystem som effektivt försöker kväva tillväxt varhelst den förekommer.

Bland det trettioital kommuner som har haft en mer påtaglig relativ skattekraftstillväxt det senaste året befinner sig sådana som Malå, med en kraftig skattekraftstillväxt, Dorotea, Sorsele, Robertsfors, Nordanstig, Ockelbo, Leksand, Lysekil, Töreboda, Tjörn, Sölvesborg, Valdemarsvik och Östhammar. Då har jag bara nämnt de mest markanta. Jag har svårt att tro att de kommunerna tycker att det är riktigt att regeringen konfiskerar den tillväxten, som uppgår till mellan 400 och 1 000 kr per person.

Jag är något överraskad av att statsrådet nu inte tar tillfället att svara på min fråga, vad regeringen ämnar vidta för åtgärder för att ge alla kommuner fullt incitament till ekonomisk tillväxt. Statsrådet svarar nämligen enbart med att hänvisa till kommande förslag, som vi båda vet bara handlar om den s.k. pomperipossaeffekten eller de s.k. negativa margina-leffekterna, som statsrådet kallar dem.

Men jag tycker faktiskt att det är förhållandevis ointressant med den förändringen. Det är nämligen nästan lika illa att konfiskera 95 % av en tillväxt som 101 %. I de kommuner vi här talar om, glesbygdskommuner, industrikommuner, företagande kommuner, borde incitamentet vara att den relativa tillväxten av skattekraft helt får behållas. En sådan förändring kan ju ske inom ramen för en bibehållen hög utjämningsgrad. Det vi här talar om är själva förändringen av skattekraft. Det är där incitamentet bör ligga om staten vill uppmuntra till åtgärder som ger tillväxt ute i kommunerna.

Min fråga måste då bli: Vad har statsrådet egentligen för invändningar mot att ge alla kommuner incitament? Det är det vi ska diskutera nu och inte huka bakom ett ganska menlöst förslag om att ta bort den i och för sig perversa pomperipossaeffekten.

Fru talman! Sedan var det frågan om grundlagsenligheten i dagens utjämningsystem. Statsrådet gömmer sig bakom de egna partivännernas skrivning i riksdagsutskott och kommitté. Alla grundlagsexperter jag har talat med hävdar med bestämdhet att utjämningsystemet strider mot skrivningen i den svenska grundlagen. Det blir rundgång i argumenteringen när man hänvisar till de egna partivännernas uttalanden. Eftersom grundlagen inte har ändrats i enlighet med kommittéförslaget, är det faktiskt pinsamt för regeringen att man fortsätter att leva med ett utjämningsystem som strider mot lydelsen av den svenska regeringsformen. När vi nu ser effekterna av hela utjämningsystemets funktion borde det vara dags att enas om en förändring av utjämningsystemet.

Anf. 146 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! Påfallande för det kommunala utjämningsystem som tillämpas i Sverige är, som sagt, att all tillväxt konfiskeras. Detta gäller såväl för kommuner med god ekonomi som för kommuner med en mycket dålig ekonomi. Två exempel från Småland illustrerar detta förhållande tydligt. I Gnosjö, som ofta skildras som en föredömlig kommun när det gäller företagande och sysselsättning, var den relativa ökningen av skattekraften 2,1 % år 1998. De 5,3 miljoner denna ökning genererade konfiskerades av utjämningsystemet, vilket motsvarade 520 kr per person. En kommun som det går bra för straffas och får inte behålla tillväxten. Detta är en sida av systemet.

Minst lika intressant är emellertid att en kommun som lever under svåra förhållanden men får en förbättrad skattekraft ett år drabbas av samma konfiskation. Detta visar exemplet Högsby i Kalmar län, i Småland. Högsby hade en relativ ökning av skattekraften på 1,2 %, eller 1,9 miljoner. Ökningen, som motsvarar 300 kr per invånare, fick kommunen inte behålla någonting av.

Nu hör det till saken att Högsby är en kommun med betydande problem. Invånarantalet minskar regelmässigt med ungefär 150 personer per år och är nu nere på ungefär 6 500. Det är alltså en ganska liten kommun. Just utflyttningen kan kanske förklara den höjda skattekraften tillfälligt om man tänker sig att arbetslösa flyttat ut och fått jobb i en tillväxtregion nu under den goda konjunkturen.

Detta kan förstås vara positivt för dem som får arbete, men det innebär också att kommunens intäkter minskar framöver och att landsbygden avfolkas. Till saken hör att exemplet Högsby, som har många paralleller, har infrastrukturella problem, bl.a. med vattenkvaliteten i en del av kommunen, vilket lokalpressen skriver mycket om. Nödvändiga investeringar måste bäras av ett allt mindre antal kommunmedborgare. Kommunalskatten är 33 kr och 44 öre.

Bakgrunden till kommunens problem är att den allmänna avfolkningen av landsbygden förstärks av en strukturell kris för trävaruindustri och inte minst sågverk. Tidigare har trähusindustrin mer eller mindre eliminerats. Så ser det ut i exemplet Högsby.

Min fråga till statsrådet måste bli om han utifrån bl.a. fallet Högsby, som jag här har antytt, anser att vi har ett väl fungerande skatteutjämningsystem. Hur vill han förklara för invånarna i Högsby att de inte får behålla någonting av den höjda skattekraften?

Anf. 147 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Lönar det sig att anstränga sig? Lönar det sig att studera vidare? Lönar det sig att arbeta mera? Svaret på frågorna måste bli nej eller möjligtvis på sin höjd kanske.

Det inomkommunala utjämningsystemet påminner tyvärr starkt om andra sektorer och politikerområden i Sverige. Den som i dag arbetar mindre än halvtid tvingas inte sällan uppbära olika stöd för sin försörjning. För den som vill förbättra sin ekonomiska situation och gå upp i arbetstid inträffar det absurda att det inte lönar sig. Den högre lönen äts snabbt upp av högre skatt och lägre bidrag. Nettot för ansträngningen blir negativt eller mycket obetydligt.

Prot.

1999/2000:114

23 maj

Svar på
interpellationer

För den som i dag står utan arbete och lever på a-kassa fungerar systemet på samma sätt. Den ekonomiska skillnaden mellan att få ett arbete och att fortsätta leva på a-kassa är mycket liten när resekostnad, lunch, avgifter osv. läggs till.

Sverige ligger på 18:e plats när det gäller antalet akademiker i åldersgruppen 24–35 år. Självklart påverkar den låga utbildningspremien det faktumet. Skillnaden i livsinkomst mellan akademiker och icke-akademiker är obetydlig.

Fru talman! Sammanfattningsvis lönar det sig väldigt dåligt för vanliga människor i Sverige att anstränga sig och försöka förbättra sin situation. På samma sätt fungerar den inomkommunala skatteutjämningen. Framåtsyftande kommunpolitiker tillsammans med lokala näringslivet arbetar hårt för att skaffa fram nya arbetstillfällen och att ordna servicen så att kommunen blir attraktiv.

De kommuner som jag själv känner bäst till i mitt hemlän Västerbotten utgör inget undantag. Strävan efter att öka skattekraften är påtaglig, och jag förstår de kommunalråd och kommunmän i de kommuner som Lennart Hedquist har räknat upp. Malå är ett lysande exempel. Sorsele är en liten kommun med färre än 4 000 invånare. Där finns Dorotea och Robertsfors och många andra.

Alla dessa små kommuner inser att den merintäkt som skattekraftens positiva utveckling innebär inte tillfaller den egna kommunen utan tillfaller någon annan. Kommun ställs mot kommun. Vinnare ställs mot förlorare. För små kommuner med några tusen invånare innebär några miljoner till i ny skatteintäkt inte bara möjlighet till förbättrad service utan kanske, ännu viktigare, en positiv signal, en mental injektion, för hårt prövade kommuner med sviktande befolkningstal: "Vi kan själva. Här kan vi bo. Vi är på gång." Signalen blir tvärtom: "Bry er inte. Ansträng er inte. Det spelar ändå ingen roll."

Jag menar att det här är ett perverst system som helt tar bort incitamentet för ansträngning. T.o.m. det socialdemokratiska kommunalrådet i Vännäs kommun utanför Umeå är så frustrerad över systemet att han känner sig föranlåten att skylla på oss moderater. Det vore därför bra om statsrådet kunde undervisa kommunalrådet i Vännäs att vi inte stöder ett system som inte ger kommunerna utdelning om skattekraften ökar.

I min egen hemstad Umeå kommer umeborna att nästa år, 2001, betala netto till systemet 165 miljoner kronor. Det motsvarar 1 kr och 37 öre av kommunalskatten. Vi har 32 kr och 70 öre i kommunalskatt. Den är redan tillräckligt hög. I juni träffas vi i kommunfullmäktige för att fastställa direktiven för dels våra egna lokala åtaganden, dels för att under tvång skicka pengar till andra kommuner. Det är ett faktum som de flesta inte känner till, men det kommer vi att tydligt tala om. Det är för mig, fru talman, fullständigt obegripligt att anse att detta är förenligt med grundlagens bestämmelser om kommunernas beskattningsrätt.

Anf. 148 JEPPE JOHANSSON (m):

Fru talman! Som statsrådet Lövdén känner till kommer jag från Blekinge. Min hemkommun är Sölvesborg. Vi har ungefär 16 500 invånare.

Sölvesborgs kommun har, till skillnad från övriga Blekinge, under ganska lång tid faktiskt haft en svag befolkningsökning, även om vi under den sista tiden har minskat något. Jag kan sälla mig till vad Anders

Sjölund har berättat, nämligen att det kan vara absurt för en kommun som lyckas. Jag tror att det kan vara nyttigt för statsrådet Lövdén att få lite vittnesmål om verkligheten i landets olika delar.

Mellan 1998 och 1999 ökade min kommun sin skattekraft från 90,7 % till 92 %, dvs. med 1,3 %. Med dagens skatteutjämnningssystem straffas min kommun med att 5,2 miljoner dras in. Det innebär 320 kr mindre per invånare och ca 35 öre på kommunalskatten, som efter långt socialdemokratiskt styre redan är mycket hög, eller ca 20 personer inom äldreomsorgen eller som personliga assistenter inom skola och barnomsorg, vilket skulle ha stor betydelse i vår lilla kommun.

Dagens system får i många fall konsekvensen att de kommuner som aktivt arbetar för att öka sysselsättningen, och lyckas, som aktivt arbetar för att skapa ett attraktivt boende i kommunen och på så sätt få ökad skattekraft, straffas med ekonomiska indragningar från staten.

Fru talman! Jag sitter fortfarande, som många andra i riksdagen, i kommunfullmäktige – i detta fall Sölvesborg. Jag skulle vilja ställa ett par frågor till statsrådet Lars-Erik Lövdén och samtidigt be om ett par råd att ta med hem till min hemkommun.

Jag anser, i likhet med Lennart Hedquist, att nuvarande system faktiskt är tillväxtfientligt. Det lönar sig inte riktigt för en kommun att vara duktig.

Mina två frågor till Lars-Erik Lövdén är: Anser Lars-Erik Lövdén att vi i Sölvesborgs kommun ska fortsätta med att försöka öka antalet arbetstillfällen i vår kommun? Anser Lars-Erik Lövdén att vi ska fortsätta att aktivt jobba för att få fram ytterligare attraktiva bostadsområden i kommunen, för att öka inflyttningen och för att våra invånare ska välja att fortsätta att bo i vår kommun? Nuvarande system uppmanar verkligen inte till detta. När man eventuellt lyckas med de här åtgärderna straffas man med indragna pengar.

Anf. 149 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Fru talman! Lennart Hedquist har i sin interpellation om det inomkommunala utjämnningssystemet bl.a. tagit upp hur systemet i realiteten slår mot många av våra kommuner och framför allt många av våra små kommuner, som under ett antal år slitit med att försöka få budgeten att gå ihop, trots att befolkningsunderlaget minskat och att man långtifrån uppnått full sysselsättning. Det är en ekvation som inte är helt lätt att få att gå ihop.

Själv kommer jag från Gävleborgs län, ett av de s.k. skogslänen, där flera av kommunerna borde få och inte ge i systemet, men där det blivit tvärtom.

I Sandviken, där jag bor, har skattekraftsökningen varit så pass stor som 2,2 %, eller 540 kr per person. På grund av befolkningsminskningen och att vårt företag Sandvik går bra i högkonjunkturen har alltså vår skattekraft ökat. Trots att arbetslösheten under samma tid ökat något förlorar alltså Sandviken drygt 20 miljoner i utjämningskarusellen, vilket bl.a. kommer att innebära att kommunen tvingas säga upp personal.

Detta ger inga incitament för en fortsatt satsning på att förhindra utflyttning och skapa bättre balans i en kommunal ekonomi. Ju större minskningen av invånarantalet är, desto större blir dessutom bördan på resterande skattebetalare.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

En annan kommun med liknande mönster som Sandviken är Trollhättan, som förlorar ungefär lika mycket som Sandviken.

Andra kommuner i mitt hemlän som också är förlorare i utjämnings-systemet och får ge i stället för att få är Nordanstig och Ockelbo. Nordanstig förlorar nästan 4 miljoner, eller 340 kr per person, och Ockelbo 395 kr per person. Nordanstig är en liten kommun, som verkligen behöver alla sina skattemedel, för att få en liten ort med stor utflyttning och traditionellt jord- och skogsbruk att hålla näsan över vattenytan.

Vad har statsrådet Lövdén tänkt göra för att redan nu dämpa effekterna av systemet? Jag vet att statsrådet för inte så länge sedan besökte länet, så statsrådet är säkert väl informerad om de problem som finns.

Statsrådet har också sagt att det inte går att få rättvisa i alla kommuner. Det må så vara att man inte kan uppnå millimeterrättvisa, men är det lämpligt att införa ett system som innebär att man gör tvärtemot Robin Hood och tar från de fattiga? Anser inte statsrådet att kommunerna hellre bör få utnyttja sin egen skattekraft och att det skapar fighteranda, i stället för tvärtom, en uppgivenhet hos alla dem som försöker råda bot på de ekonomiska problem som vi har i våra kommuner? Det är definitivt inget incitament för att öka tillväxten – något som vi behöver i synnerhet i många av våra glesbygdskommuner.

Anf. 150 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Vi har haft den här debatten vid upprepade tillfällen, och jag tar den gärna en gång till. Jag ska göra ett försök att bemöta interpellanten och övriga frågeställare.

Jag börjar med grundlagsenligheten. Här har Lagrådet vid två tillfällen slagit fast att utjämningsystemet är förenligt med grundlagsbestämmelserna. Lennart Hedquist påstår att det bara är socialdemokratiska sympatisörer, eller hur han uttryckte sig. Det är möjligt att majoriteten i finansutskottet är socialdemokrater, men Lagrådet kan man knappast beskylla för att bara vara socialdemokratiska sympatisörer. Vid två tillfällen har Lagrådet slagit fast grundlagsenligheten i det utjämnings-system som vi har. Till det kommer att både Högsta domstolen och Regeringsrätten har avvisat de klagomål som har kommit från ett antal kommuner om utjämningsystemets förenlighet med grundlagsbestämmelserna.

Jag anser att det står utom allt tvivel att det utjämningsystem som riksdagen så sent som för ett år sedan antog är förenligt med den svenska grundlagen. Det är därför jag inte ser något motiv för att göra ett förtydligande i grundlagsbestämmelserna eller ändra systemet av den anledningen.

Så till huvudfrågan för debatten, om det finns incitament för tillväxt i det nuvarande systemet. Jag vill hävda att det alltid finns incitament för tillväxt. Jag tycker att Jeppe Johnsson som fullmäktigeledamot i Sölvesborg själv ska svara på sina frågeställningar. Jag tror att han svarar ja på bägge de frågor som han ställde till mig.

Kommunalpolitiker vill se en utveckling av sin kommun och driver naturligtvis på för att få fler företag till orten, för att minska arbetslösheten och för att minska de sociala kostnaderna i kommunen. Oavsett vilket politiskt parti man tillhör besjålas man som kommunalpolitiker av den ambitionen. Jag tror inte att jag har mött en enda kommunalpolitiker i det

här landet som har haft en annan ambition, nämligen att slå sig till ro och se en stagnation i den egna kommunen.

Det är inte det som är det huvudsakliga problemet i dag, utan det är ju att vi har en utomordentligt ojämnt fördelad tillväxt i Sverige. Det växer så det knakar i vissa delar av landet, medan andra delar fortfarande sitter fast i tumskruben, med svårigheter att hävda sig. De svårigheterna hänger ju samman med att jobben etableras i starka tillväxtcentrum knutna till högskoleorterna och kring storstäderna. Det är en särskild problematik, som måste lösas med särskilda insatser.

Tillväxten är ojämnt fördelad, och det växer starkt i vissa delar av landet. Då måste vi på ett rättvist sätt fördela den tillväxten över landet, så att alla kommuner och landsting kommer i åtnjutande av det växande skatteunderlaget. Det är solidaritet, och det är det utjämningssystemet handlar om.

Även om den här debatten visar något annat – det är moderata företrädare som sitter här – upplever jag när jag reser i landet en utbredd acceptans för utjämningssystemet, med dess fel och brister. För grunderna för utjämningssystemet finns det en utbredd acceptans. Det är inte för inte som Svenska Kommunförbundet i sitt remissvar enigt tillstyrkte utredningens förslag.

Det handlar om att tillväxten är ojämnt fördelad och att det växer så det knakar i vissa delar av landet. Men det är hela landets ansträngningar som skapar den tillväxten, och då måste också hela landet, alla kommuner och landsting, få del av tillväxten.

Anf. 151 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Jag tror att jag måste berätta för Lars-Erik Lövdén hur utjämningssystemet de facto fungerar, när han talar om att det växer så det knakar i högskoleorter och i vissa kommuner i landet. Ja, det växer så det knakar befolkningsmässigt. Om man tar Uppsala och Lund som exempel, och även Umeå, blir det fler invånare där. Det blir positivt för de berörda kommunerna. Men skattekraften per invånare växer inte. Däremot växer skattekraften per invånare i Malå, Dorotea, Sandviken, Trollhättan och Valdemarsvik. Jag kan räkna upp en mängd andra kommuner också. Vad händer med den tillväxten i kommuner med minskande befolkning? Jo, den konfiskeras av utjämningssystemet.

Det leder till att vi i dag har ett inomkommunalt utjämningssystem som är oerhört grymt mot många olika kommuner i olika delar av landet. Jag tror att den här effekten är helt förbisedd. Den är en del av det perversa inomkommunala utjämningssystemet.

När jag själv var kommunstyrelseordförande i Uppsala var det väldigt viktigt att följa den egna skattekraften. Man visste att om man tittade på den visste man också vilka skatteinkomster man hade att räkna med det kommande året.

Så kan inte en kommunstyrelseordförande agera i dag. Vad som är betydelsefullt är skattekraften i hela landet och hur den slår. Därför är det ointressant för kommunstyrelseordföranden i Malå hur den egna skattekraften har utvecklats.

Det systemet är på lång sikt felaktigt och ger felaktiga incitament. Sedan kan Lars-Erik Lövdén säga att incitamentet är att den egna kommunen ska utvecklas på ett bra sätt. Så ser de flesta kommunalt förtroen-

Prot.

1999/2000:114

23 maj

*Svar på
interpellationer*

devalda naturligtvis också saken. Men det blir en orimlighet om den tillväxt som man lyckats åstadkomma i en kommun beskattas till närmare 100 %.

Jag tror att det inte skiljer sig så mycket från hur man kan se på en individ. Vi betraktar en marginalsatt för en individ som skadlig redan när den kryper över 50 %. Det är klart att en marginalsatt när det gäller tillväxt i en kommun på 95–98 % inte är en rimlig signal till de förtroendevalda.

Lars-Erik Lövdén märker själv de kommunalmän som stiger in i Rosenbad och säger att de inte klarar av bostadsbyggandet, eller kommunstyrelseordföranden i Oxelösund som vill ha ett tak för hur utjämnningssystemet ska kunna slå. Den socialdemokratiska kommunstyrelseordföranden Sören Andersson i Håbo har upprepade gånger varit i Rosenbad och försökt undervisa regeringen i hur utjämnningssystemet slår för en enskild i det fallet befolkningsmässigt växande kommun.

Jag tror att det är dags för regeringen att ta sig en ordentlig funderare på utjämnningssystemets långsiktiga effekter innan det är för sent. Har man ett system som kväver tillväxt kan man inte räkna med att få tillväxt.

Anf. 152 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Fru talman! Det finns incitament, statsrådet. Jag skulle tro att de allra flesta, om inte alla, kommunalråd runt om i vårt land både i kommuner som har en stor tillväxt och i kommuner som har en lite mindre tillväxt jobbar för en ökad tillväxt, för det är någonting som alla vill ha. Men när det slår så snett som det gör i många kommuner, som vi här har vitnat om – det är faktiskt rena siffror som vi har tagit fram som det finns bevis för – är det inte omöjligt att människorna i dessa kommuner någon gång tröttnar. Man har ju stora problem i dessa kommuner, och man har också haft det tidigare.

Statsrådet sade också att man måste fördela på ett rättvist sätt. Men är det rättvist att Nordanstig, som precis har näsan över vattnet, ska vara med och betala till andra kommuner? De klarar sig inte själva i dag. De har jätteproblem i den kommunen. Är det då rättvist att man ska ta ifrån dem, för att de i nästa steg ska behöva hamna hos kommunakuten för att få hjälp? Så illa är det.

Statsrådet sade att Kommunförbundet tillstyrkte det hela. Men kommunalrådet i min hemkommun uttryckte när detta system skulle införas att han inte ens trodde att regeringen skulle sätta i gång detta system därför att det inte skulle vara bra.

Jag undrar om inte statsrådet måste ta sig en funderare och se till att regeringen gör något åt detta system, och det redan nu.

Anf. 153 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! Statsrådet talade mycket om den ojämnt fördelade tillväxten, som skulle motivera att en tillväxtökning i en kommun ska konfiskeras och fördelas. Jag kan möjligen följa resonemanget något i några fall – åtminstone kan jag begripa vad statsrådet menar när det gäller vissa starka tillväxtområden.

Men nu tog jag som ett exempel bland många kommunen Högsby, som har ett utomordentligt svårt läge i alla avseenden, som har många strukturella problem att brottas med och som har en stor befolknings-

minskning år från år – en befolkningsminskning som i ett visst konjunkturläge kan ge ökad skattekraft, fast sannolikt tillfälligt. Det är tydligen så att den kommunen ska förlora den ökning den har fått av tillväxten – vi kan säga att ökningen konfiskeras, om vi tillåter oss att använda detta starka uttryck som har en viss täckning i verkligheten – för att pengarna rättvist ska fördelas till någon annan kommun. Är det verkligen ett fungerande moraliskt och principiellt hållbart inomkommunalt skatteutjämningsystem?

Jag lägger märke till att statsrådet i svaret på Lennart Hedquists interpellation rent ut talar om att det inte finns några planer på att i dagsläget ersätta det nuvarande utjämningsystemet med ett nytt. Möjligen, framgår det lite längre ned i det skriftliga svaret, kan man vidareutveckla utjämningsystemet. Det finns en antydning om att s.k. pomperipossaeffekter – ett ord som dock inte nämns direkt – kan vara ett problem. Då syftar man på mycket välmående kommuner som får en stark tillväxtökning.

Men det verkar som om statsrådet inte har lagt märke till att det är kommuner med mycket stora problem som drabbas av det sätt som detta inomkommunala skatteutjämningsystem är konstruerat på.

Anf. 154 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Jag håller naturligtvis med Lars-Erik Lövdén om att det stora flertalet kommunalmän vill utveckla sin kommun och arbetar för sin kommuns bästa. Men om man lyckas åstadkomma tillväxt i kommunerna är det i många fall förenat med kostnader för kommunen, t.ex. för bostadsbyggande. Då vill jag upprepa frågan: Är det rimligt och riktigt att goda och lyckade insatser i en kommun ska belönas med konfiskation?

Anf. 155 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag reagerar väldigt starkt när Jeppe Johnson säger konfiskation. Det handlar inte om det. Det handlar om att tillväxten i skatteunderlaget ska vara jämnt fördelad över landet och att alla kommuner ska vara garanterade – nu när vi också undanröjer den negativa marginaleffekten – minst den genomsnittliga skatteunderlagstillväxten i landet. Jag tycker att det är ett ganska rättvist system.

En kommun som har stora utflytningsproblem, vikande befolkningsunderlag och en svag skattekraft, varifrån ungdomar flyttar till tillväxtcentrum, har varit med och bekostat utbildningen för de grupper som flyttar in till tillväxtområdena och genererar tillväxt för skatteunderlaget där. Jag tycker att det är rättvist att alla landets kommuner och landsting får vara med om att dela den inkomst som genereras via den ökade tillväxten av skatteunderlaget.

Nu när vi undanröjer den negativa marginaleffekten får alla garanterat minst den genomsnittliga skatteunderlagstillväxten i landet.

Det går att ta ett exempel från Stockholm. Ni har tagit exempel från andra håll. Vi tar ett slående exempel från Stockholm. Om vi inte hade haft utjämningsystemet hade man behövt ha en kommunalskatt i Botkyrka kommun på 40 kr för att kunna bedriva samma service som det hade kostat 20 kr i kommunalskatt i Danderyds kommun att bedriva. Det är effekterna av utjämningsystemet. Jag tror inte att någon här tycker att

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

det vore rimligt att inte ha ett utjämningssystem som tar hänsyn till faktorer som stora skillnader i skattekraft mellan kommunerna.

Sedan tycker jag också att det är lite slående att det är moderater som står i talarstolen och argumenterar om utjämningssystemet. Jag tycker att ni ska gå hem till era kommuner och berätta om innehållet i den moderata vårmotionen, där ni lägger er på 15 miljarder mindre i generella statsbidrag än vad regeringen gör i sin vårproposition. Gå hem och tala om det för era kommuninvånare och landstingsinvånare. Gå hem, Jeppe Johnsson, och säg att ert nej till vårdmiljarderna innebär 104 miljoner kronor mindre till Blekinge läns landsting, men att ni står för det. Gå hem och tala om det, Jeppe Johnsson.

Anf. 156 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Det är kanske i stället anledning att säga till statsrådet Lövdén att han ska gå hem och läsa på det moderata förslaget, eftersom det är någonting helt annorlunda än det som han nu talar om och för till protokollet.

Men låt oss återgå till just utjämningssystemet och dess effekter, enligt det moderata förslaget! Vi har inte sagt att man skulle ha en sämre utveckling i någon kommun än det som är den genomsnittliga skattekraftstillväxten. Den kan man garantera alla kommuner. Om alla kommuner som får en ökning av skattekraften får behålla den blir det däremot en kostnad som motsvarar ungefär 70 kr per invånare i det generella statsbidragssystemet. Det är ingen tvekan om att det är värt det för att man ska kunna ge det incitamentet till Malå, Sorsele, Dorotea, Gnosjö, Sölvesborg eller de kommuner som nu har haft en ökande skattekraft.

Det är symtomatiskt att Lars-Erik Lövdén säger att det finns kommuner i landet som har varit med och finansierat utbildning och som sedan får se sina ungdomar flytta till någon annan ort. Man kan ta Högsby eller Malå, som säkert är i precis den situationen, som exempel. De tappar folk, men samtidigt får de en ökande skattekraft, kanske på grund av att den kvarvarande befolkningen tjänar bra. Det kanske flyttar in något företag som har tvåskift, och förvärvsfrekvensen ökar. Den skattekraftstillväxten tar utjämningssystemet hand om.

Vi har ju visat med vår undersökning att det är vanliga svenska kommuner, ofta med minskande befolkning, som har fått en ökande skattekraft, och det är den skattekraften som det här utjämningssystemet konfiskerar. Detta är orättfärdigt.

Anf. 157 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Vi ska kanske inte tvista om de där försvarspengarna. Men jag konstaterade att när ni hade er presskonferens sade en av era riksdagsledamöter, Leif Carlson, att man inte ska stoppa in bra pengar i en dålig maskin. Det var motivet till att man avslog förslaget om att de där försvarspengarna skulle gå till vård och omsorg.

Det handlar ändå om att Jeppe Johnsson måste gå hem och förklara för sina väljare i Blekinge varför det ska vara 104 miljoner kronor mindre under den här perioden till Blekinge läns landsting. Det går möjligen för Jeppe Johnsson att säga att man ska klara av det här via effektiviseringar och privatiseringar, men det är inte säkert att det biter på väljarkåren i Blekinge.

Vi kan leda in debatten om utjämningsystemet i ganska vida termer. Det är klart att det finns brister i ett eller annat avseende i utjämningsystemet. Vi håller ju också på att gå igenom de olika faktorerna i utjämningsystemet. Men det finns ett förbisett faktum. Utjämningsystemet diskuteras oftast inte som en helhet. Utjämningsystemet är inte bara inkomstutjämnningen och kostnadsutjämnningen, utan det är faktiskt också de generella statsbidragen. Det är ett paket där det här hör ihop.

När vi en gång gick över från specialdestinerade statsbidrag var det ju nödvändigt att införa ett utjämningsystem parallellt. Generella statsbidrag, inkomstutjämnning och kostnadsutjämnning hänger alltså ihop. Om man ser det på det sättet kan det också medges att de kommuner som har en väldigt stark befolkningsutflyttning får problem till följd av att generella statsbidrag trappas av ganska hastigt. Intäkterna minskar till den enskilda kommunen när befolkningsunderlaget minskar. Det blir ganska svåra omställningsproblem för en del av de kommunerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

23 § Svar på interpellation 1999/2000:399 om missbruk av blockuthyrning

Anf. 158 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Anders Ygeman har tagit upp vissa frågor om blockuthyrning av hyreslägenheter.

Hyreslagen utgår från att ett hyresavtal normalt omfattar en lägenhet. Det förekommer dock att en hyresgäst hyr ett eller flera bostadshus eller flera bostadslägenheter i olika hus för att sedan hyra ut lägenheterna i andra hand. Detta kallas blockuthyrning. Förstahandshyresgästen är många gånger ett företag som hyr ut till sina anställda. Det rör sig alltså oftast om ett kommersiellt mellanhavande mellan fastighetsägaren och förstahandshyresgästen.

Om ett hyresavtal omfattar minst tre bostadslägenheter som förstahandshyresgästen ska hyra ut i andra hand tillåter hyreslagen hyresvärden och förstahandshyresgästen att avtala om förbehåll som strider mot hyreslagens regler. Förbehållen får dock inte strida mot de regler som gäller för lokaler med undantag för hyressättning och besittningsskydd vid förlängning av hyresavtal. Förbehåll ska normalt godkännas av hyresnämnden. Hyresnämndens prövning ska främst avse om det föreligger ett seriöst behov av blockuthyrning. Seriöst behov kan enligt lagens förarbeten vara exempelvis att man ska tillgodose en läroanstalts behov av studentbostäder eller en arbetsgivares behov av personalbostäder.

När det gäller villkoren mellan förstahandshyresgästen och andrahandshyresgästerna gäller flertalet av hyreslagens tvingande regler. Här gäller t.ex., i fråga om hyressättning, det s.k. bruksvärdessystemet. Andrahandshyresgästens ställning är ändå i viss mån osäker, eftersom han eller hon inte har något direkt besittningsskydd gentemot fastighetsägaren. En överenskommelse mellan fastighetsägaren och förstahandshyresgästen om hyresförhållandets upphörande medför därför att andrahandshyresgästen blir av med sin lägenhet. Än mera betydelsefullt är förmodligen att som hyreslagens regler i dag är utformade saknar andra-

handshyresgästerna helt besittningsskydd i förhållande till sin hyresvärd, dvs. förstahandshyresgästen, om hyresförhållandet upphör innan det varat längre än två år i följd.

Anders Ygeman har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att hävda hyreslagen och hyressättning enligt bruksvärdessystemet vid uthyrning för tillfälligt boende.

När det gäller hyressättningen i relationen mellan förstahandshyresgästen och andrahandshyresgästen är reglerna i och för sig väl avpassade. Som jag tidigare nämnt gäller bruksvärdessystemet fullt ut i relationen mellan dem. De boende kan alltså i princip begära att hyresnämnden prövar om hyran är skälig. Jag är medveten om att en sådan prövning sällan begärs. En anledning till detta kan vara andrahandshyresgästernas bristfälliga besittningsskydd. I den delen förefaller därför en lagändring motiverad.

Besittningsskyddet för blockhyresgäster vid blockuthyrning är emellertid redan uppmärksammat av 1997 års hyreslagstiftningsutredning. Utredningen har i uppdrag att pröva om det är lämpligt att en hyresgäst som hyr en bostadslägenhet i andra hand genom blockuthyrning i förhållande till sin hyresvärd omfattas av reglerna om besittningsskydd i samma omfattning som en hyresgäst som hyr direkt av fastighetsägaren. Utredningen ska i denna del redovisa sitt uppdrag den 31 augusti i år.

Den svaghet som kan finnas i systemet, nämligen ett bristfälligt besittningsskydd för andrahandshyresgästen, är alltså redan föremål för överväganden. Jag ser därför i dagsläget inte anledning att vidta några ytterligare åtgärder för att hävda hyreslagen och hyressättning enligt bruksvärdessystemet.

Anders Ygeman har vidare frågat mig om jag är beredd att vidta några åtgärder för att stävja missbruk av reglerna om blockuthyrning. Vad jag har förstått förekommer blockuthyrning i dagsläget i ett begränsat antal fall. Som Anders Ygeman påtalat finns exempel på att uthyrning sker i flera led, dvs. att förstahandshyresgästen hyr ut till ett företag som i sin tur hyr ut till anställda. Även i dessa fall erbjuder dock regelverket ett skydd både genom hyresnämndens prövning och bruksvärdessystemets tillämplighet. Jag är i dagsläget inte beredd att ta initiativ till några åtgärder utöver dem som Hyreslagstiftningsutredningens förslag kan ge upphov till.

Anders Ygeman har slutligen tagit upp frågan om hyresnämnderna bör åläggas att i ärenden om blockuthyrning inhämta yttrande från kommunen och hyresgästorganisationerna för att få en mer allsidig bild av behovet av blockuthyrning. Hyresnämndens prövning tar i dag i första hand sikte på relationen mellan hyresvärden och förstahandshyresgästen. Nämnden tittar över huvud taget inte på vilka villkor som ska gälla i nästa led. Jag är mot den bakgrunden inte övertygad om att yttranden från kommuner eller hyresgästorganisationer skulle tillföra så mycket. Det finns visserligen anledning att vara uppmärksam på utvecklingen av praxis i fråga om blockuthyrning. Jag ser dock i dagsläget inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder.

Sammanfattningsvis är alltså min förhoppning att 1997 års hyreslagstiftningsutrednings förslag kommer att innehålla tillfredsställande förslag till förbättringar av andrahandshyresgästernas situation vid blockut-

hyrning. Jag är i dagsläget inte beredd att ta några ytterligare initiativ på området. Jag avser emellertid att noga följa utvecklingen.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

Anf. 159 ANDERS YGEMAN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

Juridik i all ära. Jag kanske kan få återkomma till detaljerna i juridiken. Risken när man låser in sig i juridiken är att fokus flyttas bort från problemet och snarare kommer på problemen med att lösa problemet, om jag får säga så.

Vad är då det verkliga problemet? Jo, det verkliga problemet är för det första bostadsbristen i Stockholm. För det andra handlar det statsrådet kallar för blockuthyrning i begränsad omfattning om ett femtiotal tillstånd från hyresnämnden i Stockholm och tusentals lägenheter i Stockholm. Problemet är naturligtvis att det är lägenheter som har flyttats från den kommunala bostadsförmedlingen, från vanliga hyresgästers möjlighet att efterfråga dem, till blockuthyrning till företag. I många fall har man en hyra på 10 000-12 000 kr i månaden, dvs. helt andra hyresnivåer än de som gäller i det vanliga beståndet. I och med att lägenheterna förmedlas på marknadsmässiga grunder och i hotellform betyder det att den vanlige stockholmaren är helt utestängd. I en situation av akut bostadsbrist med 30 000-40 000 människor i bostadskö försvinner alltså tusentals lägenheter. Det är problemet.

När jag har uppmärksammat det här problemet har jag fått två svar i min hand. Det ena svaret är från statsrådet Lövdén, som säger att om det finns ett problem så är det praxis och tillämpning som ska lösa det. I min andra hand har jag ett svar från hyresnämndens chef, Håkan Julius, som säger att det här i och för sig är ett problem, men ska man lösa det måste man ändra lagstiftningen.

Då måste man fråga sig vem som har rätt och hur man ska komma till rätta med huvudproblemet, nämligen att ett antal tusen lägenheter förs bort från allmänheten i Stockholm och från möjligheten för vanliga människor att efterfråga dem och hyrs ut till företag till fantasibelopp.

Det leder fram till den självklara frågan till statsrådet: Ser statsrådet problemet? Uppfattar han detta att tusentals lägenheter försvinner från bostadsförmedlingen och från hyresgästerna i Stockholm som ett problem? Det är första frågan.

Och den andra frågan: Om det är ett problem, vad kan man i så fall göra för att åtgärda det?

Anf. 160 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Den här debatten är ett bristsymtom, och då menar jag inte med avseende på åhörare i första hand utan med avseende på bostadsmarknaden i Stockholm. Det är nämligen svårt att föreställa sig att marknaden för s.k. blockuthyrning på en balanserad bostadsmarknad skulle vara särskilt stor. Blockuthyrning med följande andrahandsuthyrning kommer alltid att dra högre kostnader än vanlig förhyrning.

I en akut bristsituation kan det krävas tillfälliga ingrepp. Jag förstår att man i dag i Stockholms stadshus är irriterad över att lägenheter undandras den reguljära bostadsmarknaden genom blockförhyrning och att man nu genom kontroll av plan- och bygglovsbeslut ser över om blockuthyrningarna följer beslutade planer och givna bygglov.

*Svar på
interpellationer*

Men glöm inte bort bakgrunden till dagens bostadssituation i Stockholm. Vi diskuterade den så sent som för en vecka sedan och kunde konstatera att planering och byggande av bostäder nu tagit fart sedan den borgerliga majoriteten tagit över ledningen av staden. Jag blev t.o.m. kritiserad av interpellanten för att jag var för tydlig i mina belägg för hur förhållandena hade förändrats.

Det ska inte förnekas att bristsituationer stundom kan vara behagliga för en del socialister, de må sedan kalla sig socialdemokrater, vänsterpartister eller kommunister, vilket ju på senare tid tycks ha blivit alltmer populärt.

Bristsituationen på bostadsmarknaden ger exempelvis Anders Ygeman möjlighet att aktualisera ökade statliga kommunala styrmedel på bostadsmarknaden. Han mullrade i förra veckans debatt lite förstulet om en ny bostadsanvisningslag. I dag frågar han direkt om inte statsrådet är beredd att vidta förändringar som ytterligare gör myndigheternas styrning av boendet strängare.

Bristsituationen ger socialister utrymme att förverkliga drömmar om mer planhushållning. Så var det med den hyresreglering som krigsårens brister nödvändiggjorde. I dag, 50 år senare, har vi fortfarande hyresregleringen kvar trots en period av det snabbast ökande välbstånd västerlandet någonsin upplevt.

De kommunala bostadsföretagen gavs en särställning, och lägenhetsutformningen styrdes hårt av politiker under 60- och 70-talen med motiveringen att man skulle tillgodose bostadsefterfrågan. De kommunala bostadsföretagen har i dag med några undantag investerat i bostäder som på många håll håller på att knäcka respektive kommuner. Trots detta kämpar socialdemokraterna och deras stödpartier hårt för att kunna behålla de kommunala bostadsföretagen kommunala. Kommunala bostadsföretag innebär stor politikermakt över invånarnas boende.

Hyressättningssystemet och de kommunala bostadsbolagen utgör tillsammans faktiskt en fara för bostadsförsörjningen. Jag behöver knappast ens påminna om S:t Eriksområdet och effekterna av hyressättningen där.

Det är sådant som bidrar till bostadsbristen och därmed också till att tanken på blockuthyrningar blir aktuell, vare sig det handlar om uthyrning som av hyresnämnden kommer att betraktas som seriös eller inte.

Det som krävs, förutom goda detaljplaner, är åtgärder som underlättar byggande av nya lägenheter som kan tillgodose efterfrågan. Det krävs skattelättnader av flera slag. 60 % av kostnaderna för en ny bostad utgörs av skatter, hävdar de som gör kalkylerna. Det krävs en hyressättning som gör att den som bygger hyreshus inte riskerar förlust för att han just bygger hyreshus.

Sådana åtgärder ger fler bostäder och gör företeelser som blockuthyrning onödiga. De är därmed mycket bättre än de som Anders Ygeman föreslår men som statsrådet dessbättre avvisar.

Anf. 161 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag har i mitt svar till interpellanten försökt hålla mig till de frågeställningar som interpellanten har riktat till mig i sin skriftliga interpellation. Jag skulle i och för sig vilja ta upp den tråd om bostadspolitik i stort som Anders Ygeman inleder med men som framför allt Carl-Erik Skärman här lägger ut texten om. Men det är kanske att gå lite

för långt med hänsyn till att interpellationen just bara handlar om blockuthyrning.

Annars skulle vi kunna diskutera hyressättningssystem och marknadshyrornas konsekvens. Vi kunde diskutera det bristande kommunala engagemanget i bostadspolitiken, framför allt i Stockholmsområdet, infrastruktur och mycket annat som har betydelse för bostadsbyggandet. Men jag ska lämna det därhän. Vi har haft den debatten förr i lämpligt sammanhang, och jag är väl medveten om att vi kommer att fortsätta att ha den debatten i andra sammanhang.

Till Anders Ygeman vill jag säga att jag har hållit mig till hans frågeställningar, och jag har gett några klara besked på dem.

Det ena är hyressättningen. Reglerna är i dag ganska väl anpassade, men de har en komplikation. Det är att hyresgästerna sällan kräver prövning av sin hyra. Det hänger kanske samman med det bristfälliga besittningsskyddet för andrahandshyresgästen. Här har jag aviserat att det finns skäl att överväga en lagändring och att jag förväntar mig förslag från hyreslagstiftningskommittén den 31 augusti i år. Det är ett direkt svar på den frågeställning som Anders Ygeman också tog upp i sitt inlägg.

Det andra är att jag är medveten om att det här kan vara ett problem och att det har ökat i omfattning. Även om jag inte tycker att det än så länge ser ut att vara någon väldig dramatik och omfattning är jag medveten om att det kan bli det. Jag avser att noga följa utvecklingen och naturligtvis också att följa den praxis som hyresnämnden har i sin hantering av ärendena för att se om man verkligen prövar att det är ett seriöst ändamål tillräckligt noga.

Det finns, menar jag, skäl att behålla regler om blockuthyrning. Det kan ju exempelvis gälla studentlägenheter. Det kan också gälla äldreboenden och särskilda vårdinrättningar. Det kan också, menar jag, gälla i vissa fall när företag behöver ha lägenheter för tillfälligt anställda som är i Stockholmsområdet och som ska utföra ett visst arbete. Att helt avskaffa möjligheten till blockuthyrning är ingenting som jag vill förespråka.

Anf. 162 ANDERS YGEMAN (s):

Fru talman! Carl-Erik Skårman kör med favorit i repris – han har en benägenhet att oavsett fråga eller debatt hålla samma anförande i kammaren. Man skulle kanske för att förenkla framtida debatter kunna anslå Skårmans anförande utanför kammaren för allmän beskådan. Då spar vi tid för kammarens sammanträden. Det kunde vara ett kreativt förslag.

Tillbaka till problemen med blockförhyrning i Stockholm, som var huvudanslaget i interpellationen. Problemet med lagstiftningen är att lagstiftaren aldrig förutsåg att den situation som i dag har uppkommit skulle kunna uppkomma och har därför inte riktigt anpassat lagen efter den. Tusentals lägenheter försvinner från den allmänna bostadsmarknaden utan att någon egentligen kan göra något åt saken.

Det går inte att av förarbetena utläsa vad som är seriöst eller oseriöst behov. Lars-Erik Lövdén tog upp några exempel från förarbetena, men i förarbetena står det ingenting om lägenhetshotell. Är sådana att betrakta som seriöst skäl? Är det att betrakta som seriöst att hyra en fastighet och hyra ut lägenheterna för 12 000 kr i månaden?

Prot.
1999/2000:114
23 maj

*Svar på
interpellationer*

Hyresnämnden anser inte att den kan pröva om den typen av hyra är seriöst skäl. Den anser att den bara kan pröva förhållandet mellan uthyraren och den som hyr blocken. Jag måste fråga om det också är statsrådets uppfattning, eller om statsrådet menar att man även ska pröva syftet med blockförhyrningen och därmed t.ex. kunna pröva om företaget City Apartment, som har öppnat ett antal lägenhetshotell i Stockholm med uthyrning till prisnivåer på 8 000–12 000 kr, är seriöst.

Jag vill naturligtvis inte att statsrådet ska kommentera själva fallet City Apartment utan snarare om det enligt statsrådets mening kan vara seriös blockuthyrning om man hyr en fastighet och hyr ut lägenheter, som enligt bruksvärdessystemet skulle ha en hyra på 3 000–4 000 kr, för 12 000 kr. Går det att i lagens mening pröva den seriositeten?

Anf. 163 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Det kan, som statsrådet säger, finnas många skäl för att ha möjlighet till blockuthyrning. Det finns många motiv för att ha blockuthyrning. Jag vill bara erinra om att i formell mening även Sveriges riksdag enligt min mening i någon mån kommer att betraktas som blockförhyrare av den av riksdagen tillsammans med Postfastigheter ägda fastigheten i kvarteret Kvasten. På samma sätt är riksdagen tillsammans med Systembolaget gemensam ägare till lägenheter i kvarteret Jason.

Visst kan det alltså finnas goda skäl för det här. Men problemet med blockuthyrning är naturligtvis att det i en bristsituation blir intressant för mindre vältänkande fastighetsägare att använda blockuthyrning för att gå förbi lagar och regler. Det enda verksamma medlet är därför att man ökar bostadstillgången och vidtar åtgärder som ger god bostadsförsörjning. Det var det som jag tidigare försökte visa.

Detta bör man göra i stället för att koncentrera sig på juridiska problem i bristsituationer. Jag vet att det finns krafter som vill utnyttja sådana för en helt annan bostadspolitik än en som skulle ge många lägenheter.

Anf. 164 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag har svarat på de frågor som Anders Ygeman ställer från talarstolen. Jag hoppas att 1997 års hyreslagstiftningskommitté kommer fram till förslag som stärker och förbättrar andrahandshyresgästernas situation.

Sedan är frågan – och det är där som jag avser att noga följa utvecklingen – om den prövning som hyresnämnden gör av om det är seriöst ändamål vid blockuthyrning sker på ett tillfredsställande sätt. Jag tänker naturligtvis noga följa den utvecklingen framöver.

Det här har i viss mån ökat i omfattning, även om jag fortfarande betraktar det som ett relativt marginellt problem med hänsyn till den omfattande bostadsmarknad som vi ändå har i Stockholm. Men det är naturligtvis så att i en bristsituation sätts fokus på de här frågorna på ett annat sätt.

Jag är inte helt övertygad om att man en gång för alla kan klara bostadssituationen i Stockholms innerstad. Det är ju där som det främsta intresset för blockuthyrning finns, om jag har uppfattat saken rätt. Vi kommer kanske aldrig att bygga i rätt efterfrågan i Stockholms innerstad, utan bostadsmarknaden måste ses i ett vidare perspektiv i Stockholms-

regionen för att man ska kunna möta den efterfrågan på bostäder som finns.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

Anf. 165 ANDERS YGEMAN (s):

Fru talman! Begränsat eller inte begränsat: Det är ett par hundra på Kungsholmen, det är ett par hundra i Vasastan, ett par hundra på Södermalm och några få i förorterna. Sammanlagt är det ett par tusen lägenheter.

Låt mig säga det på ett lite mer raljant sätt. Skårman talade om behovet av bostadsbyggande. Hittills har dubbelt så många lägenheter försvunnit genom blockuthyrning som de som den borgerliga majoriteten har lyckats bygga. Det är klart att det är ett litet problem. Nettot av borgerligt bostadsbyggande och blockuthyrning är ett minus om 1 000 lägenheter. Då blir det problem för Stockholms bostadsmarknad.

Jag är naturligtvis enig med Carl-Erik Skårman om att det behövs åtgärder: investeringsbidrag för studentbostäder, bostadsförsörjningsprogram, ja, kanske t.o.m. en bostadsanvisningslag. Hade vi haft en bostadsanvisningslag hade ju det här problemet inte funnits. Då hade kommunen kunnat ta in lägenheterna till bostadsförmedlingen, och då hade det moderata kommunalrådet Michael Söderlund inte behövt använda plan- och bygglagen och annan lagstiftning som inte är avsedd för detta. Han hade kunnat besluta om ett bostadsanvisningsområde och att fördela lägenheterna i kön i stället för att fördela dem till dem som betalar mest, då man kommer upp i hyresnivåer på 10 000–12 000 kr i månaden.

Jag ser fram emot att statsrådet även fortsättningsvis kommer att följa frågan, och jag hoppas att man i samband med prövningen av 1997 års hyreslagskommittés förslag kan komma fram till förslag till lagändringar som gör det lättare för hyresnämnden i Stockholm att stoppa den oseriösa blockuthyrningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om rapport från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om rapport från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter.

Rättslig grund och beslutsförfarande *KOM (2000) 194*

25 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde

Tredje vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 28 april inkommit.

*Svar på
interpellationer*

26 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motion
1999/2000:So47 till socialutskottet

27 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Lagutskottets betänkanden 1999/2000:LU22 och LU23
Utrikesutskottets betänkanden 1999/2000:UU9 och UU12
Försvarsutskottets betänkande 1999/2000:FöU6
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000: MJU16
Finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU23

28 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositioner
1999/2000:107 Avgifterna för insättningsgarantin och investerarskyddet
m.m.
1999/2000:117 Lag om kvalificerade elektroniska signaturer, m.m.

Utbildningsutskottets betänkanden
1999/2000:UbU13 Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år
1999
1999/2000:UbU16 Ändring i skollagen m.m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1999/2000:AU7 Förnyad arbetsmarknadspolitik för delaktighet och till-
växt
1999/2000:AU8 Obligatorisk mammaledighet

29 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 maj

1999/2000:976 av *Dan Kihlström* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Fotbollskontrakt för tonåringar

1999/2000:977 av *Maria Larsson* (kd) till utbildningsminister Thomas
Östros
Läraryrket

1999/2000:978 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosen-
gren
Svensk Bilprovning

1999/2000:979 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Aktivitetsgarantin

Prot.
1999/2000:114
23 maj

den 22 maj

1999/2000:980 av *Margareta Viklund* (kd) till utrikesminister Anna Lindh

FN-uppdrag i fattiga länder

1999/2000:981 av *Margareta Viklund* (kd) till utrikesminister Anna Lindh

Demokrati i Serbien

1999/2000:982 av *Margareta Viklund* (kd) till jordbruksminister Margareta Winberg

Könsmönster på dagis

1999/2000:983 av *Ewa Thalén Finné* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Ökad konkurrens inom byggsektorn

1999/2000:984 av *Göran Hägglund* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros

Hälsöghögskolan i Jönköping

1999/2000:985 av *Desirée Pethrus Engström* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Inlåsnings på arbetsmarknaden

1999/2000:986 av *Eva Flyborg* (fp) till näringsminister Björn Rosengren
Marknadsföring av mobiltelefoner till barn

1999/2000:987 av *Inger Davidson* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog

Samordning mellan utbildnings- och kulturanslag

1999/2000:988 av *Kenneth Lantz* (kd) till finansminister Bosse Ringholm

Gränsgångare

1999/2000:989 av *Eva Flyborg* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Konsumentinformation vid köp av mobiltelefoner

1999/2000:990 av *Eva Flyborg* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Strålning från mobiltelefoner

1999/2000:991 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Asyl för förföljda pakistanska kvinnor

1999/2000:992 av *Kenneth Lantz* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Enkelspårig västkustbana

den 23 maj

1999/2000:993 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsminister Björn von Sydow

Säkerhet för värnpliktiga

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 30 maj.

30 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 17 maj

1999/2000:905 av *Marie Engström* (v) till statsminister Göran Persson
Regeringssammanträde i Värmland

den 19 maj

1999/2000:909 av *Johan Pehrson* (fp) till utrikesminister Anna Lindh
Ökat utbyte med Taiwan

1999/2000:914 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till utrikesminister
Anna Lindh

Bistånd till Zimbabwe

1999/2000:915 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till finansminister
Bosse Ringholm

Fastighetsskatten

1999/2000:931 av *Marianne Samuelsson* (mp) till utrikesminister Anna
Lindh

Miljösanering efter Balkankriget

den 22 maj

1999/2000:903 av *Inger Strömbom* (kd) till näringsminister Björn Ro-
sengren

Järnvägstrafiken Östersund–Storlien

1999/2000:904 av *Inga Berggren* (m) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Konkurrensförutsättningar mellan olika transportslag

1999/2000:913 av *Johan Lönnroth* (v) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Miljöstyrande vägavgifter i tätort

1999/2000:929 av *Johnny Gylling* (kd) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Halonförbudet

den 23 maj

1999/2000:926 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Ingegerd Wär-
nersson

Rätt till tjänstgöring 75 % för alla med barn under åtta år

1999/2000:951 av *Inga Berggren* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Samordnad bostadspolitik i Öresundsregionen

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 30 maj.

31 § Kammaren åtskildes kl. 21.19.

Prot.
1999/2000:114
23 maj

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 7 § anf. 38
(delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.24,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 21 § anf. 137 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på interpellation 1999/2000:357 om barnarbete	1
Anf. 1 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	1
Anf. 2 MONICA GREEN (s)	3
Anf. 3 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	3
Anf. 4 MONICA GREEN (s)	4
Anf. 5 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	5
Anf. 6 MONICA GREEN (s)	5
Anf. 7 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	5
3 § Svar på interpellation 1999/2000:401 om hinder för bredbandstjänster	6
Anf. 8 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	6
Anf. 9 OLA KARLSSON (m)	7
Anf. 10 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	8
Anf. 11 OLA KARLSSON (m)	9
Anf. 12 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	9
Anf. 13 OLA KARLSSON (m)	10
Anf. 14 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	10
4 § Svar på interpellation 1999/2000:411 om statens medborgerliga ansvar	11
Anf. 15 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	11
Anf. 16 ELVER JONSSON (fp)	12
Anf. 17 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	13
Anf. 18 ELVER JONSSON (fp)	14
Anf. 19 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	15
Anf. 20 ELVER JONSSON (fp)	16
5 § Svar på interpellation 1999/2000:394 om högskolans kvalitet	17
Anf. 21 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	17
Anf. 22 ULF NILSSON (fp)	18
Anf. 23 PER BILL (m)	19
Anf. 24 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	20
Anf. 25 ULF NILSSON (fp)	21
Anf. 26 PER BILL (m)	22
Anf. 27 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	23
Anf. 28 ULF NILSSON (fp)	24
Anf. 29 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	25
6 § Svar på interpellation 1999/2000:395 om studiemedel och internationalisering	26
Anf. 30 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	26
Anf. 31 PER BILL (m)	27
Anf. 32 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	28
Anf. 33 PER BILL (m)	29
Anf. 34 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	30
Anf. 35 PER BILL (m)	30

7 § Svar på interpellation 1999/2000:380 om möjlighet för universitet att bilda holdingbolag.....	31
Anf. 36 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	31
Anf. 37 PER-SAMUEL NISSER (m)	32
Anf. 38 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	33
Anf. 39 PER-SAMUEL NISSER (m)	33
Anf. 40 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	34
8 § Svar på interpellation 1999/2000:363 om vården av överviktiga människor.....	34
Anf. 41 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	34
Anf. 42 MARGARETA ANDERSSON (c)	35
Anf. 43 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	36
Anf. 44 MARGARETA ANDERSSON (c)	37
Anf. 45 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	37
Anf. 46 MARGARETA ANDERSSON (c)	38
9 § Svar på interpellation 1999/2000:406 om vin i gårdsbutik.....	38
Anf. 47 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	38
Anf. 48 CARL G NILSSON (m).....	39
Anf. 49 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	40
Anf. 50 CARL G NILSSON (m).....	40
Anf. 51 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	41
10 § Svar på interpellation 1999/2000:407 om osteoporos.....	41
Anf. 52 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	41
Anf. 53 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	44
Anf. 54 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	44
Anf. 55 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	44
Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	45
Anf. 57 ELISABETH FLEETWOOD (m).....	45
11 § Svar på interpellation 1999/2000:414 om könssselektiva aborter.....	46
Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	46
Anf. 59 GUSTAF VON ESSEN (m).....	46
Anf. 60 AMANDA AGESTAV (kd).....	47
Anf. 61 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	48
Anf. 62 GUSTAF VON ESSEN (m).....	48
Anf. 63 AMANDA AGESTAV (kd).....	49
Anf. 64 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	49
Anf. 65 GUSTAF VON ESSEN (m).....	50
12 § Svar på interpellation 1999/2000:416 om åtgärder mot folkölsförsäljningen till ungdomar	50
Anf. 66 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	50
Anf. 67 THOMAS JULIN (mp)	51
Anf. 68 ELVER JONSSON (fp).....	51
Anf. 69 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	52
Anf. 70 THOMAS JULIN (mp)	53
Anf. 71 ELVER JONSSON (fp).....	53
Anf. 72 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	54

Prot.
1999/2000:114
23 maj

13 § Svar på interpellation 1999/2000:370 om väntetid för kontrollbesiktning av fordon	55
Anf. 73 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	55
Anf. 74 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	55
Anf. 75 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	56
Anf. 76 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	56
Anf. 77 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	57
Anf. 78 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	58
Anf. 79 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	58
14 § Svar på interpellation 1999/2000:410 om arbetslöshet bland invandrare	59
Anf. 80 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	59
Anf. 81 ANA MARIA NARTI (fp).....	60
Anf. 82 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	61
Anf. 83 ANA MARIA NARTI (fp).....	62
Anf. 84 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	63
Anf. 85 ANA MARIA NARTI (fp).....	63
15 § Svar på interpellation 1999/2000:386 om Stockholmsregionens framtida flygkapacitet	64
Anf. 86 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	64
Anf. 87 PER WESTERBERG (m).....	64
Anf. 88 ANDERS G HÖGMARK (m)	65
Anf. 89 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	66
Anf. 90 PER WESTERBERG (m).....	67
Anf. 91 ANDERS G HÖGMARK (m)	68
Anf. 92 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	69
Anf. 93 PER WESTERBERG (m).....	69
Ajournering.....	70
Återupptagna förhandlingar	70
16 § Svar på interpellation 1999/2000:377 om börsintroduktion av Vattenfall	70
Anf. 94 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	70
Anf. 95 OLA KARLSSON (m).....	71
Anf. 96 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	72
Anf. 97 OLA KARLSSON (m).....	72
Anf. 98 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	73
Anf. 99 OLA KARLSSON (m).....	74
Anf. 100 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	74
17 § Svar på interpellation 1999/2000:413 om jämställdhet och den nya ekonomin	74
Anf. 101 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	74
Anf. 102 MARGARETA ANDERSSON (c).....	75
Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	76
Anf. 104 MARGARETA ANDERSSON (c).....	77
Anf. 105 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	78
Anf. 106 MARGARETA ANDERSSON (c).....	79
Anf. 107 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	79

18 § Svar på interpellation 1999/2000:405 om AB Svensk	
Bilprovning	79
Anf. 108 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	79
Anf. 109 INGVAR ERIKSSON (m)	80
Anf. 110 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	81
Anf. 111 INGVAR ERIKSSON (m)	81
Anf. 112 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	81
Anf. 113 INGVAR ERIKSSON (m)	82
Anf. 114 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	82
19 § Svar på interpellation 1999/2000:384 om uteblivna	
satsningar på väg och järnväg	82
Anf. 115 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	82
Anf. 116 JOHNNY GYLLING (kd).....	83
Anf. 117 KENNETH LANTZ (kd)	84
Anf. 118 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	85
Anf. 119 JOHNNY GYLLING (kd).....	86
Anf. 120 KENNETH LANTZ (kd)	86
Anf. 121 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	87
Anf. 122 JOHNNY GYLLING (kd).....	87
Anf. 123 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	88
20 § Svar på interpellation 1999/2000:385 om vägnas	
standard	88
Anf. 124 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	88
Anf. 125 LARS BJÖRKMAN (m)	89
Anf. 126 SVEN BERGSTRÖM (c).....	90
Anf. 127 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s).....	91
Anf. 128 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	92
Anf. 129 LARS BJÖRKMAN (m)	93
Anf. 130 SVEN BERGSTRÖM (c).....	94
Anf. 131 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s).....	95
Anf. 132 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	95
Anf. 133 LARS BJÖRKMAN (m)	96
Anf. 134 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	96
21 § Svar på interpellation 1999/2000:408 om det svenska	
vägnätet.....	97
Anf. 135 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	97
Anf. 136 ANDERS G HÖGMARK (m).....	97
Anf. 137 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	99
Anf. 138 ANDERS G HÖGMARK (m).....	99
Anf. 139 CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	100
Anf. 140 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	101
Anf. 141 ANDERS G HÖGMARK (m).....	101
Anf. 142 CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	102
Anf. 143 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	102
22 § Svar på interpellation 1999/2000:383 om det	
inomkommunala utjämnningssystemet.....	102
Anf. 144 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	102
Anf. 145 LENNART HEDQUIST (m).....	104

Prot.
1999/2000:114
23 maj

Anf. 146 NILS FREDRIK AURELIUS (m)	105
Anf. 147 ANDERS SJÖLUND (m)	105
Anf. 148 JEPPE JOHNSSON (m).....	106
Anf. 149 ANNE-KATRINE DUNKER (m)	107
Anf. 150 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	108
Anf. 151 LENNART HEDQUIST (m)	109
Anf. 152 ANNE-KATRINE DUNKER (m)	110
Anf. 153 NILS FREDRIK AURELIUS (m)	110
Anf. 154 JEPPE JOHNSSON (m).....	111
Anf. 155 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	111
Anf. 156 LENNART HEDQUIST (m)	112
Anf. 157 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	112
23 § Svar på interpellation 1999/2000:399 om missbruk av blockuthyrning.....	113
Anf. 158 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	113
Anf. 159 ANDERS YGEMAN (s).....	115
Anf. 160 CARL-ERIK SKÅRMAN (m).....	115
Anf. 161 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	116
Anf. 162 ANDERS YGEMAN (s).....	117
Anf. 163 CARL-ERIK SKÅRMAN (m).....	118
Anf. 164 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	118
Anf. 165 ANDERS YGEMAN (s).....	119
24 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om rapport från Europeiska kommissionen	119
25 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU- nämndssammanträde	119
26 § Hänvisning av ärende till utskott	120
27 § Förnyad bordläggning.....	120
28 § Bordläggning.....	120
29 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	120
30 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	122
31 § Kammaren åtskildes kl. 21.19.	123

Elanders Gotab, Stockholm 2000